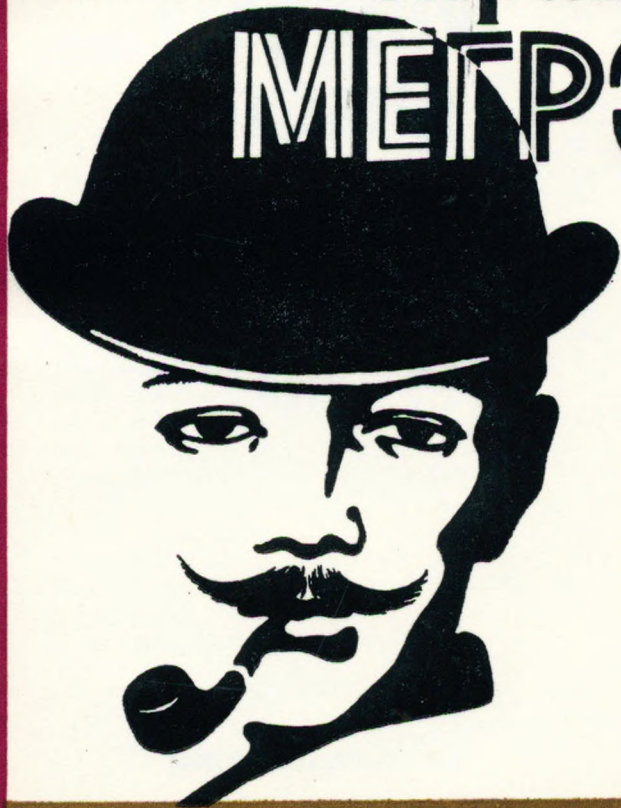

**ЖОРЖ
СИМЯНОН**

Першая справа

МІЕТРЭ

ЖОРЖ СІМЯНОН

**Першая
справа
ІМІГРЭ**

Р а м а н

МІНСК «ЮНАЦТВА» 1982

И(Фр)
С 37

Для старэйшага школьнага ўзросту

Пераклад з французскай мовы Ніны Мацяш
пад рэдакцыяй Язэпа Семяжона

Мастак Ул. С. Піменаў

Пераклад зроблены па выданню:
Simenon. La première enquête de Maigret.
Presse de la cité. Paris.

С $\frac{4803020000-084}{М 307(05)-82}$ 109-82

© Пераклад на беларускую мову, мастацкае афармленне. Выдавецтва «Юнацтва», 1982.

Раздзел I

ФЛЕЙТЫСТ ДАЕ ПАКАЗАННІ

Чорны бар'ер падзяляў пакой на дзве часткі. На палавіне, прызначанай для наведвальнікаў, адзінока тулілася каля пабеленай сцяны, спярэшчанай службовымі плакатамі і аб'явамі, чорная лава. Другую палавіну займалі пісьмовыя сталы з чарніліцамі, паліцы, напакаваныя разбухлымі папкамі, таксама чорнымі, так што ўсё тут было чорна-белае. Але найбольшую ўвагу звяртала на сябе печка, якая красавалася на лісце жалеза, чыгунная печка-«буржуйка» з тых, што можна ўбачыць хіба толькі на вакзале якога-небудзь захалуснага гарадка. Труба з яе спярша імкнулася ўгору, да самай столі, потым крута выгіналася ўбок цераз увесь пакой і, нарэшце, утыкалася ў сцяну.

Прыгажунчык паліцэйскі па прозвішчу Лякер сядзеў у пакоі, расшпіліўшы мундзір, і ледзьве адольваў дрымоту.

Насценны гадзіннік у чорным футарале паказваў дваццаць пяць хвілін другой гадзіны ночы. Раз-пораз патрэскваў адзіны ў пакоі газавы ражок. І ў печы таксама час ад часу гуло без дай прычыны.

Спакой ночы ўсё радзей і радзей парушаўся то пошчакам ляскоткі вартаўніка, то вясёлай песенькай запознаенага гулякі, то грукатам фіякра па крутой вуліцы.

За сталом злева, уткнуўшыся ў невялікую новенькую брашуру «Курс апісальных прыкмет (славесны партрэт) для афіцэраў і інспектараў паліцыі», як школьнік, варушыў вуснамі сакратар камісарыята квартала Сен-Жорж.

На форзацы кнігі было акуратна выведзена ад рукі фіялетавым чарнілам: Ж. МЕРЭ.

Ужо трэці раз за гэту ноч Жуль Мегрэ, малады сакратар паліцэйскага камісарыята, уставаў з-за стала паварушыць у печцы жар. Памяць аб гэтай печцы ён пранясе праз усё сваё жыццё; амаль гэтка ж будзе стаяць у яго на Набярэжнай Арфеўр, а пазней, калі ва ўсе памяшканні крымінальнага вышуку правядуць цэнтральнае ацяпленне, Мегрэ — тады ён ужо будзе камісарам батальёна паліцыі ці начальнікам апэратыўнай групы — здолее дабіцца дазволу захаваць такую печку ў сваім кабінце.

Было 15 красавіка 1913 года. Тады вышукная паліцыя яшчэ называлася Сюртэ. Раніцай на Лангшанскі вакзал урачыста прыбыў адзін каранаваны чужаземец, сустракаць якога ездзіў сам прэзідэнт рэспублікі. Афіцыйныя ландо пад эскортам нацыянальнай гвардыі пры поўным парадзе паволі прадэфілявалі па авеню дзю Буа і Елісейскіх палях між дзвюма шарэнгамі на-тоўпу і сцягоў.

У Оперным тэатры адбыўся вялікі ўрачысты вечар, і толькі пад ноч аціх развясёлы людскі гоман і пагаслі агні феерверкаў.

Паліцыя знемагала. Нягледзячы на прынятыя меры засцярогі — загадзя праведзеныя арышты і тайную дамоўленасць з пэўнымі падазронымі асобамі, — усё ж трэба было апасацца, што ў любы момант можа мець месца якая-небудзь выхадка з боку анархістаў. Так і пільнуйся, каб па маршруту следавання высокага гасця не ўзарвалася бомба.

У камісарыяце квартала Сен-Жорж на ціхай вуліцы

Лярошфуко дзяжурылі Мегрэ і паліцэйскі Лякер.

Роўна а палове другой ночы абодва разам натапырылі вушы, пачуўшы знадворку таропкія крокі. Дзверы расчыніліся. Задыханы малады чалавек, жмурачыся ад яркага святла, абвёў вачыма пакой.

— Месье камісар? — спытаў ён, з цяжкасцю пераводзячы дыханне.

— Я сакратар яго,— адказаў Мегрэ, не скранаючыся з месца.

Ён яшчэ не ведаў, што гэта пачыналася яго першая самастойная справа.

* * *

Малады чалавек быў светлавалосы, шчуплы, блакітнавокі, з хваравітым румянцам на шчоках. Паверх фракa — прарызінены плашч. У адной руцэ юнак трымаў кацялок, другою раз-пораз мацаў свой распухлы нос.

— На вас напалі хуліганы?

— Не. Я спрабаваў прыйсці на помач жанчыне, якая клікала на ратунак.

— На вуліцы.

— У нейкім прыватным асабняку на вуліцы Шапталъ. Вы павінны неадкладна пайсці туды. Яны выштурхнулі мяне за дзверы.

— Хто?

— Нейкі... Не то дварэцкі, не то канс'ерж.

— А ці не пачалі б вы з самага пачатку? Што вы рабілі на вуліцы Шапталъ?

— Я вяртаўся з работы. Мяне завуць Жустэн Мінар. Я другая флейта ў эстрадным аркестры Лямура, але вечарамі іграю ў рэстаранчыку «Клішы», што на бульвары Клішы. Жыву на вуліцы Анг'ен, якраз насупраць рэдакцыі «Пці Парыз'ен». Ішоў, як звычайна, спачатку па вуліцы Балю, затым па Шапталъ.

Мегрэ добрасумленна запісваў.

— Калі я аказаўся прыблізна на сярэдзіне вуліцы,— яна амаль заўсёды бязлюдная ў гэты час,— бачу: стаіць аўто «дыён-бутон», а матор працуе. За рулём мужчына ў шэрай тужурцы, твар амаль цалкам схаваны вялікімі цёмнымі акулярамі. Калі я падышоў трохкі бліжэй, на трэцім паверсе асабняка раптам расчынілася акно.

— Вы запомнілі нумар дома?

— Запомніў. Семнаццаць-біс. Гэта прыватны асабняк, з вялікім парадным пад'ездам. Святла не было нідзе ў доме. Толькі другое акно, калі лічыць злева, было асветлена, тое самае, што расчынілася. Я падняў галаву. І заўважыў постаць жанчыны. Яна выткнулася з акна і закрычала: «Ратуйце!..»

— Што зрабілі вы?

— Пачакайце... Нехта, відаць, тузануў яе назад. І ў той жа момант раздаўся стрэл. Я — зірк на легкавушку, якую толькі што абмінуў, але яна раптоўна сарвалася з месца — толькі яе і бачыў.

— Вы ўпэўнены, што гэта быў стрэл, а не трэск матора?

— Абсалютна ўпэўнены. Тады я кінуўся да дзвярэй і пазваніў.

— Вы былі адзін?

— Адзін.

— Узброены?

— Не.

— Што ж вы збіраліся рабіць?

— Але ж...

Пытанне настолькі збіла з толку флейтыста, што ён не знайшоўся, што адказаць. Калі б не светлыя вусы і рэдкая бародка, яму можна было б даць гадоў шаснаццаць, не болей.

— Суседзі нічога не чулі?

— Відаць, не.

— Вам адчынілі?

— Не адразу. Я званіў мо разы тры. Потым стаў грукаць у дзверы. Нарэшце пачуліся крокі: нехта зняў ланцужок, адкінуў засаўку. У парадным святла не было, але насупраць дома стаіць газавы ліхтар.

Гадзіна сорок сем. Флейтыст раз-пораз занепакое на паглядвае на насценны гадзіннік і працягвае:

— Здаравенны дзяціна ў фракку, мабыць, дварэцкі, спытаўся, што мне трэба.

— Вы кажаце, ён быў апрануты па ўсёй форме?

— Ну вядома!

— У манішцы і пры гальштуку?

— Канечне!

— А між тым у доме было цёмна?

— Апрача пакоя на трэцім паверсе.

— Што вы яму казалі?

— Дакладна не памятаю. Я хацеў зайсці ў дом.

— Чаго?

— Паглядзець, што там адбываецца. Але ён заступіў мне дарогу. Тады я пачаў тлумачыць, што нейкая жанчына крычала праз акно, клікала ратаваць яе.

— Ён сумеўся?

— Ён змрочна глядзеў на мяне і моўчкі стараўся ўсім сваім корпусам выпхнуць мяне з дзвярэй.

— А потым?

— А потым ён нешта буркнуў. Я не зусім разабраў. Адным словам, нешта накітаваў таго, што я трыню або што я п'яны. У цемры нечакана раздаўся яшчэ нечы голас — мне здалося, што крыкнулі з пляцоўкі на другім паверсе.

— Што менавіта?

— «Не марнуйце часу, Луі!»

— І што?

— Тады ён штурхнуў мяне, але я не паддаўся, і ён ударыў мяне кулаком проста ў твар. І я апынуўся на вуліцы перад замкнёнымі дзвярыма.

— На трэцім паверсе па-ранейшаму гарэла святло?

— Не.

— Аўтамабіль не вярнуўся?

— Не... А цяпер, можа, нам варта было б схадзіць туды?

— Нам? Вы гатовы суправаджаць мяне?

Гэты кантраст паміж жаночкай кволасцю флейтыста і яго безразважнай рашучасцю адначасна і смяшыў, і кранаў.

— Хіба не мне з'ездзілі па фізіяноміі?! Дык вось, я падаю скаргу.

— Што ж, ваша права.

— Але было б найлепш, каб мы пайшлі туды неадкладна. Як вы думаеце?

— Які, вы казалі, нумар дома?

— Семнаццаць-біс.

Мегрэ звёў бровы: адрас яму нешта цьмяна прыгадаў. Ён дастаў з паліцы адну з папак, вычытаў нейкае прозвішча і яшчэ больш схмурнеў.

У той вечар Мегрэ быў у мундзіры. Гэта быў, можна сказаць, першы мундзір у яго жыцці. За некалькі дзён да таго, пра што будзе расказана ў сувязі з візітам каранаванай асобы, усе службоўцы паліцыі абавязаны былі з'яўляцца на працу ў поўнай параднай форме — у любую хвіліну любы з іх мог быць далучаны да кола афіцыйных асоб.

Яго новенькі прарызінены плашч быў копіяй плашча Жустэна Мінара.

— Пайшлі! Калі будучь пытацца мяне, Лякер, скажыце, што я хутка вярнуся.

Мегрэ быў трошкі ўсхваляваны. Прозвішча, якое ён толькі што вычытаў у папцы, было такое інтрыгуючае, што яму стала не па сабе.

Яму, сакратару камісарыята, было дваццаць шэсць гадоў, і мінула ўсяго пяць месяцаў, як ён ажаніўся. За чатыры гады, што ён праслужыў у паліцыі, яму прыходзілася выконваць самыя сціплыя абавязкі, пачаў-

шы з дзяжурстваў на дарогах, потым на вакзалах, затым у буйных крамах; толькі з год таму ён быў назначаны на пасаду сакратара ў камісарыяце квартала Сен-Жорж.

А ва ўсім квартале самае шаноўнае прозвішча было, безумоўна, прозвішча ўласнікаў дома 17-біс па вуліцы Шапталъ.

Жандро-Бальтазар. Фірма па продажу кавы «Бальтазар». Гэтае прозвішча, выведзенае вялізнымі бурымі літарамі, красавалася на ўсіх станцыях метро. А фургоны гандлёвага дома «Бальтазар», запрэжаныя чацвёркай выдатных біццогаў у раскошнай збруі, з'яўляліся як бы неад'емнай рысай аблічча Парыжа.

Сам Мегрэ з задавальненнем піў каву «Бальтазар». А калі ішоў па авеню Опера, то ніколі не прамінаў выпадку падыхаць цудоўным водарам падсмажаных зярнятак кавы, які даносіўся з вітрын магазінаў фірмы «Бальтазар».

Ноч была светлая і золкая. На спадзістай вуліцы — ні душы, ніводнага фіякра паблізу. Мегрэ ў тых гады быў амаль гэткі ж хударлявы, як і ягоны спадарожнік-флейтыст, і калі яны крочылі поруч па вуліцы, іх можна было прыняць за двух падлеткаў.

— Спадзяюся, вы не «пад мухай»?

— Я ўвогуле не п'ю. Урач забараніў.

— Вы ўпэўнены, што бачылі, як расчынілася акно?

— Абсалютна ўпэўнены.

Мегрэ ўпершыню так спяшаўся — ляцеў як на крылах. Дагэтуль ён толькі суправаджаў свайго шэфа месье Лё Брэ, самага свецкага ва ўсім Парыжы камісара, у паасобных выездах паліцыі на месца здарэння і чатыры разы для ўстанаўлення факта адзюльтэра.

Вуліца Шапталъ была гэткая ж пустынная, як і вуліца Лярошфуко. Ніводзін агенчык не свяціўся ў асабняку Жандро-Бальтазараў, адным з найлепшых асабнякоў квартала.

— Вы казалі, што ля дома стаяў аўтамабіль.

— Не зусім ля дома. Хвіліначку... Во, якраз вось тут.

Сапраўды, не зусім ля дома. Трошкі прамінуўшы яго. Мегрэ, галава якога была набіта апошнімі тэарэтычнымі выкладкамі адносна паказанняў сведак, запаліўшы васковую запалку, нагнуўся над брусчаткай.

— Вось бачыце! — пераможна ўсклікнуў музыкант, паказваючы пальцам на вялікую масляную пляму.

— Пайшлі. Хоць я і не зусім упэўнены, што раблю правільна, дазваляючы вам ісці са мной.

— Дык мяне ж ударылі!

І ўсё ж на душы ў Мегрэ было трывожна. Паднімаючы руку да кнопкі званка, ён адчуў, як зашчымела сэрца, і стаў прыпамінаць, на які артыкул закона ён можа зараз спаслацца. Ордэра ён не меў. Апроч таго, цяпер глыбокая ноч. Ці мог ён абгрунтаваць матывы свайго ўрывання, калі адзіным рэчавым доказам злачынства быў распухлы нос флейтыста?

Як і флейтысту, яму давялося пазваніць тройчы, але грукаць нагой у дзверы ён не стаў. Нарэшце з-за дзвярэй пачуўся голас:

— Хто там?

— Паліцыя! — не зусім упэўнена адказаў Мегрэ.

— Адну хвіліну, калі ласка. Пайду вазьму ключ.

У парадным шчоўкнула. У асабняку загарэлася святло. Прайшло яшчэ некалькі доўгіх хвілін чакання.

— Гэта ён, — пацвердзіў музыкант, пазнаўшы голас.

Нарэшце звякнуў ланцужок, стукнула засаўка, і перад імі ўзнік заспаны твар, і позірк, слізгануўшы па Мегрэ, упёрся ў Жустэна Мінара.

— Злавiлі-такі яго! — прамовіў мужчына. — Ён што, зноў недзе прыняўся за свае жартачкі?

— Дазвольце зайсці?

— Калі вы лічыце, што гэта неабходна. Я толькі папрашу вас не шумець, каб не ўзняць увесь дом на ногі. Прашу сюды.

Злева, над трыма мармуровымі прыступкамі, паблісквалі зашклёныя двухстворкавыя дзверы, якія вялі ў хол з калонамі. Упершыню ў жыцці Мегрэ трапіў у дом, пышнасць і велічнасць якога напамінала рэзідэнцыю па меншай меры міністра.

— Вас завуць Луі?

— Адкуль вы ведаеце?

Усё ж Луі расчыніў дзверы, але не ў салон, а ў пакой для слуг. Быў ён нападзены. Наспех надзетыя штаны, белая начная кашуля з чырвонай вышыўкай на каўняры, — здавалася, ён толькі што вылез з ложка.

— Месье Жандро-Бальтазар дома?

— Каторы? Бацька ці сын?

— Бацька.

— Месье Фелісьен яшчэ не вярнуўся. Што да месье Рышара, сына, то ён, мабыць, даўно спіць. Мо з паўгадзіны таму гэты п'яніца...

Луі быў рослы, плячысты мужчына гадоў пад пяцьдзсят. Падбародак яго быў выгалены да сінявы, над вачыма з вельмі цёмнымі зрэнкамі навіслі невераёмна густыя чорныя бровы.

Мегрэ зглытнуў сліну і рашуча, нібы кідаўся ў вір, прамовіў:

— Я хацеў бы пагаварыць з месье Рышарам.

— Загадаеце разбудзіць яго?

— Будзьце ласкавы.

— Пакажыце, калі ласка, вашы паперы.

Мегрэ працягнуў сваё пасведчанне, выдадзенае паліцэйскай прэфектурай.

— Вы даўно працуеце ў нашым квартале?

— Дзесяць месяцаў.

— Служыце ў камісарыяце Сен-Жорж?

— Так.

— Значыць, вы знаёмы з месье Лё Брэ?

— Гэта мой начальнік.

Тады Луі з уяўнай абыякавасцю, якая кепска маскіравала пагрозу, прамовіў:

— Я таксама знаёмы з ім. Я маю гонар абслугоўваць яго, калі ён прыходзіць сюды снедаць ці абедаць.

Ён счакаў некалькі секунд, глядзячы ўбок.

— Вы ўсё яшчэ хочаце, каб я разбудзіў месье Рышара?

— Хачу.

— У вас ёсць ордэр?

— Няма.

— Цудоўна. Будзьце ласкавы пачакаць.

Ён падышоў да ўнутранай, у глыбіні сцяны, шафы, дэманстратыўна дастаў адтуль накрахмаленую манішку, каўнер, чорны гальштук. Затым апрануў мундзір, які вісеў там жа, і выйшаў.

У пакоі стаяў толькі адзін стул. Ні Мегрэ, ні Жу-стэн Мінар не селі. Асабняк патанаў у цішыні і цемры. Усё выглядала неяк вельмі велічна і хвалююча.

Двойчы Мегрэ вымаў гадзіннік з кішэні жылета. Прайшло дваццаць хвілін, перш чым Луі, усё гэтакі ж стрыманы і афіцыйны, паказаўся зноў.

— Прашу за мной.

Мінар таксама памкнуўся ўслед за Мегрэ, але дварэцкі спыніў яго:

— Не вы. Хіба толькі, калі вы таксама з паліцыі.

Нейкае незвычайнае пачуццё ахапіла Мегрэ. Яму здалася здрадніцтвам пакінуць тут бездапаможнага флейтыста аднаго. Пакой для слуг, абліцаваны цёмнымі панелямі, на момант здаўся яму цямніцай, і ён выразна ўявіў сабе, як дварэцкі з сінім падбародкам вяртаецца сюды і з лютасцю накідваецца на сваю ахвяру.

Услед за Луі ён прайшоў праз хол з калонамі, і за-

тым падымаўся па лесвіцы, усланай цёмна-чырвонай дывановай дарожкай.

Уздоўж лесвіцы гарэла толькі некалькі лямпачак, якія цьмяна асвятлялі прыступкі і сцены. Дзверы, што выходзілі на пляцоўку другога паверха, былі расчынены. У іх праёме стаяў мужчына ў халаце.

— Мне казалі, што вы жадаеце пагаварыць са мной? Праходзьце, калі ласка. Пакіньце нас, Луі.

Пакой, сцены якога былі абштыты скурай і ў якім пахла гаванскімі сігарамі і невядомай Мегрэ парфумай, службыў адначасова і гасцінай і кабінетам. Яшчэ адны дзверы, якія былі прыадчынены, вялі ў спальню, дзе пад балдахінам відаць быў расцелены ложка.

З-пад халата Рышара Жандро-Бальтазара выгледвала піжама, на босых нагах — саф'янавыя пантофлі.

Яму было гадоў трыццаць. Смуглявы твар яго здаўся б зусім звычайным, калі б не крывы нос.

— Луі сказаў мне, што вы служыце ў нашым квартальным камісарыяце?

Ён адчыніў па-майстэрску аздобленую шкатулку з цыгарэтамі, працягнуў яе Мегрэ, але той адмовіўся.

— Вы не курыце?

— Толькі люльку.

— Не прапаноўваю вам закурыць, бо не выношу паху люлечнага тытуню. Мяркую, перш чым прыйсці сюды, вы папярэдзілі майго друга Лё Брэ?

— Не.

— Вось як! Прашу прабачэння, калі я не дужа дасведчаны ў паліцэйскіх парадках. Лё Брэ часты госьць у гэтым доме, але, прызнацца, зусім не як паліцэйскі камісар. Дарэчы, ён так непадобны на паліцэйскага! Выдатны чалавек, і жонка ў яго чароўная. Але вернемся да справы. Якая гэта зараз гадзіна?

Ён зрабіў выгляд, што ніяк не знойдзе гадзіннік, і Мегрэ дастаў з кішэні сваю пасярэбраную цыбуліну.

— Дзве гадзіны дваццаць пяць хвілін.

— А гэтай парой года дзень пачынае, здаецца, гадзін у пяць, праўда? Я ведаю, бо часам мне выпадае прагульвацца конна па дзю Буа. Мне ўяўлялася, што хатні спакой грамадзян ад захаду да ўсходу сонца недатыкальны.

— Несумненна, але...

— Заўважце, я напамніў пра гэта толькі для таго, каб і вы не забывалі пра існаванне законаў. Вы зусім малады і, відаць, яшчэ нявопытны. Вам пашчасціла, што вы трапілі да друга вашага шэфа. Урэшце, спадзяюся, у вас дастаткова падстаў для таго, каб такім парадкам, як зараз, урывацца ў дом. Луі ў агульных рысах растлумачыў мне, у чым справа. Відаць, асоба, якую ён выштурхнуў за дзверы, даволі небяспечная? Нават у такім выпадку, дружа мой, вы павінны былі ўсё ж дачакацца ранку, як вы думаеце? Сядайце, калі ласка.

Сам ён не сеў, а мерна захадзіў па пакоі, пыхкаючы дымам егіпецкай цыгарэты з пазалочаным муштуком.

— А цяпер, калі я даў вам гэты невялічкі ўрок, які вы заслужылі, скажыце, што вас цікавіць?

— Хто займае пакой над вамі, другое акно злева?

— Выбачайце?

— Прашу прабачэння. Вядома, вы не абавязаны адказваць мне, прынамсі, зараз.

— Абавязаны?..— у вялікім здзіўленні перапытаў Рышар.

Кроў кінулася ў твар Мегрэ, вушы запунцавелі.

— Гэтай ноччу ў пакоі над вамі нехта страляў.

— Выбачайце... Выбачайце... Вы не трызніце, спадзяюся?

«Народныя гулянні, маўляў, гэта, канешне, прычына, але ці не перабралі вы часам?»

На лесвіцы пачуліся крокі. Дзверы не былі зачынены, і Мегрэ ўбачыў новую постаць, якая вырысавалася

на пляцоўцы, постаць, якая, здавалася, сышла з вокладкі моднага часопіса. Мужчына быў у фрак, паларыне і цыліндры. Ён быў худы і стары, а яго тонкія вусы з ускінутымі ўгору кончыкамі былі відочна нафарбаваны.

Ён спыніўся ў парозе, нерашуча, здзіўлена, неяк нават баязліва.

— Заходзьце, бацька. Я думаю, зараз вы насмеяцеся ад душы. Вось гэты месье служыць у нашага друга Лё Брэ...

Дзіўна: Фелісьен Жандро-Бальтазар-бацька не выглядаў п'яным, і ўсё ж трымаўся ён неяк хістка, нерашуча, няўпэўнена.

— Вы бачылі Луі? — прадаўжаў сын.

— Ён з нейкім унізе...

— Правільна. Нейкі п'яніца — калі толькі не вар'ят — нядаўна, перад вашым прыходам ледзь не разнёс наша параднае. Луі выйшаў і — як толькі ён яго адужаў? — не даў яму ўварвацца ў дом. А цяпер месье...

Ён змоўк, запытальна гледзячы на Мегрэ.

— Мегрэ.

— Месье Мегрэ, сакратар нашага друга Лё Брэ, прыйшоў сюды, каб запытаць у мяне... Дарэчы, а што вас, на самой справе, цікавіць?

— Хто жыве ў пакоі над вамі — другое акно злева?

Мегрэ здалася, што бацька занепакоіўся і што занепакоенасць гэта выклікана нейкімі незвычайнымі абставінамі. Як толькі стары зайшоў у пакой, ён кінуў на сына погляд, поўны страху і пакоры. Ён не адважваўся раскрыць рот. Здавалася, што чакае на гэта дазволу Рышара.

— Мая сястра, — адказаў, нарэшце, Рышар. — Гэта ўсё?

— Яна зараз дома?

Мегрэ звярнуўся не да сына, а да бацькі. Аднак і на гэты раз адказаў сын.

— Не. Яна ў Ансевалі.

— Выбачайце. Не зразумеў.

— У нашым замку, замку Ансеваль каля Пуійі-сюр-Луар, у дэпартаменце Ньеўр.

— Значыць, пакой яе пусты?

— Маю ўсе падставы меркаваць.

І дадаў іранічна:

— Здаецца, вы гарыце жаданнем пераканацца ў гэтым? Я правяду вас. А заўтра змагу павіншаваць нашага друга Лё Брэ з надзвычайнай стараннасцю яго падначаленых. Прашу за мной.

На здзіўленне Мегрэ, бацька таксама нерашуча паплёўся за імі.

— Вось той пакой, пра які вы пытаецеся. На шчасце, ён не замкнёны.

Ён шчоўкнуў выключальнікам. Спальня была абстаўлена светлай паліраванай мэбляй, сцены ўбраны блакітным шоўкам. Бакавыя дзверы вялі ў будуар, дзе панавалі ідэальны парадак, кожная рэч, здавалася, была на сваім месцы.

— Толькі ўважліва перагледзьце ўсё, малю вас! Сястра прыйдзе ў захапленне, калі даведаецца, што паліцыя поркалася ў яе рэчах.

Не даючы збіць сябе з панталыку, Мегрэ падышоў да акна. Цяжкія шаўковыя шторы былі трохкі цяжнейшага блакіту, чым драпіроўка. Ён расхінуў іх, убачыў цюлеваю фіранку, прызначаную змякчаць дзённае святло, і заўважыў, што адзін край фіранкі прышчэплены аконнай рамай.

— Ніхто не заходзіў сюды вечарам? — спытаў ён.

— Хіба што хто-небудзь з пакаёвак.

— Іх шмат у вас?

— А як вы думалі? — з сарказмам перапытаў Рышар.— Дзве, Жэрмена і Мары. Ёсць яшчэ жонка Луі,

яна ў нас за кухарку. І кастэлянка, але яна замужам, раницай прыходзіць, а вечарам ідзе дадому.

Фелісьен Жандро-бацька моўчкі глядзеў то на аднаго, то на другога.

— У чым справа? — нарэшце, адкашляўшыся, спытаў ён.

— Далібог, не ведаю. Спытайцеся ў месье Мегрэ.

— Адзін чалавек, які праходзіў міма вашага дома прыблізна паўтары гадзіны таму, пачуў, як раптоўна расчынілася акно ў гэтым пакоі. Ён падняў галаву і заўважыў перапалоханую жанчыну, якая клікала на дапамогу.

Мегрэ заўважыў, як рука бацькі з усёй сілы сціснула залатую булдавешку трысціны.

— А далей што? — запытаў Рышар.

— Жанчыну адцягнулі ад акна, і ў той жа момант раздаўся стрэл.

— Ды што вы кажаце?!

Жандро-малодшы, быццам зацікаўлены і ўстрыможаны, азірнуўся, прыкідваючыся, што шукае след кулі ў шоўку, якім былі задрапіраваны сцены.

— А ведаеце, што мяне асабліва здзіўляе, месье Мегрэ, — прабачце, я не пераблытаў ваша прозвішча? Месье Мегрэ? — Дык вось, мяне здзіўляе, што пры наяўнасці такога сур'ёзнага абвінавачвання вы не прынялі элементарных мер перасцярогі, не папярэдзілі сваё начальства. Па-мойму, вы дзейнічалі трохкі легкадумна, кінуўшыся адразу сюды. Вы хоць ведаеце гэтага прахожага з такім багатым уяўленнем?

— А ён унізе.

— Мне дужа прыемна, што ён знаходзіцца пад маім дахам. Адным словам, вы не толькі самі ўварваліся сюды ноч-апоўнач, насуперак законам, якія стаяць на варце свабоды грамадзян, а яшчэ і прывялі з сабою нейкую даволі падазроную — прынамсі, у маіх вачах — асобу. Аднак, раз вы ўжо тут, то, дзеля таго каб заў-

тра вы змаглі далажыць падрабязна пра ўсё нашаму другу Лё Брэ, прашу вас прыступіць да неабходных фармальнасцей. Думаю, вам не пашкодзіць пераканацца, што пасцеллю маёй сястры сёння ноччу ніхто не карыстаўся?

Ён сарваў з ложка шаўковае пакрывала, пад якім аказаліся просціны без ніводнай зморшчынкі і бездакорна чыстая падушка.

— Шукайце, прашу вас! Абмацвайце ўсе закуткі. Вы, канешне, захапілі з сабой лупу?

— У ёй няма патрэбы.

— Прабачце. За выключэннем Лё Брэ, я не меў гонару быць знаёмым з паліцыяй, хіба што па раманах... Вы кажаце, стралялі? То, можа, дзе-небудзь ляжыць і труп? Давайце паходзім! Пашукаем яго разам! Мо ў гэтай шафе? Усяляк бывае!

Ён расчыніў створкі шафы, і Мегрэ ўбачыў мноства сукенак, акуратна развешаных на вешалках.

— Можа, тут? Гэта абутак Эліз. Яна, як бачыце, не ведае ў ім ні ліку, ні меры. Прашу ў будуар...

У рэпліках яго ўсё болей і болей адчувалася з'едлівая насмешка.

— Ці не праз гэтыя дзверы? Праўда, яны забіты наглуха з таго часу, як памерла маман. Але ў пакой можна трапіць і з калідора. Хадзем. Ну хадзем жа! Прашу вас!..

Цэлых паўгадзіны цягнуўся гэты кашмар. Мегрэ не заставалася нічога іншага, як падпарадкавацца. Рышар літаральна загадваў яму. А прысутнасць старога Жандро-Бальтазара, які хадзіў за імі след у след, у сваім цыліндры, з палярынай на плячах і трысцінай з залатой булдавешкай у руцэ, надавала іх блуканню па асабняку нешта тэатральна-жахлівае.

— Ну што вы! Яшчэ рана ўніз. Вы забыліся, што над намі ёсць яшчэ адзін паверх, мансардны, дзе начуе прыслуга.

Лямпачкі ў калідоры без абажураў. Пакатая столь.
Рышар стукае ў дзверы.

— Адчыніце, Жэрмена. Ды адчыніце ж! Не мае значэння, што вы ў кашулі. Гэта паліцыя.

Пышная дзяўчына з заспаным тварам, пах віна, скамечаная пасцель, на туалетным століку грэбень са злямцаванымі валасамі.

— Вы чулі стрэл?

— Што?!

— Калі вы леглі спаць?

— Я паднялася сюды ў дзесяць?

— І вы нічога не чулі?

Пытанні задае Рышар.

— Пайшлі ў пакой!.. Адчыніце, Мары... Ды нічога, малышка, гэта не мае значэння.

Шаснаццацігадовае дзяўчо ў накінутым паверх кашулі зялёным паліто дрыжыць усім целам.

— Вы чулі стрэл?

Яна з непрытоеным жахам глядзіць на Рышара і Мегрэ.

— Вы даўно спіце?

— Не ведаю.

— Вы чулі што-небудзь?

— Не. У чым справа? Што здарылася?

— У вас ёсць пытанні, месье Мегрэ?

— Я хацеў бы запытацца ў яе, адкуль яна родам.

— Адкуль вы родам, Мары?

— З Ансеваля.

— А Жэрмена?

— Таксама з Ансеваля.

— А Луі?

— З Ансеваля, месье Мегрэ, — адказвае Рышар, не тоячы насмешкі. — Я бачу, вам невядома, што ўладальнікі замкаў звычайна набіраюць слуг са сваіх маёнткаў.

— Што тут?

- Пакой мадам Луі.
- Муж яе таксама тут спіць?
- Ён спіць унізе, у швейцарскай.

Мадам Луі доўга не адчыняе. Маленькая, чарнавалосая і смуглая, залішне поўная жанчына з недаверлівымі вачыма.

— Вы яшчэ доўга будзеце чыніць гэты гармідар? Дзе Луі?

— Унізе. Скажыце, вы чулі стрэл?

Яна амаль выстаўляе іх за дзверы, голасна выказваючы сваё абурэнне. А Рышар усё адчыняе і адчыняе дзверы ў пустыя пакоі, каморы, мансарду. Не пазбавіў ён Мегрэ і ад вышак, потым прымусіў спусціцца на другі паверх і агледзець апартаменты бацькі і сына.

— Цяпер гасціная. Хадзем, хадзем! Абавязкова! Для мяне гэта вельмі важна.

Рышар уключыў святло, і вялікая крышталёвая люстра зазіхацела, абазвалася мілагучным званам.

— Прашу вас. Што, ніякіх трупаў? Ніякіх параненых? Вы ўсё агледзелі? Не жадаеце спусціцца ў сцлеп? Заўважце, зараз чвэрць чацвёртай.

Ён расчыніў дзверы ў пакой для слуг: Жустэн Мінар сядзеў на стуле, непадалёк ад яго, у кутку, стаяў Луі — ён вартаваў яго, як арыштанта.

— Гэта і ёсць той самы малады чалавек, які чуў стрэл? Я проста шчаслівы, што маю магчымасць пазнаёміцца з такой надзвычайнай асобай. Мяркую, месце Мегрэ, цяпер я маю падставу скласці скаргу на конт паклёпніцкага абвінавачвання і спробы парушыць недатыкальнасць жылля?

— Ваша права.

— Усяго найлепшага, Луі, правядзіце гэтых месце.

Стары Жандро адкрыў рот, але нічога не сказаў. Што да Мегрэ, то ён яшчэ здолеў прамовіць:

— Дзякую вам.

Луі правёў іх да выхада і замкнуў за імі цяжкія дзверы.

Збітыя з панталыку, збянтэжаныя, трошкі ўстрывожаныя, яны самотна спыніліся на левым баку вуліцы Шапталь. Мегрэ машынальна кінуў позірк на масляную пляму на брусчатцы, нібыта яна насуперак усяму магла рэальна падтрымаць яго.

— Паверце, я не піў, клянуся!

— Веру.

— І я не вар'ят.

— Само сабой...

— Як па-вашаму, гэта гісторыя можа вам нашкодзіць? Я ж чуў сёе-тое...

Вось так Мегрэ абнавіў той ноччу свой першы мундзір, які трошкі ціснуў яму пад пахамі.

Раздзел II

РЫШАР ХЛУСІЎ

Без дзесяці дзевяць уранку ўсмешлівая мадам Мегрэ, ад якой хораша пахла свежасцю і духмяным мылам, рассунула на акне штормы, даючы дарогу вясяламу сонцу. Прайшло не шмат часу, як яна выйшла замуж, і яшчэ не прывыкла бачыць, як спіць гэты ўскудлачаны пышнавалосы мужчына, як уздрыгваюць кончыкі яго русявых вусоў і наморшчваецца лоб, калі на твар сядзе муха. Яна засмяялася. Яна заўжды смяялася, калі раніцай падыходзіла да яго з кубачкам кавы ў руцэ, а ён глядзеў на яе затуманенымі сном і, як ёй здавалася, трошкі дзіцячымі вачыма.

Мадам Мегрэ была маладзіца свежая і пухленькая як пампушка, — гэтакіх часта можна бачыць у булачнай ці за мармуровай стойкай у малочнай. Жыццярэдаснасць ніколі не здраджвала ёй, і Мегрэ мог на цэ-

лыя дні пакідаць яе адну ў іх маленькай кватэры на бульвары Рышар-Ленуар, не баючыся, што ёй хоць на хвіліну стане сумна.

— Пра што ты думаеш, Жуль?

У той час яна яшчэ не называла яго Мегрэ, але і тады ўжо яна поўнілася да яго той глыбокай прыроднай павагай, якую адчувала да свайго бацькі і, несумненна, перанесла б і на свайго сына, калі б ён з'явіўся ў яе.

— Я думаю...

І ён працываваў ёй радкі, якія прыйшлі яму на памяць у той момант, калі ён расплюшчыў вочы пасля толькі двухгадзіннага сну. Гэта была цытата з правіл унутранага распарадку паліцыі:

«Службоўцы Вышукной паліцыі абавязаны ўвесь свой час аддаваць службе.

Любое распачатае следства ці назіранне павінна быць праведзена ў самы сціслы тэрмін, і ў гэтыя гадзіны ці дні службоўцу не можа быць гарантаваны адпачынак».

Ён пакінуў камісарыят а шостаі раніцы, калі на змену яму прыйшоў сакратар-асістэнт Альбер Люс. На дварэ паветра было такое свежае, вуліцы Парыжа поўніліся такой зялёнай сакавітасцю, што ён зрабіў ладны круг, каб прайсціся па Цэнтральнаму рынку, падыхаць водарам вясковай гародніны і садавіны.

Не адзін Мегрэ не спаў у гэту ноч. Візіт замежнага правіцеля быў разлічаны ўсяго на тры дні, але паліцэйскія службы, асабліва тыя, што вялі нагляд за кватарантмі мэбляваных пакояў, вакзаламі, чужаземцамі, дробнымі правапарушальнікамі, не мелі спакою ўжо шмат тыдняў падряд. І ўжо знемагалі ад стомы.

Улады не давалі дыхнуць ні жыхарам, ні паліцэйскім камісарыятам. Маршруты сустрэчы і праводзін манарха сурова, да секунд разлічаныя загадзя, не закраналі квартал Сен-Жорж, і незанятыя людзі былі

пасланы ў распараджэнне камісарыята квартала Гранд-Опера.

Адны анархісты здольны былі пазбавіць паліцыю сну. А тут жа яшчэ і ўсялякія «псіхі», каго падобныя ўрачыстасці заўсёды выводзяць з раўнавагі, зладзеі-кішэннікі і нячыстыя на руку прастытуткі, якія бурна аддаваліся радасцям з правінцыяламі, прывабленымі парадам.

— Гэта кава ад «Бальтазара»? — запытаўся Мегрэ ў жонкі.

— Чаму ты пытаешся? Яна табе не падабаецца?

— Проста хачу ведаць, чаму ты купляеш менавіта гэту каву, а не іншую. Хіба яна найлепшая?

— Ва ўсякім выпадку — не найгоршая, да таго ж — і з карцінкамі.

Ён зусім забыўся пра альбом, у які жонка старанна ўклеивала карцінкі, схаваныя ў кожным пачку кавы. На карцінках былі намалёваныя кветкі з усяго свету.

— Калі назбіраць тры поўныя серыі, можна бясплатна атрымаць арэжавую спальню.

Мегрэ прыняў душ — тады ў кватэры яшчэ не было ванны. Потым пaeў супу: ён заўсёды eў суп раніцай у сябе ў вёсцы і захаваў гэту звычку ў горадзе.

— Ты, канешне, не ведаеш, калі вернешся?

— «...у гэтыя гадзіны ці дні службоўцу не можа быць гарантаваны адпачынак», — з усмешкай сказаў ён.

Мадам Мегрэ вельмі добра ведала свайго мужа. На яе галаве ўжо красаваўся капялюшык. Яна любіла праводзіць мужа на работу, быццам дзіцё ў школу, але да самага камісарыята не даходзіла, бо ён бы адчуваў сябе няёмка пры сустрэчы з якім-небудзь сваім калегам.

Роўна а дзесятай на вуліцы Лярошфуко спыняўся кабрыялет камісара, запрэжаны няўрымсным стаенні-

кам, і фурман забіраў лейцы з рук гаспадара. Максім Лё Брэ быў, мусіць, адзіны паліцэйскі камісар ва ўсім Парыжы, які меў уласны экіпаж і жыў у Мансо ў адным з новых гмахаў па бульвары Курсэль.

Перш чым з такім форсам з'явіцца ў камісарыяце, ён паспяваў адведаць клуб Гоша, пафехтаваць там, паплаваць у басейне і пабываць у масажыста.

Рапарт Мегрэ ўжо ляжаў на стале камісара, і Мегрэ думаў пра гэта з глухой трывогай. Гэта быў ягоны першы рапарт. Ён усю ноч да дня старанна працаваў над ім, сілячыся нічога не ўпусціць з зусім яшчэ свежых у памяці тэарэтычных выкладак.

Пасля падзей на вуліцы Шапталь флейтыст Жустэн Мінар так і не пакінуў Мегрэ, правёў яго назад да самага камісарыята. Яны спыніліся ля ўвахода.

— Вы жанаты? — спытаў Мегрэ.

— Жанаты.

— Жонка, напэўна, непакоіцца.

— Гэта не мае значэння.

І Жустэн зайшоў у камісарыят. Мегрэ занатаваў паказанні музыканта, даў яму падпісаць. Аднак флейтыст усё не ішоў дадому.

— Жонка ўчыніць вам скандал.

— Гэта не мае значэння, — з мяккай упартасцю паўтарыў Жустэн.

Чаму Мегрэ думаў цяпер пра гэта? Ён амаль сілай справадзіў яго на золку. Развітваючыся, флейтыст нясмела і разам з тым настойліва запытаўся:

— Вы дазволіце мне прыйсці пабачыцца з вамі?

Ён падаў скаргу на дварэцкага Луі, у якой рашуча настойваў на ўмяшанні паліцыі. Усе гэтыя паперы, прыведзеныя ў бездакорны парадак, ляжалі цяпер на стале камісара, паверх штодзённых, менш значных рапартаў.

Рэдка хто бачыў, як прыходзіў Максім Лё Брэ, таму што ішоў ён бакавым калідорам і трапляў проста

ў свой кабінет, але прыход яго быў чучён, і на гэты раз у Мегрэ ёкнула сэрца.

На лаве ўжо месцілася з тузін звычайных кліентаў, у большасці бедных людзей, галоты; ён па чарзе выклікаў кожнага, выдаваў даведку аб месцы жыхарства ці аб маёмасным становішчы, рэгістраваў згубленыя ці знойдзеныя рэчы, адпраўляў у камеру падабраных на бульварах жабракоў ці гандляроў забароненымі таварамі.

Пад насценным гадзіннікам у чорным футарале цьмяна пабліскваў каўпак электрычнага званка, і калі гэты званок зазвініць...

Мегрэ прыкінуў, што спатрэбіцца хвілін дванаццаць, каб прачытаць ягоны рапарт і паказанні сведкі Мінара. Мінула дваццаць хвілін, а выкліку ўсё не было, і толькі лёгкае шчоўканне званка пасведчыла, што шэф прасіў злучыць яго з некім па тэлефоне.

Абабітыя дзверы аддзялялі кабінет Лё Брэ ад залы камісарыята. Яны заглушалі нават самыя гучныя галасы.

Ці не з Рышарам Жандро, сваім частым сатрапезнікам, перагаворваўся па тэлефоне Лё Брэ?

Званка не было. Раптам дзверы прыадчыніліся.

— Мегрэ!

«Добрая прыкмета? Ці кепская?»

— Зайдзіце, дружа.

Перш чым сесці за стол, камісар, пыхкаючы цыгарэтай, некалькі разоў абышоў пакой. Нарэшце ён паклаў руку на папку з паперамі, памаўчаў, нібы падбіраючы словы, уздыхнуў:

— Я прачытаў вашы цыдулкі.

— Слухаю, месье камісар

— Вы зрабілі так, як былі абавязаны зрабіць. Ваш рапарт вельмі талковы, вельмі скрупулёзны.

— Дзякую, месье камісар.

— У ім нават пра мяне ідзе гаворка.

Ён жэстам спыніў Мегрэ, які памкнуўся запырачыць.

— Гэта зусім не папрок, наадварот.

— Я стараўся як мага дакладней запісаць усё бачанае і пачутае.

— І вы мелі магчымасць аглядзець увесь дом?

— Мяне вадзілі з пакоя ў пакой.

— І вы маглі ўпэўніцца, што нічога надзвычайнага не аказалася?

— У пакоі, азначаным Жустэнам Мінарам, цюлевая фіранка была прышчэмлена рамай, як быццам той, хто зачыняў акно, вельмі спяшаўся.

— Але гэта магло быць зроблена невядома калі, ці ж не так? Дзе доказ, што фіранка прышчэмлена толькі што, а не шмат дзён назад?

— Бацька, месье Фелісьен Жандро-Бальтазар, як мне падалося, вельмі ўсхваляваўся, калі ўбачыў мяне ў доме.

— Вы напісалі — «перапалохаўся».

— Такое маё ўражанне.

— Я асабіста ведаю Жандро, мы некалькі разоў на тыдзень сустракаемся з ім у клубе.

— Я ведаю гэта, месье камісар.

Камісара — сімпатычнага, пародзістага мужчыну — можна было бачыць на ўсіх свецкіх прыёмах, таму што ён быў жанаты на адной з самых заможных спадкаёмніц Парыжа. Аднак, нягледзячы на свой вобраз жыцця, ён усё ж прымушаў сябе настойліва працаваць. Павекі яго ўкрывала тонкая сетка зморшчынак, ля вачэй вырысоўваліся глыбокія «гусіныя лапкі». Відаць, гэтай ноччу, як, зрэшты, і большасцю папярэдніх, ён спаў не даўжэй за Мегрэ.

— Паклічце да мяне Бесана.

Бесан быў той адзіны інспектар, якога пакінулі ў камісарыяце на час манаршага візіту.

— У мяне ёсць для вас адна работка, Бесан.

Ён вырваў з бланкота лісток, запісаў на ім прозвішча і адрас флейтыста Жустанна Мінара.

— Збярыце, калі ласка, усе звесткі пра гэтага чалавека, месце. І чым хутчэй, тым лепей.

Бесан зірнуў на адрас, узрадаваўся, што працаваць давядзецца ў самім Парыжы, і паабяцаў:

— Будзе зроблена, шэф.

Застаўшыся сам-насам з Мегрэ, камісар ледзь прыкметна усміхнуўся і прамовіў:

— Вось так. Лічу, што гэта адзінае, што трэба зрабіць перш за ўсё.

* * *

Сядзячы за сваім чорным сталом, Мегрэ з невядомай яму дагэтуль раздражнёнасцю разбіраў зашмальцаваныя паперы, выслухоўваў скаргі канс'ержаў і тлумачэнні вулічных гандляроў.

Самыя крайнія рашэнні прыходзілі яму ў галаву: напрыклад, неадкладна падаць у адстаўку. Выходзіць, усё, што камісар, на яго думку, у сіле зрабіць — гэта сабраць звесткі аб флейтысце! Дык чаму б ужо і не арыштаваць яго ды і не адлупцаваць заадно?!

Мегрэ таксама мог бы пазваніць вышэйшаму начальству альбо нават пайсці да яго на прыём. Ён быў асабіста знаёмы з Ксаўе Гішарам, шэфам Вышукной паліцыі. Ксаўе Гішар даволі часта праводзіў свой адпачынак непадалёку ад іх вёскі ў Алье і колісь сябраваў з бацькам Мегрэ.

Ён не тое што памагаў Мегрэ, але непрыкметна ўвесь час сачыў за ім здалёку, ці, дакладней, зверху, і, відаць, менавіта пры яго садзейнічанні вось ужо чатыры гады Мегрэ пастаянна пераводзілі з адной работы на другую, каб ён на ўласным вопыце пазнаёміўся з усімі спружынамі паліцэйскай службы.

«Мінар не вар'ят. І не быў п'яны. Ён сваімі вачыма

бачыў, як расчынілася акно. І чуў стрэл. І я сам выдатна бачыў масляныя плямы на брусчатцы.

Ён абурана выкажа ўсё гэта. І запатрабуе...

Нечакана яго асяніла думка. Ён выйшаў з пакою, спусціўся па сходках з трох прыступак уніз і апынуўся ў дзяжурцы, дзе паліцэйскія рэзаліся ў карты.

— Скажыце, брыгадзір, ужо ўсе паставыя, якія дзяжурылі сёння ноччу, паздавалі рапарты?

— Не, не ўсе.

— Мне б хацелася, каб вы задалі ім адно пытанне. Я хацеў бы ведаць, ці не прыкмеціў хто-небудзь з вашых паміж апоўначчу і дзвюма гадзінамі ночы аўтамабіль маркі «дыён-бутон» у нашым квартале. Нам невядома: апрача шафёра, быў яшчэ хто-небудзь у машыне ці не?

Абыдземся без камісара! «Усялякае распачатае следства ці назіранне...»

Ён выдатна ведаў тэорыю. Бальтазар гэта ці не Бальтазар, а следства вядзе ён.

Гадзіне а дванаццатай яго апанавала дрымота, але яго чарга ісці на полудзень яшчэ не падышла. Павекі зліпаліся. Часам ён нават па два разы задаваў адно і тое ж пытанне сваім кліентам.

З'явіўся Бесан. Водар абсенту зыходзіў ад яго вусоў і напамінаў пра прахалоду «бістро» ці пра мяккае асвятленне ўтульнай тэрасы якога-небудзь кафэ на Вялікіх Бульварах.

— Шэф яшчэ тут?

Камісара на месцы ўжо не аказалася, і Бесан сеў за стол, каб скласці пісьмовы рапарт.

— Няшчасны чалавек! — уздыхнуў ён.

— Хто?

— Музыкант.

І Бесан, свежы, ружовашчокі здаравячок, працягваў:

— Па-першае, ён сухотнік. Аднаго гэтага аж занад-

та. Вось ужо два гады, як яго намагаюцца адправіць у горы, але ён і слухаць не хоча.

У бок плошчы Сен-Жорж галопам праскакалі коні. Раніцай на плошчы Інвалідаў адбыўся парад, і цяпер вайсковыя часці вярталіся ў казармы. У горадзе ўсё яшчэ панавала ўзбуджанасць, усюды, куды ні глянь, калыхаліся сцягі, разгульвалі ваенныя ў параднай форме, грымелі аркестры, стракаты натоўп спяшаўся да Елісейскага палаца, дзе давалася афіцыйнае снеданне.

— Жывуць яны ў двухпакаёвай кватэры, вокнамі ў двор. Шосты паверх без ліфта.

— Вы хадзілі да іх?

— Я перакінуўся словам спярша з вугальшчыкам, які жыве ў тым жа доме, пасля з канс'ержкай, яна аказалася маёй зямлячкай. І зімой і летам кватаранты скардзяцца ёй на флейтыста, што ён дзень пры дні грае ля насцеж расчыненага акна. Канс'ержка вельмі добра адносіцца да яго. Вугальшчык таксама, хоць флейтыст і завінаваціўся яму за вугаль. Што да ягонай кабеты...

— Вы бачылі яе?..

— Яна якраз выйшла з дому, калі я сядзеў у канс'ержкі. Мажная пышная brunetka, а вочы так і сыплюць зоркі! Кармен, дый годзе! Вечна ў халаце і ў шлёпанцах шпацыруе па навакольных крамах. Толькі і занятку ў яе, што ходзіць па гадалках. Мужа грызе без адхлання. Канс'ержка божацца, што яна нават б'е яго. Няшчасны чалавек!..

Бесан вымучыў некалькі радкоў: складаць рапарты было яму цяжка.

— Я сеў у метро і адправіўся ў рэстаран «Клішы», каб пагаварыць з начальствам флейтыста. Нічога благога мне пра яго не казалі. Не п'е. На работу прыходзіць заўсёды на пяць хвілін раней. З усімі ветлівы, а касірка проста ў захапленні ад яго.

— А дзе ён сам?

— Не ведаю. Але дома не было. Канс'ержка сказала б.

Мегрэ выйшаў з камісарыята і рушыў у невялічкі бар на плошчы Сен-Жорж з'есці пару крутых яек ды выпіць куфаль піва. А калі вярнуўся, на яго стала ляжала запіска ад брыгадзіра.

«Паставы Жульян заўважыў, што а палове другой ночы ля дома № 23 на вуліцы Мансар спыняўся аўтамабіль маркі «дыён-бутон». Акрамя шафёра, прыкметы якога супадаюць з вашымі, у ім нікога не было. Машына хвілін дзесяць стаяла на вуліцы Мансар, потым рушыла ў напрамку вуліцы Бланш».

Пад насценным гадзіннікам завінеў званок, і Мегрэ паспешліва падхапіўся, расчыніў абабітыя дзверы. Камісар ужо вярнуўся, і Мегрэ ўбачыў на стале раскладзеныя лісткі свайго рапарта, спярэшчаныя чырвоным алоўкам.

— Заходзьце, калега. Сядайце.

Даволі рэдкая ласка: звычайна камісар ахвотней дазваляў сваім падначаленым стаяць перад ім на выцяжку.

— Вы, напэўна, увесь ранак пракліналі мяне?

Ён таксама быў у мундзіры, але яго мундзір быў пашыты ў найлепшага краўца з Вандомскай плошчы, а жылет, як заўсёды, быў самага моднага колеру.

— Я ўважліва перачытаў ваш рапорт. Цудоўны рапорт, дарэчы, — здаецца, я ўжо казаў вам гэта. Пагаварыў я і з Бесанам наконт вашага прыцяцеля флейтыста.

Мегрэ вырашыў дзейнічаць напралом.

— Жандро-Бальтазары не званілі вам?

— Званілі, але размова адбылася зусім не ў тым тоне, у якім вам здаецца. Рышар Жандро трымаўся цудоўна, хоць ён злёгка і кпіў з вас і з вашай заўзятасці! Вы, безумоўна, чакалі, што ён будзе скардзіцца? Аднак рэакцыя аказалася якраз адваротнай. Тое, што

ён палічыў вас нявопытным і гарачым, гэта, спадзяюся, не крыўдзіць вас. Менавіта пагэтаму ён і не вытрымаў, дазволіўшы сабе мілы жарт — расчыніў перад вамі дзверы свайго дома.

Мегрэ насупіўся. А начальнік глядзеў на яго з ітраватай усмешкай — з той усмешкай, якая так адметна аддзяляе ўсіх «сытых», ці, як цяпер можна сказаць, усіх «марнатраўцаў жыцця» ад рэшты шэрага люду.

— А цяпер скажыце, дарагі, што б на маім месцы зрабілі вы сёння раніцай.

Мегрэ прамаўчаў. І ён прадоўжыў:

— Запатрабавалі б ордэр на вобыск? Па-першае, на якой падставе? Хіба нам падалі скаргу? Ва ўсякім выпадку, не на Жандро. Хіба перад намі сур'ёзнае правапарушэнне? Аніякага. Хіба маюцца паранення ці забітыя? Наколькі нам вядома, няма. Сёння ноччу вы самі праверылі дом ад кутка да кутка, бачылі ўсіх яго насельнікаў, сяго-таго нават у негліжэ. Зразумейце мяне правільна. Можна толькі здагадацца, што вы перадумалі за сённяшні ранак. Я прыцель Жандро. Часта бываю ў іх. Налезу да таго ж асяроддзя, што і яны. Прызнайцеся, што вы пракліналі мяне.

— Але ёсць сведкавае паказанне і скарга Мінара.

— Таго самага флейтыста, я помню. А палове другой гадзіны ночы ён спрабуе сілай уварвацца ў асабняк толькі таму, што яму памроіліся крыкі аб ратунку.

— Ён бачыў...

— Не забывайце, што ён адзіны, хто нешта бачыў. Не ўстрыжываўся аніводзін сусед. Пастаўце сябе на месца дварэцкага, разбуджанага грукатам у дзверы.

— Прабачце! Памянёны Луі быў у фракку, нават пры гальштуку, і гэта а палове другой ночы. А ў доме, калі Мінар пазваніў, не было ні агенчыка.

— Ну, дапусцім. Але заўважце: гэта ўсё той жа ваш флейтыст заяўляе, што дварэцкі быў пры поўным

парадзе. Ну дапусцім, што так яно і было. Дык хіба гэта правіннасць? Праўда, Мінара выставілі за дзверы занадта груба. Але як зрэагавалі б вы, калі б які-небудзь малойчык уварваўся ў ваш дом, даказваючы, што вы забіваеце ўласную жонку?

Ён працягнуў свой залаты партсігар Мегрэ, які зноў вымушаны быў напамніць яму, што цыгарэт ён не курьць. Проста такая была ў Лё Брэ прывычка — паблажлівы жэст арыстакрата.

— Цяпер разгледзім пытанне з чыста адміністрацыйнага боку. Вы склалі рапарт, і ён павінен будзе ўрэшце легчы на стол прэфекта паліцыі, які вырашыць, перадаваць яго ў пракуратуру ці не. Скарга флейтыста на дварэцкага таксама рушыць па адпаведных каналах.

Мегрэ дапытліва паглядзеў на шэфа сярдзітымі вачамі і зноў падумаў пра адстаўку. Ён ужо здагадаўся, пра што пойдзе гаворка далей.

— Сям'я Жандро-Бальтазараў адна з самых відных у Парыжы. Любая бульварная газецінка аж падскочыць ад шчасця, калі намі будзе дапушчана хоць найдробязнейшая недалікатнасць.

— Я зразумеў вас,— суха прамовіў Мегрэ.

— Вы ненавідзіце мяне, ці ж не так? Вы думаеце, што я прыкрываю гэтых людзей, таму што яны багацеі і мае сябры.

Мегрэ памкнуўся згрэбці са стала паперы і парваць іх на шматкі — намёк камісара быў болей чым празрысты. Потым ён вернецца ў агульную залу і па магчымасці цвёрдым почыркам напіша заяву аб звальненні.

— А цяпер, мілы мой Мегрэ, хачу вам нешта паведаміць.

Пацешна: насмешка набывала эфектную канцоўку.

— Раніцай, пакуль я чытаў ваш рапарт, пакуль

размаўляў з вамі, штось такое ўвесь час не давала мне спакою. Штось такое турбавала і ніяк не магло ўспомніцца. З вамі такое здараецца? Ведаеш, што павінен — абавязкова! — павінен нешта ўспомніць, але чым больш намагаешся, тым меней удаецца. Я адчуваў, што гэта нешта вельмі важнае, што яно нават здольна змяніць усю справу. А высветлілася ўсё на сьнеданні. У піку сваёй звычцы, я пайшоў сьнедаць дадому, таму што ў нас былі госці. І вось, глянуўшы на жонку, я адразу ўзнавіў у памяці кончык згубленага ланцужка. Аказваецца, мяне ўсю раніцу непакоіла адна прамоўленая ёю фраза. Але што дакладна яна сказала? Раптам, у самы разгар сьнедання, успомніў. Учора, перад тым як паехаць з дому, я, як звычайна, запытаўся: «Што ты будзеш рабіць сёння вечарам?»

І жонка адказала:

— Паедзем з Эліз і Бернадэтай піць чай у Сент-Анарэ.

Бернадэта — гэта графіня д'Эсціро. А Эліз — гэта Эліз Жандро-Бальтазар.

Ён змоўк і паглядзеў на Мегрэ сваімі бліскучымі вачыма.

— Вось такія справы, калега. Мне заставалася толькі высветліць, ці сапраўды ўчора ў семнаццаць гадзін Эліз Жандро піла чай разам з маёй жонкай у адным з салонаў Піфана. Яна была там, жонка пацвердзіла гэта. І ні разу не ўпамянула пра тое, што Эліз едзе ў Ансеваль. Вярнуўшыся сюды, я старанна перачытаў ваш рапарт.

Твар Мегрэ праясніўся, і ён ужо раскрыў рот, каб даць волю сваёй радасці, але...

— Хвілінку! Не надта спяшайцеся. Сёння ноччу вы бачылі, што пакой Эліз Жандро быў пусты. Яе брат заявіў, што яна ў Ньёўры.

— Значыць...

— Нічога не значыць. Рышар Жандро не пад пры-

сягай казаў вам гэта. У вас не было ні ордэра, ні падастаў для допыту.

— Але цяпер...

— Цяпер не болей, чым учора. Вось чаму я раю вам...

Мегрэ зусім разгубіўся. Быццам яго палівалі то варам, то ледзяной вадой, і ён канчаткова быў збіты з панталыку. Яму стала душна. Якое прыніжэнне: з ім абыходзіліся, як з дзіцем!

— Дзе і як вы збіраецеся адпачываць?

Пытанне было такое недарэчнае, што Мегрэ праз сілу сказаў, як выдавіўшы з сябе:

— Не.

— Наколькі мне вядома, чыноўнікі маюць звычку загадзя рыхтавацца да адпускоў. Аднак, калі жадаеце, можаце ўзяць водпуск ужо цяпер, з сённяшняга дня. Я нават спадзяюся, што гэта ў нейкай ступені супакоіць мае сумненні. Тым болей, калі ў вас няма намеру пакідаць Парыж. Паліцэйскі ў водпуску — ужо не паліцэйскі, ён можа дазволіць сабе такія ўчынкі, за якія адміністрацыя не нясе адказнасці.

Зноў надзея. Але Мегрэ ўсё яшчэ баяўся верыць. Чакаў ад камісара новага каленца.

— Спадзяюся, канешне, што скарга на вас ўсё ж не паступіць. Калі ж у вас узнікне часам неабходнасць нешта паведаміць мне ці проста параіцца, званіце на бульвар Курсэль. Нумар майго тэлефона знойдзеце ў тэлефонным даведніку.

Мегрэ зноў памкнуўся штось сказаць — на гэты раз каб падзякаваць, але камісар ужо злёгка падштурхоўваў яго да дзвярэй. І раптам, нібыта ўспомніўшы нешта зусім дробязнае, прамовіў:

— Дарэчы, вось ужо шэсць ці сем гадоў, як Фелісьен Жандро-бацька знаходзіцца пад сямейнай апекай, нібы юны ветрагон. З таго часу як памерла маці, усе справы фактычна вядзе Рышар. Як здароўе вашай

жонкі? Трошкі прывыкае да Парыжа, да сваёй новай кватэры?

Жылыстая рука шэфа паціснула руку Мегрэ, і ён апынуўся за абабітымі дзвярыма. Усё яшчэ разгублены і прыгнечаны, ён машынальна падаўся да сзайго стала, і раптам яго позірк спыніўся на адной з постацей на лаве па той бок бар'ера.

Там сядзеў флейтыст Жустэн. У чорным, але на гэты раз ужо не ў вячэрнім, фраку і без плашча, ён пакорліва чакаў сваёй чаргі, прымасціўшыся паміж нейкім бадзьягам і таўстухай у зялёнай шалі, якая карміла грудзьмі немаўля.

Музыкант глянуў на Мегрэ, нібыта пытаючыся дазволу падысці да бар'ера. Мегрэ прывітальна кіўнуў яму, сабраў паперы і перадаў справы аднаму з калег.

— Іду ў водпуск!

— У водпуск?! У красавіку, ды яшчэ калі ў нас на шыі яго вялікасць?!

— Уяві сабе, водпуск!

Тады другі саслужывец, ведаючы, што Мегрэ нядаўна ажаніўся, запытаў:

— Што, дзіця?

— Не.

— Захварэў?

— Не.

Гэта ўжо збівала з тропу, і саслужывец недаўменна пакруціў галавой:

— Ну што ж. Справа твая. Прыемнага адпачынку! Шанцуе ж людзям!

Мегрэ ўзяў свой кацялок, надзеў манжэты — ён скідаў іх, прыходзячы на работу, — выйшаў за бар'ер, які аддзяляў службоўцаў ад наведвальнікаў. Жустэн Мінар таксама падняўся і вельмі натуральна моўчкі рушыў следам.

Ці не задала яму чосу зласлівая жонка, пра якую расказваў Бесан? Як бы там ні было, ён быў тут. Свет-

лавалосы, шчуплы, з румянымі скуламі і блакітнымі вачыма, ён не адставаў ад Мегрэ, як прыблудны цюцька ад выпадковага прахожага.

Вуліцы былі заліты сонцам, над вокнамі развяваліся сцягі. Здавалася, аж паветра трымціць ад наярвання труб і пошчаку барабанаў. Людзі ішлі святочна прыўзнятыя і вясёлыя, і ад таго, што то тут, то там на вочы трапляліся ваенныя, міжволі і цывільныя падцягваліся і распраўлялі плечы.

Калі Мінар нарэшце асмеліўся параўняцца з Мегрэ, ён спагадліва запытаў:

— Вас звольнілі?

Ён, мабыць, лічыў, што паліцэйскага чыноўніка звольніць гэтак жа проста, як флейтыста з аркестра, і яму было невыносна ад думкі, што гэта здарылася па яго віне.

— Не звольнілі. Мне далі водпуск.

— Вось як!

Гэта «вось як!» вырвалася вельмі ўзрушана. У ім гучала занепакоенасць і прытоены папрок.

— Яны палічылі за лепшае часова адхіліць вас ад спраў, так? Выходзіць, яны намераны ўсё замяць? А як жа мая скарга?

Голас яго загучаў сушэй.

— Прынамсі, хоць маю скаргу яны не пакладуць пад сукно? Хачу адразу ж папярэдзіць вас, што гэтага я не дапушчу.

— Скарга разбіраецца ва ўстаноўленым парадку.

— Выдатна! Тым болей што ў мяне ёсць для вас сякія-такія навіны. Ва ўсякім разе, адна...

Яны ўжо дайшлі да правінцыяльна-ціхай плошчы Сен-Жорж з невялічкім «бістро», дзе вечна пахла белым віном. Мегрэ прывычна штурхнуў уваходныя дзверы. У гэтыя гадзіны пасля полудня ў паветры і сапраўды, здавалася, веяла адпачынкам. Цынкавая

стойка была надраена да бляску, а налітае ў чаркі віно аж прамянілася зеленаватымі водбліскамі, нагаваючы смагу.

— Вы казалі, што бачылі ў доме Жандро дзвюх пакаёвак. Я правільна зразумеў вас?

— Жэрмену і Мары,— без запінкі пацвердзіў Мегрэ.— Не лічачы мадам Луі, кухаркі.

— Дык вось: пакаёўка была толькі адна!

Вочы музыканта свяціліся дзіцячай радасцю, і сам ён, як ніколі, нагадваў цяпер вернага сабачку, які прынёс палачку свайму гаспадару.

— Я размаўляў з малочніцай, якая носіць малако ў асабняк Жандро. Яе крамка на вуліцы Фантэн, на рагу, якраз побач з тытунёвай крамкай.

Мегрэ, трохі збянтэжаны, са здзіўленнем глядзеў на флейтыста і ўсё не мог пазбавіцца ад чуткі пра лупцоўкі, якія ўсчыняла яму яго Кармэн.

— Старэйшая пакаёўка, Жэрмена, ад суботы ва Уазе, у сваёй цяжарнай сястры... Дык вось, днём я звычайна вольны, вы разумееце?..

— А як ваша жонка?

— Гэта не мае значэння,— прамовіў ён даволі абьякава.— Я падумаў, што калі вы маеце намер прадаўжаць следства, то, можа, і я змагу быць вам карысны. Сам не ведаю, але людзі ўвогуле даволі прыязна адносяцца да мяне.

«Толькі не Кармэн!» — падумаў Мегрэ.

— Чакайце. Сёння частую я. Так, так! І не прырэце! Калі сам я п'ю толькі ліманад, гэта яшчэ не азначае, што я не магу пачаставаць вас чаркай віна. А што да водпуска, то вы, спадзяюся, проста пажартавалі?

Калі Мегрэ і прамаўчаў, то няўжо ён гэтым выдаў службовую тайну?!

— Калі гэта быў не жарт, то вы мяне проста расчаравалі б, слова гонару! Я не ведаю гаспадароў гэтага асабняка. І асабіста да іх я нічога не маю, хоць

іхні Луї і выглядае сапраўдным бандытам з вялікай дарогі і яны нахлусілі вам.

Маленькая дзяўчынка ў чырвонай сукенцы прадавала зусім свежую мімозу, прывезеную з Ніццы, і Мегрэ купіў некалькі галінак для жонкі, якая ведала Лазурны бераг толькі па каляровых паштоўках з відам заліва Анёлаў.

— Вы толькі скажыце, што я павінен рабіць. І, калі ласка, не бойцеся, што я стану назаляць вам! Я прывык маўчаць!

Флейтыст умольна глядзеў на Мегрэ. Яму так карцела прапанаваць сакратару яшчэ чарачку, — а можа, і ўдасца ўгаварыць яго! — але ён не пасмеў.

— У сходных дамах хапае ўсялякай дрэні. Але ж ад людзей нічога не ўтоіш. Прыслуга, звычайна, любіць памянташыць языком, ды і пастаўшчыкі шмат што ведаюць.

Машынальна, не ўсведамляючы, што ён, па сутнасці, змацоўвае свой саюз з флейтыстам, Мегрэ прамармытаў:

— Аказваецца, мадэмуазель Жандро не ў Ансевалі, як сцвярджаў яе брат.

— А дзе ж яна?

— Раз пакаеўка Жэрмена паехала ў вёску, то, відавочна, замест яе мне паказалі ў пакоі Жэрмены на паўраздзетую Эліз Жандро.

Гэтая новая акалічнасць прыводзіла Мегрэ ў замяшанне. Яго юнацтва прайшло пад дахам замка, упраўляючым якога быў ягоны бацька. У ім міжволі ўкаранілася павага да слынных, да багатых. Самае цікавае, што і флейтыст падзяляў яго няёмкасць, даволі доўга маўчаў, апусціўшы вочы ў шклянку з ліманадам.

— Вы думаеце? — нарэшце, усхваляваны, запытаўся ён.

— Ва ўсякім выпадку, у пакоі служанкі была нейтая таўстушка, ад якой пахла віном.

І гэта таксама было няёмка прыгадваць, як быццам ад заможных спадкаёмніц, чые прозвішчы вялікімі літарамі красуюцца на сценах метро, не можа патыхаць віном, як ад вясковых дзевак.

Абодва, Мегрэ і Жустэн, замоўклі і, седзячы са сваімі чаркамі, удыхаючы водар мімозы, белага віна і сітро, адчуваючы патыліцамі ласкавае цяпло сонечных промняў, задумаліся кожны пра сваё. І Мегрэ ажно ўздрыгнуў, калі голас яго таварыша вярнуў яго да рэчаіснасці:

— Дык што ж будзем рабіць?

Р а з д з е л ІІІ

ПАЧОСТКА ТАТУЛІ ПАМЭЛЯ

«Інспектарам рэкамендуецца мець фрак, смокінг і пінжак, без чаго доступ у пэўныя свецкія колы будзе ўскладнёны».

Ніводная з інструкцый яшчэ не выветрылася з памяці Мегрэ. Але гэтыя інструкцыі былі складзены, відаць, вялікім аптымістам. Ва ўсякім разе, слова «пэўныя» варта было акрэсліць болей дакладна.

Напярэдадні вечарам Мегрэ прымерваў свой фрак з намерам заўтра ж пранікнуць у тое асяроддзе, дзе бывалі Жандро: хоць бы ў клуб Гоша, да прыкладу, альбо ў клуб Гаўсмана, але хапіла і аднюсенькай заўвагі жонкі, каб вярнуць яму здольнасць зноў разважаць цвяроза.

— Ну і прыгажунчык ты, Жюль! — усклікнула яна, гледзячы, як ён любуецца сабой у люстры.

Яна і не думала кліць з яго. Наадварот, жонка, несумненна, была зусім шчырая. Аднак у тым, як яна вымавіла гэтыя словы, ва ўсмешцы яе было нешта такое, што насцярожыла яго і дазволіла недвухсэнсоў-

на зразумець, што яму не варта і спрабаваць выдаваць сябе за юнага ветрагона.

На плошчы Бастыліі ігралі вячэрняю зару. Мегрэ стаяў ля расчыненага акна ўзбоч жонкі, спакойна перагаворваўся з ёю, але чым болей ядранела, тым меней упэўненасці заставалася ў ім.

— Разумееш, калі мне ўдасца давесці справу да канца, то я амаль напэўна траплю на Набярэжную Арфеўр. А калі ўжо траплю туды...

Пра што большае ён мог яшчэ марыць? Трапіць у Вышукную паліцыю, ды яшчэ ў славетную апергрупу шэфа, як тады называлася група па расследаванню забойства!..

А для гэтага дастаткова было з поспехам завяршыць распачатае ім следства — інакш кажучы, не прыцягваючы ўвагі, раскрыць глыбока захаваную тайну багатага асабняка на вуліцы Шапталь.

Спаў ён неспакойна, а калі ў шэсць гадзін раніцы падняўся, яшчэ адно з настаўленняў прымусіла яго з іроніяй прыгадаць свой падручнік.

«Кепкі, шыйнай хусцінкі, ношанага пінжака, як праверана практыкай, зусім дастаткова для маскіроўкі».

На гэты раз, калі ён аглядаў сябе ў люстэрку, мадам Мегрэ і не думала смяяцца:

— З наступнай палучкі трэба будзе купіць табе гарнітур, — з пяшчотай сказала яна.

Якая тонкая хітрасць! Гэта азначала толькі адно: што яго стары пінжак выглядаў не лепей, чым тое, што іменавалася яго так званым парадным гарнітурам. Інакш кажучы, яму не было аніякай патрэбы ў маскіроўцы.

І ён толькі надзеў манішку, завязаў гальштук і прыхапіў кацялок.

Надвор'е стаяла цудоўнае, як па наўмыснаму заказу дзеля каранаванай асобы, якую сёння павязуць

у Версаль. Сотні парыжан ужо рушылі да каралеўскай рэзідэнцыі, дзе да вечара ўсе лаўкі вакол палаца будць закіданы бруднай паперай і парожнімі пляшкамі.

Жустэн Мінар павінен быў поездам адправіцца ў Канфлан на пошукі слаўтай Жэрмены, пакаёўкі Жандро.

— Калі яна толькі трапіць у мае рукі,— сказаў ён з мяккацю, якая заўсёды абяззбройвала,— я ўпэўнены, што яна мне ўсё раскажа. Я і сам не ведаю, у чым тут справа, але людзі заўсёды ахвотна дзеляцца са мной сваімі тайнамі.

Не пазней сямі гадзін ранку Мегрэ, калі можна так сказаць, узяў пад сваю ўладу вуліцу Шапталъ. І ён мысленна павіншаваў сябе, што не надзеў кепку, бо першым, каго ён сустрэў, аказаўся супрацоўнік з камісарыята, і той прывітаў Мегрэ, назваўшы яго па імені.

Ёсць вуліцы, дзе вечна людна, дзе на кожным кроку крамы, кафэ — там лёгка займацца сочкай. Але вуліца Шапталъ, кароткая і шырокая, без ніводнай крамы і амаль заўсёды бязлюдная не адносілася да іх ліку.

Усе шторы ў асабняку Жандро-Бальтазараў былі апушчаны. Мегрэ пастаяў спачатку на адным рагу вуліцы, потым перайшоў на другі. Ён пачуваў сябе даволі няёмка, і першая ж служанка, што выйшла па малако на вуліцу Фантэн, як яму здалося, змерыла яго падазронным позіткам і прыспешыла крок.

Настаў самы нязручны для яго час дня. Сонца свяціла ўжо ярка, але было яшчэ халаднавата, а ён, выходзячы з дому, не апрануў плашч. На тратуарах — каб жывая душа. Толькі а палове восьмай адчынілася тытунёвая крамка на рагу, і Мегрэ выпіў там шклянку такой кепскай кавы, што яго ледзь не званітавала.

Прайшла яшчэ адна служанка з малочным біто-

нам, затым другая. Мегрэ здавалася, што яны толькі-толькі ўсталі з пасцелі і нават не паспелі ўмыцца. То тут, то там сталі расчыняцца аканіцы, жанчыны ў папільётках выглядалі з акон і ўсе, як адна, дапытліва азіралі яго. А ў Жандро па-ранейшаму панавала мёртвая цішыня, і толькі ў восем з чвэрцю з вуліцы Нотр-Дам-дэ-Лярэт з'явіўся шафёр у бездакорна пашытай чорнай куртцы і пазваніў ля брамы.

На шчасце, якраз адчыніўся бар «Стары Кальвадос» — адзіная мясцінка, дзе можна было схавацца ад старонніх вачэй. Бар гэты знаходзіўся на рагу вуліцы Энэр, трошкі ў баку ад асабняка Жандро. Мегрэ пашпешліва пераступіў парог «Старога Кальвадоса».

Луі ў паласатым жылеце адчыніў браму, перакінуўся некалькімі словамі з шафёрам. Брама заставалася расчыненай, праз яе відзён быў заліты сонцам двор, зялёныя газоны і гараж, а па цокату капытоў можна было здагадацца, што тут жа размешчана і стайня.

— Жадаеце перакусіць?

Мегрэ ўздрыгнуў. На яго спакойна глядзеў тоўсты, чырвоны як рак мужчына з маленечкімі вочкамі.

— Як вы глядзіце на порцыю каўбасы і куфаль сідру? Лепей не прыдумаеш, каб замарыць чарвячка.

Так пачаўся гэты дзень, і сходных яму яшчэ няма-ла перападзе ў жыцці Мегрэ, але гэты ўрэзаўся ў яго памяць, як нейкі кашмарны сон.

Ужо сам прытулак быў даволі незвычайны. На гэтай вуліцы, дзе размясціліся прыватныя асабнякі і даходныя дамы, «Стары Кальвадос» быў падобны на правінцыяльны шынок, які забыліся знесці, калі Парыж разросся, захапіў і гэту частку прыгарада. Будыначак быў нізкі, вузкі. Адна прыступка ўніз прыводзіла ў даволі цёмны, досыць такі халаднаваты паўпадвальчык з алавянай, да бляску надраенай стойкай. Да пляшак, якія стаялі на ёй, здавалася, стагоддзі ніхто не датыкаўся.

Пах таксама быў непаўторны. Ішоў ён, відаць, з люка ў падлозе, які вёў у склеп.

Адтуль кісла патыхала сідрам і кальвадосам, старымі бочкамі і цвіллю, а да гэтага букета прымешваўся яшчэ і кухонны чад. У глыбіні памяшкання мелася вінтавая лесвіца, якая вяла наверх, і ўсё разам узятая чамусьці выглядала, як тэатральная дэкарацыя, а гаспадар — камлюкаваты і каратканогі, з упартым ілбом і маленькімі бліскучымі вочкамі — сноўдаўся туды-сюды, як акцёр.

Хіба Мегрэ мог адмовіцца ад прапановы гаспадара? Праўда, зранку яму яшчэ ніколі не даводзілася піць сідр. Гэта была яго першая практыка, і ён са здзіўленнем адчуў, як прыемная цеплыня разлілася ў грудзях.

— Таварыша чакаю! — абвясціў ён, адчуваючы патрэбу хоць нешта сказаць.

— А мне што! — адрэзаў гаспадар, пацэпваючы шырозымі плячыма, і Мегрэ стала ясна: ён не верыць ніводнаму яго слову. Ды і ў позірку яго таілася такая хітрынка, што Мегрэ хацелася скрозь зямлю праваліцца.

Гаспадар таксама снедаў за прылаўкам, запіваючы тоўстыя скрылі каўбасы сідрам, і праз чвэрць гадзіны ягоны жбаночак, напоўнены з бочкі ў склепе, быў апажнены.

А па двары Жандро няспешна пахаджваў шафёр. Скінуўшы куртку, ён мыў са шланга аўтамабіль, ад якога віднеліся толькі пярэднія колы. Але гэта быў не «дыён-бутон», а чорны лімузін з вялікімі меднымі фарамі.

На вуліцы зрэдку паяўляліся прахожыя: спяшаліся да метро чыноўнікі, да крам па вуліцы Фантэн праставалі служанкі або гаспадыні.

Ніхто не заходзіў у «Стары Кальвадос». Тым часам на вінтавой лесвіцы паказаліся ногі ў чырвоных пан-

тофлях, потым узнікла кудлатая мадам, якая моўчкі, не сказаўшы ні слова, знікла на кухні.

«Паліцэйскі, якому даручана сочка, ужо не належыць сам сабе; яго паводзіны фактычна абумоўліваюцца ўчынкамі паднагляднай асобы».

У акне на другім паверсе расунуліся шторы — гэта быў пакой Рышара Жандро. Было роўна дзевяць гадзін. Гаспадар «Старога Кальвадоса» сноўдаўся па пакоі з анучай у руцэ з такім выглядам, нібыта ён знарок робіць гэта, каб не завязваць размову з наведвальнікам.

— Нешта позніцца мой прыяцель, — сказаў Мегрэ, каб парушыць няёмкае маўчанне.

«Стары Кальвадос» дакладней было б назваць не барам, а рэстаранам-сталоўкай. Сталы былі акрыты настольнікамі ў дробную чырвоную клетку, гэтакія ж шторы віселі на вокнах. З дзвярэй у глыбіні пакоя паўзлі ўжо кухонныя пахі і было чуваць, як адна за адной плюхаліся ў вядро абабраныя бульбіны.

Чаму гаспадар і яго жонка не размаўляюць? З таго часу як жанчына сышла ўніз, абое яны, дакладней, усе тры — выглядалі так, нібыта разыгрывалі нейкую дзіўную пантаміму.

Гаспадар праціраў чаркі і пляшкі, ярасна цёр алавяную стойку, потым нерашуча прыпыніўся ля батарэі гліняных жбаночкаў, выбраў адзін. Затым рашуча напоўніў дзве чаркі і, паказваючы на гадзіннік, што вісеў на сцяне побач з календаром-рэкламай, прамовіў:

— Пара.

Яго маленькія вочы пільна прасачылі за тым, як Мегрэ выпіў прапанаваную чарку кальвадосу; потым глынуў налітае сабе, прыцмокнуў і зноў узяўся за анучу, якую затыкаў за падцяжкі, калі не карыстаўся ёю.

А палове дзiesiąтай паднаглядны шафёр апрануў куртку і праз хвіліну данёсся шум заведзенага матора.

Аўтамабіль выехаў з варот і спыніўся ля параднага; праз некалькі хвілін з дома выйшаў Рышар Жандро ў шэрым гарнітуры з гваздзіком у пятліцы і сеў у чорны лімузін.

Няўжо гаспадар рэстарана гэткі развяжак? Ці, наадварот, ён даўно пра ўсё здагадаўся? Ён паглядзеў спярша ўслед аўтамабілю, які праехаў міма, затым перавёў позірк на Мегрэ, потым злёгка ўздыхнуў і зноў узяўся за работу.

А палове дзесятай гаспадар зноў прайшоў за стойку, выбраў чарговы жбанок, наліў дзве невялікія чаркі і моўчкі пасунуў адну з іх свайму кліенту.

Толькі пазней, апоўдні, да Мегрэ дайшло, што гэта своеасаблівы рытуал, ці, дакладней, манія таўстуна. Роўна праз кожныя паўгадзіны яму неабходна было кульнуць чарку кальвадосу — вось адкуль гэтыя барвовыя плямы на твары і вільготны бляск вачэй.

— Дзякуй вам, але...

Яшчэ чаго! Адмовіцца было немагчыма. Утаропіўся позіркам у Мегрэ, і ў позірку было столькі ўлады, што ён палічыў за лепшае не адмаўляцца, хоць і адчуваў, што пачынае ўжо хмялець.

А дзесятай гадзіне ён спыніўся:

— У вас ёсць тэлефон?

— Наверсе, насупроць прыбіральні.

Мегрэ падняўся па вінтавой лесвіцы і апынуўся ў невялікім пакойчыку з нізкай столлю. Тут стаялі толькі чатыры столікі, акрытыя клятчастымі абрусамі. Вокны пачыналіся амаль ад падлогі.

— Кававае аб'яднанне «Бальтазар»... Авеню дэль Опера... Склады... Набярэжная Вальмі... Дырэкцыя... Вуліца Абер...

Ён пазваніў на вуліцу Абер.

— Я хацеў бы пагаварыць з Рышарам Жандро.

— Хто пытаецца?

— Скажыце, што Луі.

Амаль адразу ж на другім канцы провада пачуўся
знаёмы голас Жандро:

— Алё! Луі?

Голас быў занепакоены. Мегрэ павесіў трубку. Праз
акно яму відзён быў дварэцкі ў паласатым жыльце.
Стаіць чалавек на вуліцы і спакойна курыць цыгарэту.
Але неўзабаве чамусьці заспяшаўся ў дом. Відаць, па-
чуў тэлефонны званок.

Яму званіў з канцылярыі ўстрывожаны гаспадар.

Цудоўна! Значыцца, Рышар Жандро цяпер у сваім
офісе, дзе звычайна праводзіў добрую палову дня. Луі
не вяртаўся, але брама па-ранейшаму была расчынена.

У акне на трэцім паверсе рассунуліся шторы і па-
казаўся зусім юны тварык. Гэта была Мары, дробнень-
кая вастраносенькая пакаёўка з тоненькай, як у
абшчыпанага птушаняці, шыйкай, і ў прыгожым кар-
рункавым чэпчыку на пышных валасах. На дзяўчыне
была чорная сукенка і фартушок пакаёўкі. Гэткіх
дзяўчат Мегрэ даводзілася бачыць толькі ў тэатры.

Каб не выклікаць насцярожанасці гаспадара, доўга
бавіцца наверсе ён пабаяўся. Сышоў уніз — і якраз
наспеў на трэцюю чарку кавальдосу, якая была прапа-
навана яму з той жа настойліваасцю, як і папярэднія.
Разам з чаркай гаспадар падсунуў яму і сподачак, на
якім ляжала некалькі скрылікаў каўбасы.

— Я з Панфарсі!

Ён прамовіў гэтыя словы з такой сур'эзнасцю, ні-
быта яны змяшчалі ў сабе нейкі таемны сэнс. Што яны
павінны былі растлумачыць? Шчодрасць на каўбасу?
Ці мо людзі з Панфарсі маюць звычай кожныя паўга-
дзіны выпіваць чарку кальвадосу?

— Гэта каля Віра! — дадаў ён. — Дазвольце пазва-
ніць яшчэ раз.

Было каля паловы адзінаццатай, і Мегрэ, ужо
асвойтаўшыся з абставінамі, пачынаў адчуваць сябе
вальней і нават весялей. Відаць, даволі пацешна было

глядзець з вуліцы ў гэтае высознае, ад падлогі да столі, акно, у якім віднеліся толькі ногі едакоў.

— Алё! Дом месье Жандро-Бальтазара?

На гэты раз азваўся голас злоснага Луі.

— Папрасіце, калі ласка, мадэмуазель Жандро.

— Мадэмуазель няма. Хто пытаецца?

Як і ў першы раз, Мегрэ павесіў трубку і спусціўся ў залу на першы паверх, дзе гаспадар надзвычай засяроджана выводзіў на грыфельнай дошцы меню, доўга абдумваючы кожнае слова.

Цяпер шмат у якіх дамах былі расчынены вокны і з іх проста на вуліцу выпыльваліся дыванчыкі. Немалая дама ў чорным, з ліловай вуалькай на твары, прагульвала шчанюка, які прыпыняўся ля кожнага парога і задзіраў заднюю ножку, але нічога не рабіў.

— Ці не забыўся, часам, мой прыяцель пра наша спатканне? — з вымушаным смяшком сказаў Мегрэ.

Ці паверыў яму гаспадар? Ці здагадаўся, што Мегрэ з паліцыі?

У адзінаццаць гадзін у двары Жандро з'явіўся фурман; ён там запрог у двухмесную карэту гнядога жарабка. Але ж фурман не заходзіў у браму! Наўрад ці жыў ён у асабняку. Значыць, дзесьці меўся яшчэ адзін уваход.

У чвэрць дванацатай з'явіўся Фелісьен Жандро-бацька, — у пінжаку, у лайкавых пальчатках, светлым капелюшы і з трысцінай у руцэ. Якія ў яго адмыслова нафарбаваныя вусы! Фурман памог старому сесці ў карэту і скіраваў яе ў бок вуліцы Бланш. Несумненна, стары месье адправіўся на пагулянку ў Булонскі лес, а адтуль паедзе снедаць у свой клуб.

«... інспектарам рэкамендуецца мець фрак, смокінг і пінжак...»

Мегрэ агледзеў сябе ў люстра, прымацаванае на стойцы паміж пляшак, і горка пасміхнуўся. І лайкавыя

пальчаткі, канешне? І трысціну з залатой булдавешкай?! І светлыя гетры да лакавых туфель!

Як для першай справы, дык яму дужа пашанцавала! Ён змог бы пранікнуць у любое асяроддзе — да дробных мяшчан, крамнікаў, бадзяг. І, як здавалася, яму зрабіць гэта было б няцяжка. Але гэты асабняк з параднымі дзвярыма, што здаюцца яшчэ больш уншальнымі, чым дзверы ў храм, гэты мармуровы цокаль, гэты двор, дзе, перш чым запрэгчы пародзістага жарабка для аднаго гаспадара, мылі лімузін для другога!

Кальвадос! Адступаць не было куды. Ён будзе трымацца да пераможнага канца. Прабудзе тут, у «Старым Кальвадосе», столькі часу, колькі спатрэбіцца!

Ён не заўважыў, каб мадам Луі выходзіла з двара. Відаць, яна не кожны дзень хадзіла за пакупкамі; у доме, мабыць, ёсць запасы. Да таго ж гэтыя арыстакраты, мусіць, снедаюць не дома.

Жустэну Мінару пашчасціла. Ён цяпер у вёсцы. Шукае Жэрмену Бабёф — яе прозвішча ён даведаўся ад малочніцы...

— Вы ж думаеце, што ваша жонка...

— Гэта не мае значэння.

А мадам Мегрэ якраз сёння наважылася наводзіць у кватэры генеральны парадак!

— «І табе не шкада ўкладаць тут гэтулькі працы? — сказаў ён ёй перад адыходам. — Мы ж тут не зажывёмся! Знойдзем кватэру ў больш прыемным квартале».

Хто б мог падумаць, што і праз трыццаць год яны па-ранейшаму будуць жыць усё ў той жа кватэры на бульвары Рышар-Ленуар, адно толькі, што жылплошча пабольшае на суседнюю кватэру.

А палове дванацатай у «Старым Кальвадосе» з'явіліся нарэшце першыя кліенты — двое мастакоў у бе-

лых камізэльках, відаць, пастаяльцы гэтага бара, таму што адзін з іх па-свойску прывітаў гаспадара:

— Салют, Памэль!

Яны заказалі гарэлкі, стоячы, выпілі, адначасова вывучаючы меню, выпісанае на грыфельнай дошцы, і толькі пасля гэтага селі за столік ля акна.

Апоўдні ўсе столікі былі заняты, і мадам Памэль раз-пораз выплівала з кухні з падносам у руках, а яе муж у гэты час забяспечваў кліентаў пітвом, то знікаючы ў склепе, то паднімаючыся на антрэсолі. Большасць прысутных былі рабочыя з суседняй будоўлі, але трапляліся сярод іх і рамізнiкі, чые фіякры стаялі каля тратуара.

Мегрэ вельмі хацелася пазваніць месье Лё Брэ, параіцца з ім. Ён зашмат з'еў, зашмат выпіў і адчуваў сябе атупелым, і калі б ён быў цяпер ва Уазе на месцы флейтыста, то напэўна паваліўся б проста на траву пад якім-небудзь дрэвам і, закрыўшы твар газетай, соладка падрамаў.

Ён пачынаў траціць веру ў сябе, дакладней, у сваю прафесію, якая часам здавалася яму проста нікчэмнай. Хіба гэта мужчынская работа — цэлы дзень прападаць у нейкім «бістро» і цікаваць за домам, дзе пануе поўны спакой? Усе яго насельнікі мелі пэўны занятак. Парыж кішма кішыць людзьмі, і большасць з іх ведае, навошта і куды яны спяшаюцца!

Ва ўсякім разе, ніхто з іх не быў змушаны праз кожныя паўгадзіны асушваць чарку кальвадосу з нейкім дзівакаватым тыпам, вочы якога ўсё больш і больш мутнелі, а ўхмылкі рабіліся занадта загадкавымі.

Мегрэ быў перакананы, што Памэль здэкуецца з яго. А што яму заставалася рабіць? Пайсці і слупам стаяць пад адкрытым небам навідавоку ўсёй вуліцы?

Яму прыгадаўся адзін непрыемны выпадак, бязглуздая прыгода, якая ледзь не прывяла яго да ўцёкаў з паліцыі. Гэта здарылася гадоў два таму. Ён тады вы-

конваў абавязкі паліцэйскага агента, якому было даручана сачыць галоўным чынам за зладзеямі-кішэннікамі, што арудавалі ў метро.

«Кепка, хусцінка-кашнэ на шыі, ношаная куртка...»

У той час ён яшчэ свята верыў ва ўсе гэтыя ісціны. Па сутнасці, і дагэтуль верыў у іх. Дык вось, усё адбылося тады на станцыі метро, што якраз насупраць універсальнага магазіна «Самарытэн». Ён паднімаўся па эскалатары. Проста перад ім нейкі тып у кацялку спрытным рухам зрэзаў рыдыкюль у нейкай немаладой дамы. Мегрэ кінуўся на яго, выхаліў чорную аксамітавую сумачку і паспрабаваў затрымаць мужчыну, але той раптоўна залямантаваў:

— Злодзей! Злодзей! Трымайце злодзея!

І ўвесь натоўп накінуўся на Мегрэ, а тып у кацялку тым часам непрыкметна знік.

Цяпер жа яго апаноўвалі сумненні наконт паказанняў свайго прыяцеля Жустэна Мінара.

На трэцім паверсе расчынілася акно. Ну і што? Кожны з нас мае права расчыніць акно ноч-апоўнач. Ці мала што?! Хіба няма на свеце лунатыкаў? Хіба людзі часам не крычаць у сне?..

«Стары Кальвадос» зноў пусцеў. Гаспадар і гаспадыня ад самага ранку так і не перакінуліся ні словам; кожны рабіў сваю справу маўчком, як у добра адрэпціраванай пантаміме.

І вось нарэшце ў дзве гадзіны дваццаць хвілін сётое адбылося. Па вуліцы, збаўляючы хуткасць, рухаўся легкавы аўтамабіль — шэры «дыён-бутон», за рулём якога сядзеў мужчына ў тужурцы і вялікіх акулярах.

Аўтамабіль не спыніўся ля дома Жандро, павольна праехаў міма, і Мегрэ заўважыў, што пасажыраў у ім няма. Кінуўшыся да акна, ён паспеў разгледзець нумар: «Б. 780».

Даганяць машыну, якая завярнула за рог вуліцы Фантэн, не мела сэнсу. Мегрэ не скрануўся з месца, сэр-

ца яго калацілася, — і меней чым праз пяць хвілін шэры «дыён-бутон» зноў гэтак жа паволі праехаў міма дома.

Павярнуўшыся да стойкі, Мегрэ ўбачыў, што Памэль пільна глядзіць на яго, і немагчыма было зразу мець, пра што ён думае. Памэль здаволіўся тым, што наліў дзве чаркі і падаў адну свайму кліенту.

«Дыён-бутон» больш не паказваўся. Недзе ў адным з версальскіх паркаў кардэбалет Оперы ў гэты час паказваў танец німфаў святочна ўбранаму натоўпу. Шматтысячны людскі мурашнік, дзеці на плячах бацькоў, чырвоныя шары, гандляры какосавымі арэхамі і папяровымі сцяжкамі — усё гэта там...

А вуліца Шапталь заціхала. Толькі адзінокі фіякр, праязджаючы па брусчатцы, зрэдку парушаў цішыню.

Без дзесяці чатыры з'явіўся Луі: чорная тужурка паверх паласатага жылета, на галаве — чорны кацялок. На момант прыпыніўся ў парадным, закурыў цыгарэту, самаздаволена любуючыся кольцамі дыму, і нетаропка рушыў у бок вуліцы Фантэн. Мегрэ бачыў, як ён зайшоў у тытунёвую крамку на рагу.

Неўзабаве ён выйшаў адтуль і вярнуўся назад. На адзін міг яго погляд затрымаўся на шыльдзе «Старога Кальвадоса». Але на вуліцы было занадта сонечна, а ў бары занадта прыценена, так што ён наўрад ці змог бы пазнаць сакратара камісарыята квартала Сен-Жорж.

Чакае некага? Ці проста не ведае, што рабіць?

Луі дайшоў да рога вуліцы Бланш, і па выразу яго твару можна было здагадацца, што там ён некага заўважыў, — каго іменна, Мегрэ не мог угледзець, — а затым прыспешыў крок і знік.

Мегрэ ледзь стрымаўся, каб не кінуцца следам. Але нешта не дазволіла яму зрабіць гэтага. Ён адчуў спіной, як прыкаваў яго да сябе мутны позірк гаспадара. Яму трэба было неяк абгрунтаваць свае паводзіны, спытаць, колькі ён вінен, расплаціцца, але пакуль ён

дойдзе да вуліцы Бланш, дварэцкі будзе, вядома, да-
лёка.

У галаву прыйшоў інакшы план: спакойна апла-
ціць рахунак, скарыстаць момант адсутнасці Луі і за-
бегчы ў дом Жандро, спытаўшы для прыклёпу мадэму-
азель Жандро альбо Мары.

Ён не зрабіў ні таго, ні другога. І пакуль раздумваў,
як быць, ад вуліцы Бланш паказаўся фіякр. Рамізінік
у скураной кепцы ўважліва ўглядаўся ў нумары дамоў
і спыніўся ля асабняка Жандро. Ён ціхамірна сядзеў
на козлах і, здавалася, проста выконваў атрыманае
распараджэнне. Лічыльнік яго быў выключаны.

Прайшло не болей дзвюх-трох хвілін. З параднага
выглянула мышыная пысачка Мары, мільгануліся яе
фартушок і карункавы чэпчык. Затым яна знікла, але
неўзабаве вярнулася з сакважам у руках і, уважліва
акінуўшы позіркам вуліцу, накіравалася да фіякра.

Мегрэ не змог, разумеецца, пачуць, што яна сказала
рамізініку. Той, не злазячы з сядзення, забраў сакваж,
які, відаць, быў не цяжкі, і паставіў побач з сабой.

Мары падбегам вярнулася ў дом. У яе была такая
тоненькая — проста асіная — талія, і сама яна ў стане
была такая дробненькая, што, здавалася, яе пышная
чупрына гатова была перакуліць пакаёўку.

Мары знікла ў доме, а праз момант з'явілася новая
постаць — высокая, мажняя жанчына ці дзяўчына ў
касцюме колеру марской хвалі і ў сінім капелюшы,
з белай вуалеткай у буйныя гарошыны.

Чаму Мегрэ пачырванеў? Ці не таму, што бачыў гэ-
ту асобу толькі ў кашулі ў непрыбраным пакоі слу-
жанкі?

Гэта, безумоўна, не пакаёўка. Гэта магла быць толь-
кі Эліз Жандро, якая, нягледзячы на паспешлівасць,
з вялікай годнасцю, злёгка павільваючы бёдрамі, шы-
бавала напраткі да фіякра, у якім і заняла месца.

Мегрэ так расхваляваўся, што ледзь не правароніў

нумар экіпажа: «48». Але ён апамятаўся, запісаў нумар і зноў заліўся чырванню — на гэты раз пад дапытлівым позіркам Памэля.

— Вось такія справы! — уздыхнуў апошні, прымерваючыся, за які б гэта жбаночак узяцца цяпер.

— Якія іменна?

— Вось як бывае ў прыстойных шчаслівых сем'ях, як той казаў.

Ён выглядаў імяніннікам. Аднак не ўсміхнуўся і суха спытаў:

— Гэтага вы і чакалі, ці не так?

— Што вы маеце на ўвазе?

На твары гаспадара адбілася пагарда, ён насупіўся і падсунуў Мегрэ новую чарку. Усё яго аблічча так і сведчыла: «Ён яшчэ скрытнічае!»

І Мегрэ, спахапіўшыся і жадаючы зноў увайсці ў давер да тоўстага рэстаратара, спытаў:

— Гэта была мадэмуазель Жандро, калі не памыляюся?

— Абсалютна правільна, месье. Гэта і была «Кава «Бальтазар», і, як мне думаецца, цяпер мы не хутка ўбачым яе на нашай вуліцы.

— Вы думаеце, яна паехала надоўга?

Гаспадар кінуў на яго знішчальны погляд. І Мегрэ адчуў сябе як у магіле пад цяжарам яго паўсотні гадоў, яго жыццёвага вопыту, той процьмы чарак кальвадосу, выпітых з самымі рознымі людзьмі, і яго глыбокім веданнем усіх таямніц квартала, у якім ён жыве.

— На каго вы працуеце? — раптам падазрона запытаўся Памэль.

— Ды... я ні на каго не працую...

У позірку субяседніка не было і ценю сумнення: «Хлусіш, мілок!»

Памэль паціснуў плячыма:

— Тым горш!

— Як вас разумець?

— Прызнайцеся, вы ўжо шнырылі па нашым квартале?

— Я? Клянуса...

Мегрэ не маніў і адчуваў неабходнасць даказаць сваю шчырасць. А гаспадар спакойна азіраў яго, быццам не верыў ніводнаму яго слову, і нарэшце ўздыхнуў:

— Я прыняў вас за друга графа.

— Якога графа?

— Няважна якога, раз я памыліўся. У вас гэткія ж выхадкі, гэткая ж манера горбіць плечы.

— Вы думаеце, мадэмуазель Жандро паехала да графа?

Памэль не адказаў — ён глядзеў на Луі, які зноў узнік на рагу вуліцы Фантэн. Пайшоў ён перад гэтым па вуліцы Бланш, значыць, зрабіў круг вакол цэлага квартала. Цяпер ён выглядаў весялейшым, чым быў перад гэтым. Здавалася, ён проста бязмэтна прагульваецца, цешачыся веснавой сонечнай пагодай. Акінуўшы хуткім позіркам бязлюдную вуліцу, ён з выглядам чалавека, які не супраць кульнуць добра заробленую чарку белага віна, зайшоў у тытунёвую крамку.

— Ён і да вас заходзіць?

Сухое, катэгарычнае «не».

— Ён быццам расстроены нечым. Неважнецкі выгляд.

— Ці мала ў каго неважнецкі выгляд, ды паспрабуй памажы ўсім.

Ці не на Мегрэ намякаў ён? З кухні далятала бразганне посуду, а Памэль ціха, быццам самому сабе, працягваў:

— Калі б усе людзі гаварылі праўду...

У Мегрэ было такое адчуванне, што зусім нязначная драбніца аддзяляе яго ад вельмі важных адкрыццяў, але тая драбніца, на бяду, была даверам гэтага таўстуна, прапітанага кальвадосам. Няўжо няма надзеі

заваяваць яго? Ён, канешне, дарэмна прызнаўся, што не мае ніякага дачынення да графа. Увесь гэты ранак Мегрэ, здаецца, падсцерагалі адны няўдачы.

— Я супрацоўнік аднаго прыватнага вышукнога агенцтва, — прамовіў ён на ўсялякі выпадак.

— Вось як!

Што яшчэ мог ён сказаць, калі начальства папярэдзіла, каб ён не ўблытваў у гэту справу афіцыйную паліцыю!..

Ён зманіў, каб дазнацца праўды. Ён дорага заплаціў бы цяпер за тое, каб быць гадоў на дваццаць старэй і валодаць такой вагой і паставай, як яго субяседнік.

— Я быў упэўнены, што нічога не здарыцца!

— Аднак здарылася.

— Дык, па-вашаму, яна не вернецца?

Мегрэ, мусіць, увес час трапляў амаль у цэль, бо Памэль толькі адмоўчаўся і недвухсэнсоўна паціскаў плячыма. Тады Мегрэ вырашыў скарыстаць іншы сродак.

— Цяпер частую я, — абвясціў ён, паказваючы на гліняны жбан з гарэлкай.

Няўжо гаспадар адмовіцца выпіць з ім? Але той зноў толькі паціснуў плячыма:

— Якраз цяпер і някепска было б раздавіць пляшчэчку, — буркнуў ён.

І адправіўся за пляшкай у склеп. Калі Мегрэ пасля выпітага за дзень кальвадосу адчуваў сябе даволі няўстойліва, то Памэль ішоў як па нітачцы, яго не бянтэжыла нават лесвіца без парэнчаў, якая нагадвала звычайную драбінку.

— Знаеце, малады чалавек, трэба спачатку навучыцца хлусіць...

— Вы думаеце, я...

Гаспадар ужо наліваў чаркі.

— Хто ж гэта даручыць прыватнаму вышукному агенцтву такую справу? Не граф жа, як вы самі разу-

меце! Яшчэ меней верагодна, каб гэта зрабілі паны
Жандро, бацька і сын. Што да месье Юберта...

— Якога Юберта?

— Вось бачыце! Вы нават не ведаеце ўсіх членаў
іхняй сям'і.

— А што, ёсць яшчэ адзін сын?

— Колькі дамоў на гэтай вуліцы?

— Не ведаю... Сорак?.. Пяцьдзесят?..

— Дык вось, схадзіце палічыце... А потым пасту-
кайцеся ў кожныя дзверы. Можна, і знойдзеце такога,
хто дасць вам падрабязныя весткі. Што да мяне, то
прашу прабачэння. Я не праганяю вас. Можна сядзець
тут колькі хочаце. Але вы ўжо мяне прабачце, у гэты
час я заўсёды адпачываю, што б там ні было...

За стойкай стаяла саламянае крэсла. Памэль усеў-
ся ў яго спіной да акна, скрыжаваў рукі на жываце,
заплюшчыў вочы і, здалося, імгненна праваліўся
ў сон.

Не чакаючы, відаць, болей кліентаў, гаспадыня з
анучай у адной руцэ і з талеркай у другой высунула
галаву з дзвярэй кухні і, пераканаўшыся, што ўсё спа-
койна, вярнулася да свайго посуду, нават не глянуўшы
на Мегрэ, які даволі збянтэжана зноў падсеў да акна.

Раздзел IV

СТАРЫ ПАН З АВЕНЮ ДЗЮ БУА

Мінар паабяцаў Мегрэ, што, калі вернецца з Кан-
флана, ён прыйдзе на бульвар Рышар-Ленуар і раскажа
свае навіны.

— Але гэта ж вам зусім не па дарозе! — запратэ-
ставаў Мегрэ.

І атрымаў у адказ нязменнае:

— Гэта не мае значэння.

Праводзячы Мінара, Мегрэ асцярожна, каб не збянтэжыць флейтыста, папытаўся:

— І ў якасці каго вы з'явіцеся там? І што збіраецеся сказаць?

І толькі цяпер, калі сумятлівы дзень канчаўся і Мегрэ вяртаўся дадому па залітых агнямi Вялікіх Бульварах, адказ музыканта запознена скалануў яго:

— Знайду што. Не хвалюйцеся.

Аднак пасля хвіліннай слабасці, якая апанавала яго ў «Старым Кальвадосе»,— ці то прысутнасць гаспадара прыгнятала яго там, ці то таму, што ён проста перабраў тады меру выпіць, цяпер Мегрэ зноў адчуваў сябе даволі бадзёра.

Адкуль што ўзялося — ён і сам не разумеў, але раптам у яго ўсялілася вера ў свае сілы. Нічога, сённяшняя асечка яшчэ саслужыць яму добрую службу і з цягам часу пра яго яшчэ і як загавораць на Набярэжнай Арфеўр!

Прыемная цеплыня ўсё яшчэ поўніла яго цела. А ў паходцы, у позірках, якімі ён абменьваўся з прахожымі, у тым, як ён назіраў за рухам трамваяў і фіякраў, праменілася невядомая яму дагэтуль упэўненасць.

Зусім нядаўна, седзячы ля акна рэстаранчыка на вуліцы Шапталъ, ён адчуваў глыбокую крыўду на свайго камісара за тое, што шэф дазволіў яму заняцца гэтай справай. Мегрэ ўжо гатовы быў нават думаць, што Лё Брэ наўмысна сыграў з ім злы жарт!

Хіба аднаму-адзінаму чалавеку пад сілу ўзяць такую крэпасць, як асабняк Бальтазараў? І хіба гэтак працуюць яны, «вялікія», з групы шэфа? У іх распараджэнні ўсё неабходнае — дасье і картатэкі, супрацоўнікі, памагатыя. Калі ім трэба высачыць дзесяць чалавек, яны без вагання пасылаюць па следзе дзесяткі шпегаў.

Але цяпер Мегрэ раптам адчуў задавальненне, што

ён сам сабе гаспадар і можа ўласнаручна абмацаць усе закуткі.

Ён яшчэ і не падазраваў, што гэты метад з часам стане яго любімым метадам, што нават калі ён зойме месца шэфа спецыяльнай аператыўнай групы і будзе мець у сваім распараджэнні цэлую армію паліцэйскіх, яму давядзецца асабіста наладжваць сочку, хадзіць за падазроным па вуліцах, гадзінамі тырчаць у якім-небудзь «бістро»...

Перад тым як пакінуць «Стары Кальвадос», дзе Памэль толькі што выказваў да яго поўную абыякавасць, ён яшчэ двойчы пазваніў па тэлефоне. Спачатку набраў нумар Упраўлення гарадскім транспартам, бо фіякр, у які села Эліз Жандро, меў апазнавальны знак гэтай кампаніі. І вымушаны быў доўга чакаць ля апарата.

— Нумар сорак восем,— адказалі яму,— належыць парку Лявіёт. Рамізніка завуць Эжэн Карні. Сёння ён выехаў пасля паўдня. Наўрад ці вернецца ў парк раней поўначы.

— Вы не маглі б сказаць, дзе я мог бы яшчэ сёння адшукаць яго?

— Звычайна ён спыняецца на плошчы Сент-Аўгустін, але гэта, канешне, залежыць ад маршрута. Недалёка ад плошчы маецца рэстаранчык, які называецца «На рандэву дзю Масіў Сантраль». Здаецца, ён заўсёды, як толькі мае такую магчымасць, менавіта туды і заходзіць перакусіць.

Другі званок быў у аўтамабільнае ўпраўленне прэфектуры. Тут яшчэ даўжэй не маглі адшукаць у даведніках нумар аўтамабіля. А так як Мегрэ сказаў, што звоніць з камісарыята, то яму прапанавалі перазваніць.

— Я лепей пачакаю на провадзе.

Нарэшце яму паведамлілі прозвішча і адрас: маркіз дэ Базанкур, авеню Габрыеля, дом 3.

Зноў багаты квартал, зноў, безумоўна, які-небудзь прыватны асабняк з відам на Елісейскія палі. Ён не па-

смеў заявіцца туды асабіста, вырашыў лепей пазваніць з тытунёвай крамкі.

— Папрасіце, калі ласка, да тэлефона маркіза дэ Базанкура.

— Па асабістай справе? — данёсся хрыплы голас з другога канца провада.

І ў адказ на яго сцверджанне пачулася:

— Месье маркіз памёр тры месяцы назад.

— А... хто замест яго? — міжволі вырвалася ў Мегрэ.

— Выбачайце! Не зразумеў. Уся маёмасць маркіза распрададзена, застаўся толькі асабняк.

— Скажыце, а вы часам не ведаеце, хто купіў «дыён-бутон»?

— Нейкі механік з вуліцы Акацый, што ў раёне авеню Гранд-Армэ. Запамятаваў яго прозвішча, але, калі не памыляюся, на той вуліцы толькі адзін гараж і маецца.

У пяць гадзін вечара Мегрэ выйшаў з метро на плошчы Этуаль. На вуліцы, якую яму паказалі, ён сапраўды адшукаў гараж, але той быў на замку, а на шматку паперы, прымацаванай да дзвярэй, было напісана:

«За даведкамі звяртацца побач».

Па адзін бок гаража стаяла майстэранька шаўца, па другі — «бістро». За даведкамі належала звяртацца ў «бістро». На жаль, гандляр віном не мог сказаць нічога пэўнага.

— Дэдэ сёння і не з'яўляўся тут. Мабыць, падзарабляе недзе. Ён падчас выконвае даручэнні сваіх кліентаў.

— А дзе ён жыве?

— У мэбляваных пакоях дзесьці каля плошчы Тэрн, дзе дакладна — не ведаю.

— Ён жанаты?

Мегрэ не адважваўся працягваць доўгія распыты,

але ён, хоць і не дужа пэўны быў у сваіх меркаваннях, адчуваў, што Дэдэ — чалавек асаблівай пароды, што калі Дэдэ і меў сяброўку, то найболей шанцу на сустрэчу з ёю можна было мець на панелі ў раёне паміж плошчамі Этуаль і Тэри.

Рэшту дня Мегрэ правёў у пошуках рамізніка Карні. Урэшце ён адшукаў рэстаранчык «На рандэву дзю Масіў Сантраль»:

— Ён вельмі рэдка наведваецца сюды, — казалі яму там.

На жаль, такое адбылося якраз сёння. Выпадкова саць ні разу не наблізіла маршрут Карні да ягонага прыстанку на плошчы Сент-Аўгусцін.

Мегрэ вяртаўся, нарэшце, дадому. Калі ён увайшоў у пад'езд, у фортку, умаістраваную ў зашклёныя дзверы, выглянула канс'ержка і аклікнула яго:

— Месье Мегрэ!.. Месье Мегрэ!.. Мне трэба перадаць вам нешта вельмі важнае...

Яна працягнула яму запіску, параіла прачытаць да таго, як паднімецца ў кватэру.

«Не заходзьце дадому. Спачатку нам абавязкова трэба перагаварыць. Чакаў Вас вельмі доўга — колькі мог. Прыходзьце ў рэстаран «Клішы» — я там. Мадэмуазель у Вас, з Вашай жонкай.

Адданы Вам

Жустэн Мінар».

На дварэ ўжо зусім сцямнела. Апынуўшыся на вуліцы, Мегрэ ўзняў галаву, убачыў, што вокны ў яго кватэры заштораны, і ўявіў дзвюх жанчын у невяліччай сталовай, якая служыла і гасцінай. Пра што яны могуць размаўляць? Мадам Мегрэ, наколькі ён яе ведаў, напэўна накрыла стол і частуе госцю вячэрай.

Ён спуściўся ў метро, даехаў да вуліцы Бланш, зайшоў у прасторную залу рэстаранчыка, прапахлую півам і кіслай капустай. У зале іграў аркестрык з пяці

чалавек. Жустэн іграў не на флейце, а на кантрабасе, і, амаль закрыты агромністым інструментам, здаваўся мізэрным і кволым.

Мегрэ сеў за мармуровы столік, перачытаў меню, не ведаючы, што ж выбраць, і заказаў порцыю кіслай капусты і куфаль піва. Як толькі музыканты скончылі іграць, Мінар падышоў да яго стала.

— Прабачце, што я вымусіў вас прыйсці сюды, неабходна пагаварыць да таго, як вы яе пабачыце.

Ён быў вельмі ўзбуджаны, нават трохкі ўстрыожаны, і Мегрэ міжволі адчуў, што таксама пачынае хвалявацца.

— Я і не падумаў, што ў яе замужняй сястры інакшае прозвішча, не такое, як у Жэрмены. Давялося пашукаць. Муж сястры працуе на чыгунцы. Ён праваднік і часта адсутнічае па два-тры дні. Жывуць яны ў невялікім доміку на схіле ўзгорка; за кветнікам — сад, агарод і белая каза пры калку на прывязі.

— Жэрмена была там?

— Калі я прыйшоў, яны абедзве сядзелі за сталом каля агромністай місы з крывянкай, ад якой страшэнна несла часнаком.

— Сястра яшчэ не нарадзіла?

— Яшчэ не. Чакаюць... Здаецца, гэта адбудзецца яшчэ няскора. Я прадставіўся як страхавы агент, кажу, быццам мне вядома, што маладая дама чакае дзіцяці, дык зараз самая пара падпісаць страхавы поліс.

Скрыпач — ён жа дырыжор — павесіў спецыяльную планку, на якой была пазначана назва чарговага эстраднага нумара, пастукаў па пюпітры дырыжорскай палачкай, і Жустэн, папрасіўшы прабачэння, пабег на эстраду. А калі вярнуўся, адразу паспяшаўся запэўніць:

— Вы толькі не палохайцеся. Вось пабачыце, усё ўладкуецца як найлепш. Я някепска разбіраюся ў пытаннях страхавання. А гэта яе канёк — я маю на ўвазе

маю жонку. Яна ўсё прарочыць, што мне засталася жыць не болей трох гадоў і што... Але гэта не мае значэння! А тая Жэрмена — даволі прывабная дзяўчына, поўная, з высокай прычоскай,— толькі і ведае, што папраўляе яе. У яе такія дзіўныя вочы! Самі ўбачыце. Як утаропілася ў мяне!.. І адразу ж запыталася, ад якой кампаніі я працую. Я наўздагад выпаліў, што прыйшло ў галаву, і тады ёй зарупіла даведацца, як завуць майго начальніка. Яна літаральна закідала мяне пытаннямі і нарэшце заявіла: «Мой дружок — мы ўжо тры месяцы знаёмы — служыць у гэтай кампаніі». А потым без усялякай сувязі дадала: «Вас паслаў Луі?»

Ён вымушаны быў зноў падняцца на эстраду і ўвесь час, пакуль выконваўся венскі вальс, кідаў позіркі на Мегрэ, нібыта стараючыся супакоіць яго. «Не палохайцеся! Пачакайце, я вам яшчэ не ўсё раскажаў!» — чыталася ў гэтых позірках.

І працяг быў наступны:

— Я заверыў яе, што прыехаў зусім не ад Луі.

«У такім разе і не ад графа!» — упарцілася яна.

— Не ад графа.

— «Што да месье Рышара... Паслухайце! А ці, часам, не месье Рышарам вы падасланы, га?» Вы бачыце, што за дзівуля?! Трэба было неадкладна прыняць нейкае рашэнне. Сястра шмат маладзей за яе. Яна ўсяго год як замужам. Была прыслугай. Жэрмене вельмі падабаецца ашаламляць яе сваёй дасведчанасцю і сваімі сувязямі. Калі хочаце ведаць, у гэтай дзяўчыны проста манія ашаламляць людзей. Ёй карціць выглядаць значнай, цікавай асобай, чаго б там ні каштавала, вы разумееце? Яна, напэўна, марыла стаць артысткай... Паела, закурыла, а курыць жа зусім не ўмее...

У доме толькі адзін пакой з шырокім ложкам і павялічанай шлюбнай фотакарткай у авальнай рамцы на сцяне.

— «Гэта праўда, што вы не падасланы Рышарам?» — перапытвала зноў у мяне.

Вочы ў яе выкацістыя, і пры размове яна не адрывае іх ад субяседніка. Ад гэтага ажно не па сабе робіцца. Здаецца, яна зусім вас не слухае, але гэта толькі здаецца, таму што яна ніколі не губляе нітку размовы.

— «Ты бачыш, Вольга, — з засмучаным выглядам звярнулася яна да сястры, — якое складанае жыццё ў гэтым свеце? Яказала табе, што гэта дабром не скончыцца».

Я спытаўся, калі яна мяркуе вярнуцца на работу.

— Цяпер і нагі маёй там больш не будзе!

І ўсё дапытвалася ў мяне...

Музыка! Позірк флейтыста маліў Мегрэ набрацца цярпення.

— Ну, вось! Тым горш, калі я схібіў. Але цяпер ужо нічога не паправіш. Яказаў ёй усю праўду!

— Якую праўду?!

— Што паненка крычала з акна: «Ратуйце!», што Луі заехаў мне па фізіяноміі, што прыйшлі вы і вам паказалі нейкую дзяўчыну ў кашулі, даводзячы, што гэта Жэрмена. Яна страшэнна разлавалася. Я, праўда, казаў, што афіцыйна ніякага следства няма, што вы заняліся гэтым, так сказаць, прыватна, што вы будзеце шчаслівы сустрэцца з ёю, і, перш чым я дагаварыў, яна пачала збірацца ў дарогу. У адных панталонах з аборкамі і ў станіку, не саромячыся мяне, яна стала корпацца ў сваім чамадане, просячы прабачэння толькі ў сястры.

— «Разумееш, — кажа яна, — дзіця тваё ўсё роўна з'явіцца на свет божы, а я праз гэтую гісторыю магу ўліпнуць у такі пераплёт!..»

Я не ведаў, што рабіць, але падумаў, што вам будзе карысна выслухаць яе. Я не ведаў, куды яе весці. І прывёў да вас. Мне ўдалося прагаварыць з вашай жонкай на лесвічнай пляцоўцы. Божа мой! Якая мілая ў вас

жонка! Я папрасіў яе прыгледзець за Жэрменай, каб яна не збегла. Вы злужаце на мяне?

Як можна было злаваць на яго? Але душа ў Мегрэ была не на месцы.

— Можа, так яно і лепш, — уздыхнуў ён.

— Калі ж я пабачу вас зноў?

Мегрэ ўспомніў, што апоўначы павінен сустрэцца з рамізнікамі Карні.

— Магчыма, яшчэ сёння вечарам.

— Калі не пабачымся, то дазвольце мне прыйсці да вас заўтра раніцай, я ўжо ведаю, дзе вы жывяце. А! Яшчэ вось што...

Ён збянтэжыўся, не рашаючыся сказаць.

— Яна спыталася, хто аплоціць яе выдаткі, і я сказаў... Я не ведаў, што сказаць... Прасіў яе не хвалявацца... Але калі гэта наробиць вам турбот, то я...

Мегрэ выйшаў з рэстаранчыка, не дачакаўшыся канца музычнага нумара, і заспяшаўся да метро.

Убачыўшы святло пад дзвярыма сваёй кватэры, яго ахапіла лёгкае хваляванне. Даставаць з кішэнні ключ не было патрэбы: дзверы расчыніліся — мадам Мегрэ заўсёды пазнавала яго па кроках.

Яна дасведчана паглядзела на яго і весела кінула:

— Цябе чакае чароўная дзяўчына.

Слаўная мадам Мегрэ! Яна не іранізавала. Ёй проста хацелася быць прыязнай. Жэрмена сядзела, аблакаціўшыся на стол, з цыгарэтай у зубах; перад ёю стаялі талеркі з рэшткамі ежы. Яе вялікія вочы ўпіліся ў Мегрэ, быццам яна намервалася праглынуць яго. Было відно, што яна яшчэ не давярала яму.

— Гэта праўда, што вы з паліцыі?

Ён палічыў за лепшае паказаць ёй сваё пасведчанне, і з таго моманту яна ўжо не зводзіла з яго вачэй. Перад ёй стаяў кілішак: мадам Мегрэ дастала-такі вішнёвую наліўку, якую зберагала для большай урачыстасці.

La Sûreté: L'ecœur,
Gules Maigret
Justin Minard

Le Quartier Saint Georges
La rue Chaptal, 17-bis
Les cafés Balthazar.
15 IV-17
1h. 47 min.

N 17 bis

D'Arseval
Germaine,
Marie,
Louis, M-me Louis?

Yendreau-Balthazar
M. Felicien, M. Richard, M-me. Lise

Dion-Bouton

fiaere 48

B-780-

Paternel Pasmelle
"Vieux Calvados"

M. Hector

M. Hubert ?

Madame

M. Felicien

Mlle Lise

M. Richard

— Ты яшчэ не вячэраў?
— Дзякуй, перакусіў ужо трошкі.
— У такім разе, я пакідаю вас. Трэба памыць посуду.

Яна прыбрала са стала, выйшла на кухню, але дзевы за сабою ўсё ж не зачыніла.

— Ваш друг таксама з паліцыі?

— Не. Не зусім. Ён выпадкова...

— Ён жанаты?

— Жанаты. Здаецца.

Яму было трошкі няёмка ў сямейнай абстаноўцы з гэтай цікаўнай дзяўчынай, а яна трымалася, як у сябе дома, устала, паправіла перад люстэркам на каміне прычоску.

— Можна? — дзеля прыліку амаль давяральна запытала яна і ўселася ў крэсла мадам Мегрэ.

— Вы даўно знаёмы з мадэмуазель Жандро? — запытаўся Мегрэ.

— Мы разам вучыліся ў школе.

— Мне здаецца, вы з Ансевалі, калі не памыляюся? У Ансевалі вы і вучыліся разам?

Яго здзівіла, што наследніца Жандро-Бальтазараў атрымала адукацыю ў невяліччай правінцыяльнай школе.

— Я хачу сказаць, што мы аднагодкі, розніца ўсяго некалькі месяцаў. У будучым месяцы ёй стукне дваццаць адзін год, а мне гэтулькі ж споўнілася два тыдні назад.

— І вы абедзве хадзілі ў адну школу ў Ансевалі? — перапытаў Мегрэ.

— Яна — не. Яна жыла ў манастыры ў Ньеўры. Але мы вучыліся ў адзін і той жа час.

Цяпер ён усё зразумеў. І з гэтага моманту зрабіўся недаверлівы, стаў уважліва размяжоўваць ману ад праўды, праўду ад амаль праўды ці ад праўдападобнасці.

-- Вы чакалі нейкіх непрыемных падзей на вуліцы Шапталъ?

— Я заўсёды лічыла, што гэта дабром не скончыцца.

— Чаму?

— Таму, што яны ненавідзяць адно аднаго.

— Хто?

— Мадэмуазель і яе брат. Я ўжо чатыры гады служу ў іх. Прыйшла адразу пасля смерці мадам. Вы ж ведаеце, што яна загінула пры крушэнні на чыгунцы, калі ехала на воды ў Вітэль? Які жак!

Яна сказала гэта так, быццам сама прысутнічала пры тым, калі з-пад друзу вагонаў выцягвалі ахвяр.

— Пакуль мадам была жывая, самі разумеюць, завяшчанне не мела значэння.

— Вы добра дасведчаны ў сямейных справах.

— Я ўрадзэнка Ансеваля. І бацька мой там нарадзіўся. А дзед быў фермерам у графа і гуляў у бильярд з самім дзедам.

— Якім дзедам?

— Так яго звалі ў нас. Вы нічога не ведаеце? Я думала, што паліцыя ведае ўсё на свеце.

— Вы, несумненна, маеце на ўвазе старога месье Бальтазара?

— Ну, так, месье Гектора. Яго бацька быў рымарам у нашай вёсцы. А яшчэ і званаром. У дванаццаць год месье Гектор стаў карабейнікам. Хадзіў ад фермы да фермы з карабам за плячыма.

— Гэта ён заснаваў кававае аб'яднанне «Бальтазар»?

— Ён, але гэта не замінала майму дзеду да самай смерці гаварыць яму «ты». Ён доўга не паяўляўся ў Ансевалі, а калі зноў з'явіўся, то быў ужо багаты. І купіў замак.

— Каму належаў замак?

— Графу д'Ансеваль, чорт вазьмі!

— Хто-небудзь з гэтай сям'і яшчэ жывы?

— Сын жывы. Дружок нашай мадэмуазель. Вы не пачастуеце мяне кілішкам наліўкі? Ці не з дому прыслалі?

— Не, жонка зрабіла.

— Як падумаю, што гэта карга — я не пра вашу жонку — набралася нахабства выдаць сябе за мяне і спаць у маёй пасцелі!.. Вы сапраўды бачылі яе ў адной кашулі? Яна куды таўсцейшая за мяне. Калі б я толькі захацела — такое б расказала пра яе!..

— Такім чынам, стары Бальтазар, гаспадар фірмы «Кава Бальтазар», адкупіў замак у д'Ансеваля. Ён быў жанаты?

— Быў, але жонка да таго часу памерла ўжо. У яго была дачка, не столькі прыгожая, колькі ганарыстая, і яшчэ сыноч, месье Юберт, які за ўсё жыццё нічога талковага не зрабіў. Сястра яго — сапраўдная ведзьма, а ён — дабрун, ласкавы як цялё. І ўсё падарожнічаў па свеце.

— Вас тады яшчэ і на свеце не было?

— Канешне. Але там і цяпер нічагуткі не змянілася!

Мегрэ машынальна дастаў з кішэні запісную кніжку і пачаў занатоўваць прозвішчы па парадку, як бы малюючы генеалагічнае дрэва Бальтазараў. Ён адчуваў, што з такой дзяўчынай, як Жэрмена, неабходна пастаяннае ўдакладненне.

— Такім чынам, спачатку быў Гектор Бальтазар, якога вы называеце дзедам. Калі ён памёр?

— Пяць год назад. Роўна за год да смерці дачкі.

Мегрэ, прыгадаўшы Фелісьена Жандро, які сам быў ужо далёка не малады, здзівіўся:

— Ён, відаць, быў тады вельмі стары?

— Дзіва што! Яму восемдзсят восем было. Жыў адзін як сыч у агромністым асабняку на авеню дзю

Буа. І яшчэ ўласнаручна вёў усе справы, памагала толькі дачка.

— А не сын?

— Божа барані! Яго сын не меў права нават нагой ступіць у офіс. Ён выдзяляў яму грошы на пражытак. Цяпер сыноч жыве на набярэжнай непадалёк ад Пон-Нёфа. Шалапут!

— Хвілінку... Авеню дзю Буа... Дачка замужам за Фелісьенам Жандро?

— Была. Але месье Фелісьен — той таксама не смеў і носа сунуць у справы.

— Чаму?

— Кажуць, аднойчы яму паспрабавалі даручыць сёе-тое... А ён закліяты ігрок... Яшчэ і сённа штодня прападае на скачках... Ходзяць чуткі, што ён нешта нядобрае ўтварыў з чэкамі ці вэксялямі, я там знаю?.. Дык сесць перастаў нават размаўляць з ім.

Пазней Мегрэ давялося адведаць асабняк на авеню дзю Буа, адзін з самых пачварных у Парыжы будынкаў з сярэдневечнымі вежамі і вітражамі. Пабачыў ён і партрэт старога — васковы твар з выразна акрэсленымі рысамі, доўгія сівыя бакенбарды, наглуха зашпілены сурдуд, з-пад якога па абодва бакі чорнага гальштука выглядалі палоскі жылета.

Калі б ён быў болей дасведчаны ў жыцці парыжскага свету, ён ведаў бы, што стары Бальтазар завяшчаў свой асабняк з усімі карцінамі, якія ён сабраў там, дзяржаве. Ён хацеў, каб дом яго быў ператвораны ў музей. У свой час гэта выклікала шмат плётак. Болей года эксперты вялі заўзятыя спрэчкі... і справа скончылася тым, што ў рэшце рэшт урад адмовіўся ад завешчанай маёмасці, таму што большасць палотнаў аказаліся падробленыя.

Настане час, Мегрэ пабачыць і партрэт дачкі — сівыя валасы, сабраныя ў вузел на патыліцы, профіль

«а ля імператрыца Яўгенія», твар, гэтакі ж ледзяны, як і ў заснавальніка кававай дынастыі.

Што да Фелісьена Жандро, то Мегрэ ўжо меў магчымасць бачыць яго нафарбаваныя вусы, гетры і трысціну з залатай булдавешкай.

— Кажуць, стары ненавідзеў усю сваю сям'ю — і сына, і зяця, і месье Рышара, якога цудоўна раскусіў. Ён прызнаваў толькі дачку і ўнучку. Дзед убіў сабе ў галаву, што толькі гэтыя дзве асобы належаць да яго роду, і пакінуў завяшчанне, у якім сам чорт шыю зверне. Месье Бракеман не дасць схлусіць.

— Хто такі месье Бракеман?

— Яго натарыус. Яму таксама гадоў пад восемдзесят. Яго ўсе баяцца, бо аднаму яму ўсё вядома.

— Што іменная?

— А я скуль знаю? Усё павінна высветліцца, калі мадэмуазель Эліз споўніцца дваццаць адзін год. Таму яны і вар'яцеюць, жмінды. Асабіста мне ўсё роўна, я ні за таго, ні за другога. Калі б я толькі захацела...

Яму раптам прыйшло ў галаву:

— Месье Рышар?..— сказаў Мегрэ, уступаючы ў гульнію.

— Папавіўся ён каля маёй спадніцы. А я секанула яму проста ў вочы, што не на тую натрапіў, і параіла лепш пайсці да Мары. «Я не такая дурніца, як яна, каб дазволіць пакарыстацца сабой»,— так вось і заявіла яму.

— І ён паслухаўся вашай парады?

— Скуль я ведаю? Што ён — шклянны, ці што? Калі хочаце ведаць, што я пра іх думаю — а я іх наскрозь бачу! — то ва ўсіх гэтых Бальтазараў не ўсе дома.

Жэрмена была ўзбуджана. Вочы яе зусім скруглелі, а позірк зрабіўся такі дапытлівы, што Мегрэ стала не па сабе. А яна ажно падалася да Мегрэ — здавалася, яшчэ міг — і яна ўхопіць яго за калені.

— А Луі таксама родам з Ансеваля?

— Ён сын нашага былога настаўніка. Сёй-той, праўда, лічыць, што ў сапраўднасці ён сын папа, а не настаўніка.

— Ён падтрымлівае месье Рышара?

— Ды што вы?! Ён усё жыццё ходзіць за паненкай. Ён не пакідаў старога да самай смерці, на руках насіў яго, калі той занядужаў, і ўжо хто-хто, а ён павінен ведаць, бадай, больш за ўсіх, больш, можа, нават за самога Бракемена.

— А Луі ніколі не заляцаўся да вас?

— Луі?

Яна разрагаталася.

— Ды куды яму! З яго парахна ўжо сыплецца! Папершае, ён шмат старэйшы, чым можна падумаць. Прынамсі, яму не меней пяцідзесяці пяці. І ўвогуле, капейчына цана яму ў базарны дзень, разумееце? Вось чаму мадам Луі і Альбер...

— Выбачайце, хто такі Альбер?

— Лёкай. Таксама з Ансеваля. Да дваццаці аднаго года быў жакеем.

— Выбачайце... Мяне вадзілі па ўсім доме, але я не бачыў пакоя, у якім...

— Таму што Альбер начуе над стайняй, разам з Жэромам.

— З Жэромам?

— Вазакон месье Фелісьена. Адзін толькі Арсен, шафёр — ён жанаты і мае дзіцёнку — начуе дома.

Мегрэ ў рэшце рэшт старанна занатаваў усе імёны ў сваю запісную кніжку.

— Калі хто і стрэліў у паненку, — а мяне гэта не здзівіць, — то хутчэй за ўсё сам месье Рышар. Калі яны ўсчынаюць сварку...

— Яны часта сварацца?

— Каб не зманіць — штодня. Аднойчы ён гэтак сціснуў ёй рукі, што яна цэлы тыдзень хадзіла з сінякамі. Але і яна не промах, і яму таксама дастаецца

будзь здароў. Але я гатова біцца аб заклад, што стралялі не ў паненку.

— У каго ж тады?

— У графа!

— Якога графа?

— Вы ўсё яшчэ нічога не цяміце? У графа д'Ансеваль!

— Сапраўды! Ёсць жа яшчэ адзін граф д'Ансеваль!

— Унук таго, што прадаў замак старому Бальтазару. Мадэмуазель сама няведама дзе адкапала яго.

— Ён багаты?

— Ён? Ды ў яго ні капейчыны за душой!

— І ён бывае ў доме?

— Ён... Я хачу сказаць...

— Вас цікавіць, ці ён спіць з ёю? Не думаю, што ён прагне гэтага. Цяпер вы разумееце? У іх ва ўсіх шарыкаў не хапае. Грызуцца як сабакі. Адзін месье Юберт у баку ад усяго, а гэтыя двое, брат і сястра, вылузваюцца са скуры, каб уцягнуць і яго ў сваю калатню, заручыцца яго падтрымкай.

— Вы гаворыце пра Юберта Бальтазара, сына старога? Колькі яму год?

— Ды гадоў з пяцьдзсят. А мо трохкі больш? Ён такі далікатны, так добра выхаваны. Як толькі прыйдзе да нас, дык заўсёды трохкі пагаворыць і са мной. Паслухайце! Цяпер ужо позна, цягнукоў на Канфлан няма, а дзе ж я пераначую! У вас знойдзецца для мяне ложка?

Яе позірк быў настолькі красамоўна правакацыйны, што Мегрэ аж папярхнуўся і міжволі глянуў на кухонныя дзверы.

— На жаль, у нас няма пакоя для гасцей. Мы зусім нямаўна ўладкаваліся тут.

— Вы нямаўна пажаніліся?

І гэтыя словы ў яе вуснах мелі амаль непрыстойны сэнс.

— Я ўладкую вас у гасцініцу.

— Вы ўжо будзеце ўкладвацца спаць?

— У мяне яшчэ сустрэча ў горадзе.

— Гэта праўда, што шпегам не часта даводзіцца начаваць ва ўласнай пасцелі? Пацеха, вы зусім непадобны на паліцэйскага. Я ведала аднаго такога — ён быў сержантам, такое боўдзіла, высачэзны, смуглы-смуглы, Леанардам звалі.

Але Мегрэ не цікавіў Леанард.

— Я вам яшчэ буду патрэбна? А можа, мне вярнуцца да іх, нібыта нічога не здарылася? Тады я змагу кожны вечар расказваць вам, што там адбылося за дзень.

З кухні данёсся грукат каструль, але зусім не пагэ-таму Мегрэ адхіліў зробленую яму прапанову. Жэрмена прыводзіла яго літаральна ў жах.

— Мы ўбачымся з вамі заўтра,— сказаў ён.— Хадзем, калі ласка...

Перш чым надзець свой капялюшык і паліто, яна зноў паправіла валасы перад люстэркам і схапіла пляшку з наліўкай.

— Можна? Я столькі гаварыла, столькі перадумала! А вы не вып'еце?

Не мела сэнсу расказваць ёй пра тое, колькі чарак кальвадосу, па сваёй ахвоце ці пад прымусам, выпіў ён за гэты дзень.

— Я магу вам цэлую процьму ўсяго нараказваць. Ёсць людзі, якія пішуць раманы, а не перажылі і чвэрці таго, што перажыла я. Калі б я ўзялася пісаць...

Мегрэ зайшоў на кухню, пацалаваў жонку ў лоб. Яна весела глянула на яго, і ў яе вачах прамільгнуў гарэзны агеньчык.

— Я, магчыма, вярнуся позна.

— Не спяшайся, Жуль! — з вясёлай падколінкай адказала мадам Мегрэ.

Гасцініца знаходзілася ўсяго цераз некалькі дамоў,

непадалёк ад бульвара Вальтэра. На вуліцы Жэрмена рашуча ўзяла свайго спадарожніка пад руку.

— У мяне высокія абцасы...

Чорт пабяры! Звычайна ж яна хадзіла ў драўляных башмаках!

— У вас вельмі мілая жонка, скажу я вам. І гаспадыня яна цудоўная.

Мегрэ не адважыўся даць ёй грошы, каб яна сама заплаціла за нумар. Ён сам зайшоў у адміністратарскую і пачырванеў ад пытання адміністратара:

— Пакой на ноч ці часова?

— На ноч. Толькі для мадэмуазель...

Пакуль адміністратар выбіраў на стэндзе ключы, Жэрмена зусім павісла на руцэ Мегрэ, цяпер ужо і не просячы прабачэння.

— Васемнаццаты нумар, трэці паверх, налева. Хвіліначку, зараз дам бялізну.

Мегрэ не любіў успамінаць, як ён развітаўся з ёю. Лесвіца была ўслана чырвонай дывановай дарожкай. Жэрмена ў адной руцэ трымала прасціны, у другой ключ, прычэплены да меднай бляшкі. Адміністратар зноў уткнуўся ў газету.

— У вас сапраўды няма да мяне больш пытанняў?

Яна стаяла на першай прыступцы. Круглыя вочы яе не адрываліся ад Мегрэ. Чаму яму прыгадаўся багамол, які пасля спарвання пажырае свайго партнёра?...

— Не... На сёння ўсё... — прамармытаў ён.

— Ах, праўда ж, я і забылася, што ў вас спатканне. — Яе сакавітыя вусны склаліся ў іранічную ўсмішку. — Тады да заўтра?

— Да заўтра.

Што ж, гэтага і трэба было чакаць. Выйшаўшы з гасцініцы, Мегрэ кінуўся ў метро. Шчоўкнулі аўтаматычныя дзверы, і ён доўга ехаў у цьмяным святле падземкі, машынальна назіраючы за познімі пасажырамі, па тварах якіх прабягалі мудрагелістыя цені.

Ён доўга блукаў па бязлюдных, ледзь асветленых вуліцах, пакуль не апынуўся ля парка Лявіёт і не адшукаў нарэшце вялікую стадолу, забітую парожнімі, з узнятымі ўгору, аглоблямі. У глыбіні двара патыхала цеплынёй стайняў.

— Карні? Не, ён яшчэ не вярнуўся. Чакайце, калі хочаце.

Толькі а палове першай ночы з'явіўся п'янюткі рамізік. Асавелым позіткам ён утаропіўся ў Мегрэ:

— Дама з вуліцы Шапталь? Чакайце, чакайце! Яна дала мне цэлы франк на чай. А высокі брунет...

— Які высокі брунет?

— Той, што спыніў мяне на вуліцы Бланш, чорт пабяры, і загадаў мне пад'ехаць на вуліцу Шапталь і пачакаць ля дома нумар... нумар... Смехатура, я ніколі не запамянаю лічбы... Пры маёй рабоце гэта, прама скажам...

— Вы адвезлі яе на вакзал?

— На вакзал? На які вакзал?

Рамізік пахістваўся. Доўгім цыркком ён сплюнуў проста перад сабой жвачку ад жавальнага тытуню, ледзь не пацэліўшы на штаны Мегрэ.

— Па-першае, загадана было не на вакзал... Па-другое... па-другое...

Мегрэ ўсунуў яму ў руку франк.

— Яна ў гатэлі насупраць Цюільры, на невялічкай плошчы... Чакайце... Як жа называецца тая дамавіна?.. Я вечна блытаю гэтыя дамавіны... Во «Атэль дзю Луўр»! Но, малота! — таргануў рамізік свайго каня.

Метро ўжо не працавала, трамваі і аўтобусы не хадзілі, і Мегрэ мусіў тупаць пешкі па бясконца доўгай вуліцы Фландр, перш чым дабраўся да ажыўленых плошчаў цэнтра.

Рэстаран «Клішы» быў, канешне, даўно зачынены, і Жустэн Мінар вярнуўся ў сваё жытло на вуліцы Ангіен, дзе яго напэўна чакаў чарговы сямейны скандал.

Раздзел V

ПЕРШЫЯ СЛАВАЛЮБНЫЯ ДУМКІ МЕГРЭ

Мегрэ галіўся перад люстэркам, прымацаваным у сталовай да зашчэпкі аконнай рамы. У яго было прывычкай кожную раніцу хадзіць услед за жонкай, завяршаючы свой туалет дзе прыйдзеца, — і для іх абодва гэта былі самыя светлыя хвіліны дня. Мадам Мегрэ валодала каштоўнай якасцю — як на золку, так і ўвечары яна была аднолькава акуратная, аднолькава жыццярадасная. Яны расчынялі вокны, з асаходай дыхалі свежым паветрам. Да іх даносіўся грукат кувалды з размешчанай непадалёку кузні, тарахценне вазоў, іржанне коней і нават ледзь улоўны пах свежага гною з суседняй стайні.

— Ты думаеш, яна сапраўды ненармальная?

— Калі б яна засталася ў сваім сяле, выйшла замуж і нарадзіла дзесяцера дзяцей — ніхто гэтага, магчыма, і не заўважыў бы. Можна, проста дзеці былі б не ад аднаго бацькі, толькі і ўсяго.

— Зірні, зірні, Мегрэ! Часам ці не твой гэта прыцель топчацца ў нас пад вокнамі?

Мегрэ з намыленай шчакой высунуўся ў акно і пазнаў Жустэна Мінара, які цярпліва чакаў яго на вуліцы.

— Ты не хочаш запрасіць яго да нас?

— Навошта? Я праз пяць хвілін буду гатовы. А ты не збіраешся пагуляць сёння?

Мегрэ рэдка пытаўся ў жонкі, чым яна будзе займацца цэлы дзень, і яна адразу здагадалася, што ён мае на ўвазе.

— Ты хочаш, каб я папільнавала паненку?

— Магчыма, мне сапраўды прыйдзеца прасіць цябе зрабіць гэта. Калі я прамаргаю яе ў Парыжы, а ёй,

сама бачыш, проста няўцерп памалоць языком, дык адзін бог ведае, што яна каму набалбоча.

— Ты зараз да яе?

— Неадкладна.

— Яна будзе яшчэ ў пасцелі.

— Магчыма.

— Магу прысягнуць, ты апынешся ў пікантным становішчы.

Як толькі Мегрэ выйшаў з пад'езда, да яго падышоў Мінар, пакрочыў побач і запытаў:

— Што робім сёння, шэф?

Шмат гадоў пазней Мегрэ прыпомніць, што менавіта той нядэшлы флейтыст быў першы, хто назваў яго шэфам.

— Вы бачылі яе? Даведаліся што-небудзь? Я амаль не спаў. Толькі сабраўся легчы, як адно пытанне збіла ўвесь мой сон.

Іх крокі гулка раздаваліся ў ранішняй цішыні. Ідуць, яны назіралі, як воддаль паволі ажыўляецца бульвар Вальтэра.

— Раз стралялі, значыцца, стралялі ж у некага. І вось я задаюся пытаннем: а ў каго пацэлілі?.. Я вам не дужа надакучыў?

Надакучыў? Якраз гэтае пытанне без канца задаваў сам сабе і Мегрэ.

— Дапусцім, куля ні ў каго не трапіла... Канешне, цяжка паставіць сябе на месца гэтых людзей... І ўсё ж, мне чамусьці здаецца, што калі б не было ні параненага, ні забітага, то навошта б ім вычвараць такую трагікамедыю?.. Вы мяне разумееце? Як толькі мяне вышпурнулі за дзверы, яны кінуліся прыводзіць у парад пакой, каб пераканаць, што нічыёй там і нагі не было... І яшчэ адна дэталю: помніце, калі дварэцкі намагаўся выпхнуць мяне, нехта на другім паверсе перасцярог Луі не марнаваць часу? А чаму яны замкнулі паненку ў пакоі служанкі? Безумоўна, таму, што

яна была надта ўсхвалявана і, на іх думку, магла праваліць сваю ролю ў ігры...

— Я цэлы дзень вольны, — дадаў Мінар без усялякай сувязі. — Можаче распараджацца мною, як вам трэба.

Каля гасцініцы, у якой начавала Жэрмена, было кафе з тэрасай і круглымі столікамі з белага мармуру. Гарсон з бакенбардамі, здавалася, сышоў са старонкі рэкламнага календара. Узабраўшыся на драбінкі, ён чысціў крэйдай шыбы.

— Пачакайце мяне тут.

Мегрэ вагаўся. А можа, паслаць наверх Мінара? Калі б хто запытаўся ў Мегрэ, чаму яму захацелася зноў пабачыць пакаёўку, ён наўрад ці адказаў бы. Гэтым ранкам ён адчуваў дзіўную патрэбу быць адначасова ўсюды. Ён амаль нудзіўся па «Старому Кальвадосу», яму не цяпелася хутчэй сесці там ля акна і назіраць за ўсім, што адбываецца на вуліцы Шапталъ. Цяпер, калі ён ведаў трохкі больш пра насельнікаў асабняка, яму здавалася, што ўсе гэтыя воблікі — Рышара Жандро, які садзіцца ў машыну, яго бацькі, які прастуе да карэты, Луі, які выходзіць на тратуар падыхаць свежым паветрам, — набылі б цяпер у ягоных вачах зусім іншы сэнс.

Яму хацелася быць і ў «Атэлі дзю Луўр», і на авеню дзю Буа, і нават у Ансевалі.

Але з усіх людзей, з якімі звязаў яго выпадак за два дні перад гэтым, толькі адзін чалавек быў даступны яму, і ён інстынктыўна чапляўся за яго.

Цікавая рэч! Пачуццё, якое валодае ім, каранілася ў ім яшчэ з дзяцінства. Праўда, смерць бацькі перапыніла яго заняткі медыцынай на трэцім годзе навучання, але калі на тое пайшло, то ён ніколі не прагнуў стаць доктарам, лячыць хворых.

Па праўдзе кажучы, ён ніколі не ведаў, якім рамяством хацеў бы заняцца. Яшчэ падлеткам, калі жыў у

вёсцы, у яго склалася ўражанне, што большасць людзей знаходзяцца не на сваім месцы, брыдуць чужой дарогай толькі таму, што не ведаюць, якая ж дарога іхняя.

І вось, уяўлялася яму, з'яўляецца разумны, кемлівы чалавек, нехта падобны на доктара і на пастара адначасова, які з першага погляду можа вызначыць прызначэнне другога чалавека.

Да таго празарліўца прыходзілі б за парадай, як да лекара. Ён быў бы нахшталт нейкага ўпарадчыка лёсаў. І не толькі таму, што ён разумны. Мусіць, няма патрэбы валодаць выключным розумам. Проста ён павінен умець глядзець на свет вачыма таго чалавека, з якім яму прыйдзеца сутыкнуцца.

Мегрэ ніколі не размаўляў пра гэта, ён не асмельваўся нават занадта глыбока раздумваць над падобным, каб нават самому сабе не здавацца смешным. Не маючы магчымасці закончыць вучобу ў медыцынскім, ён выпадкова пайшоў службы ў паліцыю. Але калі сказаць папраўдзе, дык ці абсалютна выпадкова атрымалася так? Хіба і паліцэйскім, калі разабрацца, не прыходзіцца часам быць упарадчыкам лёсаў?

Усю папярэднюю ноч, то дрэмлючы, то выбіваючыся са сну, ён жыў жыццём людзей, якіх мала ведаў альбо амаль не ведаў — узяць хоць бы старога Бальтазара, што памёр пяць гадоў назад. Цяпер Мегрэ ішоў да Жэрмены, каб пазнаёміцца з імі бліжэй. Ён пастукаўся ў дзверы.

— Заходзьце! — данёсся ў адказ млявы голас.

І адразу ж дадаў:

— Хвіліначку! Я забылася, што дзверы замкнёныя!

Пачулася шлёпанне босых ног па ходніку. Дзверы расчыніліся. Жэрмена была ў кашулі, якая мякка ахінала яе пышныя тугія грудзі, распушчаныя валасы спадалі аж да пояса. Прачнулася ж яна, відаць, даўнава-

та, бо на начным століку стаяла талерка з рэштай шакаладкі і крошкамі здобы.

— Вы па мяне? Мне трэба апранання?

— Можце сабе адпачываць, а можце і апрануцца. Мне хацелася б трошкі пагаварыць з вамі.

— А вам не смешна быць пры поўным парадзе, калі я — у адной кашулі?

— Ніколькі.

— Ваша жонка не раўнівая?

— Не. Я хацеў бы, каб вы расказалі мне пра графа д'Ансеваля. Ці лепей... Вы ж ведаеце дом і ўсіх, хто там жыве і хто ў іх бывае... Уявіце сабе на хвілінку, што зараз гадзіна ночы... Гадзіна ночы... У пакоі мадэмуазель Жандро ўсчынаецца сварка... Прашу вас слухаць мяне ўважліва... Хто, па-вашаму, мог у гэты час знаходзіцца ў пакоі паненкі?

Жэрмена прынялася расчэсвацца перад люстэркам, бліскаючы русым лямцам пад пахамі і ружавізнай цела, што прасвечвалася праз кашулю. Яна, як здалося, намагалася зразумець, чаго ён хоча.

— Луі? — падказаў Мегрэ, жадаючы дапамагчы ёй.

— Не. Луі не зайшоў бы так позна.

— Хвілінку. Адна дэталю, пра якую я зусім забыў. Луі быў парадна апрануты, у фрак, у белай манішцы, пры чорным гальштуку. Скажыце, ён заўсёды так позна кладзецца спаць?

— Бывае. Але тады ён не застаецца пры парадзе. Толькі калі ў доме чужыя людзі.

— А вось Юберт Бальтазар, да прыкладу, дзядзька мадэмуазель Жандро, мог знаходзіцца ў пакоі сваёй пляменніцы?

— Дзядзька! Ды што б ён рабіў у яе пакоі ў гадзіну ночы?!

— А калі б ён усё-такі прыйшоў, дзе яна прыняла б яго? У адным з салонаў на першым паверсе, так?

— Вядома, не. На вуліцы Шапталь свае парадкі. Хто што хоча, тое і робіць. Салоны толькі для прыёмаў. А звычайна кожны зашываецца ў свой куток.

— А Рышар Жандро мог зайсці да сястры?

— Канешне. Ён гэта часта робіць. Асабліва калі гневаецца.

— Ён носіць пры сабе рэвальвер? Вы калі-небудзь бачылі ў яго руках рэвальвер?

— Не.

— А мадэмуазель Жандро?

— Хвіліначку! У месце Рышара ёсць рэвальверы, ажно два, вялікі і маленькі, але яны ляжаць у ягоным сталі. Мадэмуазель таксама мае адзін, з перламутравай ручкай, ён у шуфлядцы ў яе начным століку. Кожны вечар яна вымае яго наверх на столік.

— Яна чаго-небудзь баіцца?

— Такую не напалохаеш. Проста на ўсякі выпадак. Ёй, як усім ведзьмам, здаецца, што ўсе навокал толькі і думаюць, каб зрабіць ёй якое паскудства. Каб вы толькі ведалі, якая яна скупая, і гэта ў яе ўзросце! Знарок пакіне навідавоку грошы, пералічыўшы спачатку, а потым цікуе, абкрадаюць яе ці не. Пакаеўка, якая была да Мары, спакусілася, узяла, дык адразу ж была разлічана.

— Ёй даводзілася прымаць графа ў сваёй спальні?

— Можна, у самой спальні і не, а вось у будуары, што побач са спальняй, прымала.

— А гадзіне ночы?

— А што? Я чытала кнігу пра Лізавету, каралеву Англіійскую... Не чыталі? Раман, а відаць, усё праўда... Дык яна, аказваецца, была халодная жанчына, разумеце?.. Па-мойму, і мадэмуазель Жандро гэткая ж ягадка.

Жэрмена ўсё расчэсвалася, раз-пораз аглядваючы Мегрэ ў люстра. Грэбень ціха патрэскваў у валасах.

— На шчасце, я зусім не такая!

— Пачуўшы на трэцім паверсе шум, месье Рышар мог прыбегчы туды з рэвальверам?

Яна паціснула плячыма.

— Чаго яму там?

— Каб застаць знянацку палюбоўніка сястры...

— От ужо на што яму сапраўды напляваць! Для гэтых людзей значэнне маюць адны грошы!

Яна не пераставала круціцца вакол Мегрэ, не сумняваючыся, што ён быў далёка, што ён быў там, у пакой, на вуліцы Шапталь, спрабуючы расставіць людзей на адпаведныя месцы, як на сцэне.

— Граф д'Ансеваль прыходзіў калі-небудзь са сваім прыяцелем?

— Магчыма. Але ў такім выпадку яго прымалі ўнізе, а я спускаюся ўніз рэдка.

— Мадэмуазель Эліз званіла графу па тэлефоне калі-небудзь?

— Не думаю, каб у яго быў тэлефон. Яна яму не званіла; сам ён дык званіў гады ў рады, хутчэй за ўсё з якой-небудзь забягалаўкі.

— Як яна яго называла?

— Жакам, як жа яшчэ.

— Колькі яму год?

— Ды гадоў дваццаць пяць. Красун, але даволі нахабны з выгляду. Так і гатовы, здаецца, пакпіць з каго-небудзь.

— Гэткі чалавек можа насіць зброю ў кішэні, як вы думаеце?

— Безумоўна.

— Чаму вы так упэўнены?

— Таму, што гэта якраз такі суб'ект! Вы читалі «Фантамаса»?

— Месье Фелісьен, бацька, на баку дачкі ці на баку сына?

— Ні на чым ён баку. А калі хочаце ведаць, дык на маім. Ён часам заходзіць да мяне ў пакой. Гузік,

кажа, прышыць трэба. У доме не дужа рупяцца пра яго. Слугі абзываюць яго старым хрычом альбо вусачом. Што да Альбера, ягонага лакея, дык той больш языком меле, чым робіць. Бо ўсе ведаюць, што стары — пустое месца! Адноўчы я заявіла яму проста ў вочы: «Калі вы будзеце гэтак распальвацца, паралюш вам забяспечаны. Зусім мала засталася!» Ды на яго няма ўпыну. Цяпер на чарзе Мары, і от ужо не ведаю, ці выкруцілася яна... Скажыце, вас не бянтэжыць назіраць, як жанчына наводзіць свой марафет?

Мегрэ ўстаў, пацягнуўся за кацялком.

— Куды гэта вы? Няўжо так і пакінеце мяне адну?

— У мяне важныя сустрэчы. Праз хвіліну да вас прыйдзе мой друг, той, які прывёз вас, ён пабудзе з вамі.

— А дзе ён?

— Унізе.

— Чаму ж вы адразу не прывялі яго? Прызнайцеся, вы ўсё-такі нешта мелі наўме! Каго вы баіцеся? Жонкі?

Іна ўжо наліла ў тазік вады, каб памыцца, і Мегрэ ажно ўявіў, як яна зараз скіне кашулю, шлеечкі якой пры кожным яе руху ўсё болей апаўзали з плячэй.

— Я яшчэ сустрэнуся з вамі днём, спадзяюся, — адчыняючы дзверы, сказаў ён.

Жустэн Мінар сядзеў на залітай сонцам тэрасе і піў каву са смятанкай.

— Толькі што тут была ваша жонка, — сказаў ён.

— Чаго?

— Адразу па вашым адыходзе з дому прынеслі вось гэта тэрміновае пісьмо. Яна пабегла ўслед за вамі, хацела дагнаць.

Мегрэ сеў і, не падумаўшы, што яшчэ зусім рана для гэтага, загадаў куфаль піва. Потым разарваў канверт. Запіска была падпісана Максімам Лё Брэ.

«Прашу вас зайсці раніцай у камісарыят. Сардэчна на ваш».

Відаць, пісьмо пісалася дома, на бульвары Курсэль, бо ў камісарыяце Лё Брэ скарыстаў бы службовы бланк. Ён быў вельмі педантычны адносна формы. У яго былі ў запасе гатункі чатырох візітных карткаў на ўсе выпадкі жыцця: месье і мадам Лё Брэ дэ Плуінак, Максім Лё Брэ дэ Плуінак, Максім Лё Брэ, камісар паліцыі...

Запісачка, напісаная яго рукой, сведчыла пра пэўную блізкасць паміж ім і яго сакратаром. Ён, відаць, доўга ламаў галаву, як пачаць яе: «Мой дарагі Мегрэ»? «Дарагі месье»? «Месье»? У рэшце рэшт, знайшоў выйсце: абышоўся ўвогуле без звароту.

— Скажыце, Мінар, у вас сапраўды ёсць час?

— Канешне. І ён належыць вам.

— Паненка наўерсе. Я не ведаю, калі вызвалюся. Адно ж яе пакідаць боязна, каб часам не пайшла на вуліцу Шапталь ды не растрапала ім пра ўсё.

— Ясна.

— Калі вы пойдзеце з ёю куды-небудзь, пакіньце мне запіску, дзе вас шукаць. Калі захочаце пазбавіцца ад яе, адвядзіце да маёй жонкі.

Праз чвэрць гадзіны ён быў ужо ў камісарыяце, і саслужыўцы глядзелі на яго з зайздрослівым захапленнем, як глядзяць звычайна на тых, хто адпраўляецца ў водпуск альбо ў спецыяльную камандзіроўку, ці на тых, хто нейкім цудам аказаўся збаўлены ад паўсядзённай службовай сумоты.

— Камісар тут?

— Даўно.

У інтанацыі, з якой Лё Брэ прывітаў Мегрэ, свяцілася тое ж адценне, што і ў запісцы. Ён нават падаў яму руку, чаго звычайна ніколі не рабіў.

— Не пытаюся, на якой ступені знаходзіцца следства, бо лічу, што яшчэ ранавата пытацца пра гэта.

А папрасіў я вас прыйсці... Мне хацелася б, каб вы правільна зразумелі мяне, бо склалася даволі далікатная сітуацыя. Само сабой зразумела, тое, што я даведаўся на бульвары Курсель, абсалютна не тычыцца службовых спраў камісара паліцыі. З другога ж боку...

Твар яго быў свежы, відно было, што чалавек выспаўся. Лё Брэ хадзіў па кабінэце. Бадзёры і энергічны, ён з яўным задавальненнем пацягваў цыгарэту з залатым муштуком.

— Я не магу дапусціць, каб вы тапталіся на месцы з-за адсутнасці неабходных звестак. Учора вечарам мадэмуазель Жандро званіла маёй жонцы.

— Яна званіла з «Атэль дзю Луўр»?

— Вы ўжо ведаеце пра гэта?

— Яна паехала туды на рамізніку ў другой палове дня.

— У такім выпадку... У мяне ўсё... Я разумею, як цяжка выведаць, што адбываецца ў пэўных дамах...

Здавалася, ён нават устрывожаны, і цяпер мучыцца пытаннем: а што яшчэ вядома Мегрэ па гэтай справе?

— Яна не збіраецца вяртацца на вуліцу Шапталль, а мяркуе прывесці ў парадак асабняк свайго дзеда.

— На авеню дзю Буа?

— Там. Я бачу, вы ўжо шмат у чым дасведчаны.

— Дазвольце задаць вам пытанне, — асмялеў Мегрэ. — Вы знаёмы з графам д'Ансевалем?

Лё Брэ, уражаны, нахмурыў бровы, як чалавек, які спрабуе зразумець, што тут да чаго. Маўчаў ён даволі доўга.

— Ага! Ну, ясна. Бальтазары купілі замак д'Ансеваль. Вы гэта мелі на ўвазе? Але я не бачу ніякай сувязі.

— Мадэмуазель Жандро і граф д'Ансеваль часта сустракаюцца.

— Вы ўпэўнены? Цікава, цікава.

— Вы знаёмы з графам?

— Асабіста не, і не шкадую. Але шмат чуў пра яго. Што мяне здзіўляе. Хіба, магчыма, яны зналіся яшчэ дзецьмі... Альбо яна не ведае... Ці бачыце, Боб д'Ансеваль пайшоў па дурной дарожцы. Яго нідзе не прымаюць, ён не бывае ў свеце, і, калі я не памыляюся, Адзел правапарушэнняў свецкімі асобамі неаднойчы ўдастойваў яго сваёй увагай.

— Вы не ведаеце яго адраса?

— Кажуць, ён бывае ў пэўных сумніцельных барах на авеню дэ Ваграм і ў квартале Тэрн. Магчыма, у гэтым адзеле ведаюць пра яго падрабязней.

— Вы не будзеце супраць, калі я звярнуся туды за даведкамі?

— Пры ўмове, што вы не будзеце ўпамінаць Жандро-Бальтазараў.

Ён быў яўна азадачаны. Некалькі разоў, быццам разважаючы сам з сабой, буркнуў сабе пад нос:

— Цікава! Цікава!

А Мегрэ распытваў з усё большай адвагай:

— Скажыце, мадэмуазель Жандро, па-вашаму, нармальная асоба?

На гэты раз Лё Брэ падскочыў, і ў першае імгненне ягоны позірк, кінуты на сакратара, быў міжволі суровы.

— Выбачайце! Я не разумею вас.

— Прашу прабачэння, я, магчыма, не так паставіў пытанне. Цяпер я абсалютна ўпэўнены, што ў тую, вядомую вам ноч у пакоі служанкі я бачыў менавіта Эліз Жандро. Значыць, у яе ўласным пакоі нешта адбылося, і нешта даволі сур'ёзнае, раз узнікла неабходнасць у такіх выкрутасях. Што да паказанняў музыканта, які ў той час праходзіў па вуліцы і чуў стрэл, то ў мяне няма ніякіх падстаў сумнявацца ў іх праўдзівасці.

— Прадаўжайце.

— Верагодна, што мадэмуазель Жандро была не адна з братам у сваім пакоі.

— Што вы хочаце сказаць?

— Па ўсіх даных, трэцім чалавекам быў граф д'Ансеваль. Калі стралялі, калі ў пакоі сапраўды мелася трое чалавек, калі ў некага пацэлілі...

Мегрэ ў глыбіні душы ганарыўся, што выклікаў такое здзіўленне ў позірку ягонага шэфа.

— Якія факты яшчэ ў вашым распараджэнні?

— Нешматлікія.

— Мне думалася, што ў тую ноч вы агледзелі ўвесь дом.

— За выключэннем пакояў, якія размешчаны над стайняй і гаражом.

Упершыню драма, што разыгралася ў асабняку на вуліцы Шапталь, паўстала перад Лё Брэ ва ўсёй сваёй відавочнасці. Цяпер камісар не мог не прызнаць: сапраўды там магло адбыцца крывавае здарэнне — забойства, злачынства. І яно адбылося ў свеце, да якога належаў і ён, адбылося між людзей, да якіх ён хадзіў у госці, з якімі сустракаўся ў сваім клубе, — у доме дзяўчыны, блізкай прыяцелькі яго ўласнай жонкі!

Цікава ўсё-такі бачыць свайго шэфа ўсхваляваным. Цяпер Мегрэ канчаткова пераканаўся, што напаў на след злачынства. Гэта была ўжо не проста задача, якую неабходна вырашыць. Справа тычылася чалавечага жыцця, а магчыма, і не аднаго.

— Мадэмуазель Жандро вельмі багатая, — урэшце з жалем уздыхнуў камісар. — Яна, магчыма, адзіная спадчынніца адной з самых буйных скарбонак Парыжа.

— Магчыма?

Шэф ведаў яўна болей, чым гаварыў, але Лё Брэ, свецкаму чалавеку, было відочна гідка прыйсці на дапамогу Лё Брэ — камісару паліцыі.

— Ці бачыце, Мегрэ, на карту пастаўлена надта многае. З самага маленства Эліз Жандро ўводзілі ў

вушы, што яна пуп зямлі. Яна ніколі не была звычайнай дзяўчынкай, як усе. Яна заўсёды адчувала сябе спадчынніцай «Кавы «Бальтазар», больш таго, духоўнай спадчынніцай Гектора Бальтазара.

І ён з жалем дадаў:

— Няшчасная дзяўчына.

І працягваў з непрытоенай зацікаўленасцю:

— Вы ўпэўнены ў тым, што сказалі мне наконт графа д'Ансеваля?

Ён быў свецкі чалавек, і гэтае пытанне вельмі цікавіла яго, хоць да канца паверыць расказанаму ён не мог.

— Яму часта даводзілася бываць у мадэмуазель Жандро позна ўвечары, калі не ў яе спальні, то, прынамсі, у будуары, які размешчаны побач.

— Ну, гэта зусім іншая справа.

Няўжо розніцы паміж спальняй і будуарам дастаткова, каб ён адчуў пэўную палёжку?

— Калі дазволіце, месье камісар, я хацеў бы задаць яшчэ адно пытанне. Ці мадэмуазель Жандро калі-небудзь раней ужо мела намер выйсці замуж? Яе цікавяць мужчыны? Ці, магчыма, гэта ёй і не ў галаве?

Лё Брэ не мог апамятацца. Ён са здзіўленнем глядзеў на свайго сакратарыка, які раптам завёў з ім такую размову, ды яшчэ пра людзей, пра якіх і ўяўлення не меў. У позірку шэфа адбілася адначасова і міжвольнае захапленне, і пэўная насцярожанасць, нібыта ён раптам твар у твар сутыкнуўся з фокуснікам.

— Ды людзі шмат чаго гавораць на гэты конт. Яна сапраўды адхіліла некалькі бліскучых партый.

— У яе былі якія-небудзь любоўныя прыгоды?

Камісар яўна зманіў, калі адказаў:

— Не ведаю.

І трохкі сушэй дадаў:

— Мушу прызнацца, што я не дазваляю задаваць

мне такія пытанні пра сяброў маёй жонкі. Ці бачыце, юны мой дружа...

Ён ледзьве не загаварыў зноў пагардлівым тонам, якім, відаць, прывык размаўляць на бульвары Кур-сэль, але своєчасова спахапіўся:

— ...наша прафесія патрабуе бясконцай асцярожнасці і такту. Я нават пачынаю сумнявацца...

Мегрэ адчуў, як яго спіну абдало халадком. Зараз яму скажуць, што следства спыняецца, што яму пара заняць сваё месца за чорным сталом і каратаць дні за рэгістрацыяй розных паперак, выдаваць даведкі аб месцы жыхарства.

На некалькі секунд канец фразы быццам павіс у паветры. На шчасце, дзяржаўны чыноўнік Лё Брэ ўзяў верх над свецкім чалавекам, і ён закончыў:

— Мая вам парада: будзьце вельмі і вельмі асцярожныя. У выпадку, калі вас нешта збянтэжыць, званице мне дадому. Здаецца, я вам ужо казаў гэта. У вас ёсць нумар майго тэлефона?

І ён запісаў лічбу ўласнаручна на шматку паперы.

— Калі я прасіў вас зайсці сюды сёння, дык толькі таму, што я не хацеў, каб вы тапталіся на месцы. Я не мог уявіць сабе, што вы ўжо так далёка прасунуліся.

Тым не меней, ён не падаў яму рукі на развітанне. Мегрэ зноў застаўся звычайным паліцэйскім, ды яшчэ паліцэйскім, які пасмеў груба ўварвацца ў той свет, куды дае доступ адзіна візітная картка «Месье і Мадам Лё Брэ дэ Плуінак».

* * *

Амаль апоўдні Мегрэ пераступіў парог будынка Галоўнай паліцыі на Набярэжнай Арфеўр. На левым баку калідора праз расчыненыя дзверы ён убачыў пакой, сцены якога былі цалкам завешаны адрасамі мэблява-

ных кватэр. Упершыню ён паднімаўся па гэтай шырокай запыленай лесвіцы не па даручэнню камісарыята, як яму неаднойчы даводзілася рабіць, а ў пэўнай ступені выконваючы сваё ўласнае заданне.

Уздоўж доўгага калідора цягнуліся дзверы з шылдачкамі, на якіх былі ўказаны прозвішчы камісараў, далей ішла зашклёная зала чакання. Міма Мегрэ прайшоў інспектар, ведучы мужчыну ў наручніках.

Нарэшце Мегрэ апынуўся ў кабінце, расчыненыя вокны якога выходзілі на Сену. Пакой гэты нічым не нагадваў той, у якім працаваў Мегрэ. Тут людзі званілі па тэлефоне ці разбіралі зводкі і рапарты; нейкі інспектар, прысеўшы на стол, спакойна пакурваў люльку; у гэтым пакоі, дзе пульсавала жыццё, панавала атмосфера бесцырымоннай таварыскасці.

— Ну што, хлопча, можна, канешне, пакапацца ў Сам'е, ды я не думаю, каб мелася дасье на графа. Ва ўсякім выпадку, не прыпомню, каб ён быў асуджаны калі-небудзь.

Брыгадзір, плячысты мужчына гадоў сарака, дабрадушна глядзеў на Мегрэ. Гэта адбывалася ў аддзеле правапарушэнняў свецкімі асобамі. Тутэйшыя работнікі як свае ўласныя кішэні ведалі асяроддзе, у якім працвітаў граф д'Ансеваль.

— Паслухай, Ванэль, ты даўно бачыў графа?

— Боба?

— Але.

— У апошні раз я сустрэў яго на скачках, ён быў з Дэдэ.

— Дэдэ — гэта тып, які трымае гараж на вуліцы Акацый. Болей аднаго-двух аўтамабіляў ён не набірае. Скеміў, хлопча?

— Какаін?

— Не абыходзіцца і без гэтага. Граф закапаўся па вушы. Яго ўжо не раз маглі накрыць, але пакуль што лічым за лепшае проста не спускаць яго з вока. Як-не-

будзь ён мімаволі паможа нам падсекчы больш буйную рыбку.

— У вас ёсць яго апошні адрас?

— Табе не здаецца, што твой камісар рызыкуе ўшчаміць нашы інтарэсы? Асцярожней, хлопча! Не спудзь Боба. Уласна, нас цікавіць не асабіста ён. Але за гэткам, як ён, толькі і глядзі. У цябе праўда сур'ёзная справа?

— Мне сапраўды неабходна адшукаць яго.

— Ванэль, у цябе ёсць яго адрас?

І Ванэль з той пагардай, якую адчуваюць людзі з Набарэжнай Арфеўр да нікчэмных крабаў з камісарыятаў, буркнуў:

— «Атэль дзю Сантр», вуліца Брэй. Адразу за плошчай Этуаль.

— Калі ён там быў апошні раз?

— Чатыры дні назад. Сядзеў у «бістро» на рагу вуліцы Брэй разам са сваёй «цыпачкай».

— Як яе завуць?

— Люсіль. Яе лёгка пазнаць. У яе рубец на левай шчацэ.

Увайшоў нейкі заклапочаны камісар з паперамі ў руках.

— Скажыце, хлопчыкі...

Ён змоўк, заўважыўшы незнаёмца ў пакоі сваіх інспектароў, і запытальна паглядзеў на яго.

— Сакратар камісарыята Сен-Жорж.

— А!

І гэтае «а!» было вымаўлена з такім майстэрствам, што Мегрэ яшчэ адчайней захацелася трапіць сюды. Ён быў нішто! Нават меней, чым нішто! Ніхто не звяртаў на яго ўвагі. Камісар разам з брыгадным пачалі абмяркоўваць план аблавы, якую намячалася правесці наступнай ноччу ў раёне вуліцы Ракэт.

Мегрэ знаходзіўся далёка ад станцыі метро Рэпюблік і вырашыў спачатку заехаць дадому паабедцаць, а

ўжо затым адправіцца ў раён плошчы Этуаль на пошукі графа або Люсіль.

Мегрэ завярнуў за рог бульвара Рышар-Ленуар і тут раптам у невялікім рэстаранчыку за сталом, накрытым на дзве персоны, убачыў Жустэна Мінара і Жэрмену. Ён намерыўся хутчэй прайсці міма, каб не забавіцца з імі, тым больш што, як яму здалося, флейтыст заўважыў яго, але прыкінуўся, нібыта глядзіць зусім у іншы бок. Аднак пакаёўка мадэмуазель Жандро рашуча забарабаніла ў шыбу, і Мегрэ не заставаўся нічога іншага, як зайсці.

— Я пабаялася, што вы толькі пацалуеце замок у гасцінцы, — сказала Жэрмена. — Як вам папрацавалася?

Мінар не падымаў вачэй ад меню.

Дзяўчына ж, наадварот, проста цвіла. Яна, здавалася, неяк загадкава яшчэ больш пасвяжэла, вочы яе яшчэ больш зазіхацелі, і нават грудзі папышнелі.

— Мы будзем патрэбны вам пасля абеду? Бо калі вы не маеце ў нас патрэбы, то можна было б схадзіць у тэатр «д'Амбігю», сёння там ёсць дзённы спектакль...

Жустэн Мінар і Жэрмена сядзелі побач на мяккім тапчанчыку, акрытым трыпам, і Мегрэ заўважыў, як рука Жэрмены са спакойнай упэўненасцю легла на калена музыканта.

Позіркі Жустэна і Мегрэ сустрэліся. «Грэшны, але другога выйсця не было», — прызнаўся позіркам флейтыст.

І Мегрэ ледзь стрымаўся, каб не зарагатаць.

А дома, калі ён з жонкай спакойна абедаяў у іх маленькай сталовай на пятым паверсе, мадам Мегрэ раптам без усялякай сувязі з папярэднй іх размовай заявіла:

— Магу пабажыцца, што яна забрытала яго!

Мадам Мегрэ і думкі не дапускала, што пышнагрудая дзяўчына таксама магла б мець мужа.

Раздзел VI

МАЛЕНЬКАЯ СЯМЕЙНАЯ УРАЧЫСТАСЦЬ

Толькі а восьмай вечара, калі газавыя ражкі ўжо абстрачылі сваімі зіхоткімі пярлінамі ўсе авеню ў раёне Трыумфальнай аркі, Мегрэ, хоць і не ўскладаў вялікай надзеі адшукаць графа, апынуўся ў самай гушчэчы падзей.

Пра гэты цудоўны вечар Мегрэ надоўга захавае прыемны ўспамін як пра самы чароўны вясновы вечар Парыжа. Паветра было напоена гэткай пяшчотай, гэткай водарнасцю, што людзі спыняліся, каб надыхацца ім. Канешне, ужо даўно жанчыны пагоднай парой выходзілі на вуліцы ў адных касцюмах, але Мегрэ заўважыў гэта толькі цяпер, і меў такое ўражанне, нібыта ён прысутнічае пры вясновым расквечванні вуліц — светлыя сукенкі ўсіх таноў і адценняў, на капялюшыках — званочки, браткі, васількі. А мужчыны — тыя нават рызыкнулі надзець канацьце.

Мегрэ ўжо некалькі гадзін запар мераў крокамі цесны прамежак паміж плошчамі Этуаль і Тэрн і варотамі Майё. Як толькі ён заварочваў на вуліцу Брэй, адразу натыкаўся на трох жанчын у страшэнна тугіх карсетах і ў туфлях на высачэзных абцасах; яны не перагаворваліся паміж сабой, не сыходзіліся разам, але як толькі паказваўся які-небудзь прахожы мужчына, усе трое паспешліва спяшаліся да яго. Месцам іх прапіскі была якраз тая гасцініца, дзе пражываў граф. Ля ўвахода ў гасцініцу, адмаўляючыся паляваць водаль, непарушна чакала яшчэ адна жанчына, шмат таўсцейшая за першых трох.

Чаму Мегрэ адразу кінулася ў вочы, што якраз на супраць «Гатэль дзю Сантр» размешчана пральня, з акон якой выглядвалі свежыя дзяўчаткі-прасавальшчыцы? Па кантрасту?

— Граф дома? — запытаўся ён у парцье, зайшоўшы ў гасцініцу.

Яго ўважліва аглядзелі з галавы да ног. Усе, з кім яму наканавана будзе сустрэцца ў гэты вечар, чамусьці будуць аднолькава дапытліва, неяк замаруджана глядзець на яго і хутчэй з сумотай, чым з пагардай, неахвотна адказваць:

— Падніміцеся, паглядзіце.

Ён узрадаваўся, што можа так лёгка дасягнуць мэты.

— Вы не маглі б сказаць нумар яго пакоя?

Парцье завагаўся: госьць пацвердзіў здагадку, што ён не прыцель графа.

— Трыццаць два...

Мегрэ падняўся, і на яго патыхнула пахам чалавечага жытла і кухні. У канцы калідора пакаёўка шпурляла ў кучу брудных прасціны, якія, здавалася, былі яшчэ волкія ад поту. Ён пастукаў у дзверы нумара. Ніякага адказу.

— Вы да Люсіль? — запыталася здалёк служанка.

— Не, да графа.

— Яго няма дома. Нікога няма.

— Не ведаеце, дзе я магу яго знайсці?

Пытанне, мусіць, было настолькі недарэчнае, што Мегрэ нават не ўдастоілі адказам.

— А Люсіль?

— Хіба яна не ў «Пеўніку»?

Мегрэ зноў выдаў сябе і адразу ж выклікаў насцярожанасць. Калі ён не ведаў нават, дзе шукаць Люсіль, то што яму тут трэба?

«Пеўнікам» называлася адно з двух кафэ на рагу авеню дзю Ваграм. Вялікія прасторныя тэрасы. Там сядзела некалькі адзіночых жанчын, і Мегрэ ўлавіў пэўную розніцу паміж гэтымі жанчынамі і тымі, што палявалі на рагу вуліцы Брэй. Меўся яшчэ адзін гатунак — тыя, што няспешна прагульваліся да плошчы

Этуаль, потым крочылі да плошчы Тэрн, прыпыняючыся ля стракатых вітрын магазінаў, — гэтых кабет лёгка было прыняць за звычайных мяшчанак, што выйшлі на прагулянку.

Ён пашукаў вачыма жанчыну з рубцом на шчацэ. Такой не было. Тады Мегрэ загаварыў з афіцыянтам.

— Люсіль няма?

Той хуткім позіткам акінуў прысутных.

— Сёння я не бачыў яе.

— Як вы думаеце, яна яшчэ прыйдзе? А графа вы таксама не бачылі?

— Я ўжо тры дні не абслугоўваў іх.

Мегрэ адправіўся на вуліцу Акацый. Гараж па-ранейшаму быў на замку. Шавец з камяком жавальнага тытуню за шчакой таксама паглядзеў на Мегрэ так, нібыта ён задаваў выключна недарэчныя пытанні.

— Здаецца, сёння ранкам яго аўтамабіль выязджаў з гаража.

— Шэры? «Дыён-бутон»?

Для чалавека, які жаваў тытунь, аўтамабіль ёсць аўтамабіль, ён не глядзеў на марку.

— Не ведаеце, дзе я магу яго знайсці? — І Мегрэ здалося, што ў голасе чалавека, які сядзеў у засені сваёй майстэранькі, прагучала нават нотка шкадавання:

— Дык, даражэнькі, мая ж справа — чаравікі ды туфлі...

Мегрэ вярнуўся на вуліцу Брэй, падняўся наверх, пастукаў у пакой 32, але ніхто не адказаў яму. Тады ён зноў зашпацыраваў ад «Пеўніка» да плошчы Тэрн, паварачваючы галаву ўслед жанчынам і заглядаючы кожнай у твар у пошуках рубца, пакуль праз гадзіну яго, урэшце рэшт, не прынялі за кліента, які ніяк не можа адважыцца на выбар.

Час ад часу яго апаноўвала трывога. Ён папракаў сябе, што толькі дарэмна марнуе тут час, а дзесьці ў

іншым месцы, магчыма, адбываецца нешта вельмі важнае. Ён паабяцаў сабе, як толькі надарыцца вольная хвіліна, паблуканьне ля офіса «Бальтазар», потым упэўніцца, што Эліз Жандро па-ранейшаму ў «Атэль дзю Луўр», і хоць трошкі паназіраць за тым, што дзеецца на вуліцы Шапталъ.

Але што трымала яго тут? Ён бачыў, як самавітыя мужчыны, апусціўшы галаву, шыггалі ў гасцініцу на вуліцы Брэй — быццам нехта ўтузваў іх туды за нябачную вяроўку. Ён бачыў, як яны выходзілі, яшчэ болей прысаромленыя, з занепакоенасцю ў позірках, як яны похапкам адольвалі бязлюдную паласу, што аддзяляла іх ад натоўпу, у якім яны нарэшце зноў набывалі ранейшую ўпэўненасць. Ён бачыў, як жанчыны на нядоўгі час прапаноўвалі раздзяліць з імі зняты пакой.

Ён абышоў усе бары. Яму прыйшло ў галаву ўзяць прыклад з флейтыста, і ён загадаў ліманаду, але ліманад яму не спадабаўся, і гадзін у пяць пасля паўдня ён прыняўся за піва.

Ва ўсім квартале з канца ў канец ён натыкаўся на глухую сцяну замоўчвання. Толькі ў пачатку сёмай нехта здзівіўся, калі ён запытаў пра Дэдэ:

— І на скачках яго няма? А ён што, дамовіўся з вамі сустрэцца?

Люсіль таксама нідзе не было. У рэшце рэшт, ён падышоў да адной з жанчын, якая здалася яму найбольш згаворлівай, і запытаў яе пра сяброўку графа.

— Можна, яна ў водпуску?

Ён не адразу зразумеў. Яму расмяяліся ў твар.

Разоў чатыры ён намерваўся пайсці адтуль. Ужо нават накіраваўся да метро, спусціўся на некалькі прыступак, але завагаўся, і вярнуўся.

І вось, калі было ўжо трошкі за палову восьмай, а ён усё хадзіў, разглядваючы прахожых, ягоны позірк выпадкова адхіліўся, слізгануў на спакойнай вуліцы Тыльзіг. Ля тратуара, між выстраеных уздоўж яго фі-

якраў, стаялі карэта шэфа і — проста насупраць Мегрэ — шэры аўтамабіль, марка і нумар якога так і кінуліся ў вочы.

Гэта быў аўтамабіль Дэдэ. У ім нікога не было. На рагу вуліцы перамінаўся паставы паліцэйскі.

— Я з камісарыята квартала Сен-Жорж. Прашу вас, акажыце мне паслугу, калі ласка. Ці не маглі б вы па якой-небудзь прычыне затрымаць уладальніка гэтага аўтамабіля, калі той вернецца і збярэцца ад'язджаць?

— Вашы дакументы?

Нават паліцэйскія ў гэтым квартале — і тыя недаяралі яму! Гэта быў час, калі ўсе рэстараны і кафэ былі перапоўнены. Раз Дэдэ няма ў «Пеўніку», — яму нядаўна зноў пацвердзілі гэта, — то ён, відавочна, вяртае дзесьці ў іншым месцы. У забітай людзьмі забягалаўцы, куды Мегрэ ткнуўся, мімаходзь кінулі:

— Дэдэ?.. Не ведаю такога...

Яго не ведалі і ў піўной, размешчанай непадалёк рэстарана «Ваграм».

Двойчы Мегрэ хадзіў правяраць, ці стаіць шэры аўтамабіль на месцы. У яго нават узнікла жаданне для пэўнасці пракалоць шыну сцізорыкам, але прысутнасць паставага сержанта, які быў шмат вопытней за яго, стрымала.

І вось ён штурхнуў дзверы ў маленькі італьянскі рэстаранчык. І задаў сваё нязменнае надаеднае пытанне:

— Вы не бачылі графа?

— Боба?.. Ні ўчора, ні сёння...

— А Дэдэ?

Невялікая зала, чырвоныя аксамітныя канапкі. Усё гыглядала даволі элегантна. У глыбіні рэстарана невысокая пераборка аддзяляла ад залы невялікі кабінет, і Мегрэ ўбачыў, як у дзвярах яго ўзнік мужчына ў клятчастым гарнітуры. У вочы кінуўся незвычайна

яркі колер твару і светлыя валасы, разгорнутыя на прабор.

— У чым справа? — спытаў ён, звяртаючыся не да Мегрэ, а да гаспадара рэстарана, які стаяў за стойкай.

— Ён пытаецца графа альбо Дэдэ...

Мужчына ў гарнітуры ў клетку з набітым ротам і салфеткай у руцэ зрабіў крок уперад. Ён паволі зусім блізка падступіў да Мегрэ і прыняўся спакойна разглядваць яго.

— Ну? — запытаўся ён.

А так як Мегрэ не ведаў, што сказаць, дадаў:

— Дэдэ — гэта я.

Мегрэ нарыхтаваў тысячу варыянтаў сваіх паводзін на выпадак, калі ён, нарэшце, апынецца ў прысутнасці гэтага чалавека, але цяпер ён раптам вырашыў весці сябе зусім па-новаму.

— Я толькі ўчора прыехаў, — няўклюдна прамовіў ён.

— Адкуль?

— З Ліёна. Я жыву ў Ліёне.

— Вось як? Цікава!

— Я шукаю аднаго майго сябра, таварыша па вучобе...

— Ну, у такім выпадку гэта напэўна не я.

— Гэта граф д'Ансеваль... Боб...

— Вось як!

Дэдэ не ўсміхнуўся. Ён прыцмокнуў, задумаўся.

— І дзе вы шукалі Боба?

— Ды ўсюды. У гасцініцы яго не аказалася.

— Ну, вядома, ён жа даў вам адрас гасцініцы, яшчэ калі вы вучыліся ў каледжы!

— Мне даў яго адзін наш агульны знаёмы.

Дэдэ падаў ледзь прыкметны знак бармэну.

— Ну што ж! Раз вы друг Боба, прашу вас выпіць з намі чарку. У нас сёння якраз маленькая сямейная ўрачыстасць.

І ён знакам запрасіў яго ў кабінет. Стол быў ужо накрыты. У срэбным вядзерцы ў лёдзе халадала шампанскае. Паблісквалі фужэры, жанчына ў чорным сядзела, узлокціўшыся на стол, мужчына з перабітым носам і бычынымі вачыма павольна падняўся і застыў у позе баксёра, што прыгатаваўся да раунда.

— Гэта Альберт, наш школьны таварыш.

І Дэдэ паглядзеў на Альберта тым жа дзіўным позіркам, як і на гаспадара. Ён не ўзнямаў голасу, паранейшаму не ўсміхаўся, і, аднак, усё гэта нагадвала нейкі страшнаваты фарс.

— Люсіль — жонка Боба.

Мегрэ ўбачыў рубец на вельмі прыгожым, вельмі выразным твары, і калі ён паклонам павітаўся з ёю, слёзы бліснулі на вейках маладой жанчыны. Люсіль паспешліва выцерла іх насоўкай.

— Не звяртайце ўвагі. У яе надоечы памёр папá. Вось і разбаўляе шампанскае слязьмі. Ангеліно! Фужэр і прыбор!

Было нешта дзіўна-трывожнае ў гэтай лядзянай прыязнасці з затоенай у ёй пагрозай. Мегрэ азірнуўся, і яму стала абсалютна ясна, што выйсці адсюль ён зможа толькі з дазволу невысокага мужчыны ў клятчастым гарнітуры.

— Вы, значыць, прыехалі з Ліёна, каб сустрэцца са сваім даўнім прыяцелем Бобам?

— Не толькі дзеля гэтага. У мяне справы ў Парыжы. І вось адзін з маіх сяброў сказаў, што і Боб тут. Я даўно згубіў яго сляды.

— Даўно, значыцца! Ну што ж! За ваша здароўе... Сябры нашых сяброў — нашы сябры. Пі, Люсіль!

Яна падпарадкавалася, падняла фужэр, але рука яе дрыжала, тонкае шкло дзынькала аб зубы.

— Сёння пасля поўдня яна атрымала тэлеграму. Памёр бацька! Дык дагэтуль ніяк не супакоіцца. Пакажы тэлеграму, Люсіль.

Яна здзіўлена паглядзела на яго.

— Пакажы васпану...

Яна пакорпалася ў сумачцы.

— Здаецца, я забыла яе ў нумары.

— Вы любіце макароны? Гаспадар гатуе іх для нас па спецыяльнаму рэцэпту. Дарэчы, як вас завуць?

— Жуль.

— Прыгожае імя Жуль. Хораша гучыць. Ну, старына Жуль, дык пра што гэта мы гаварылі?

— Мне б хацелася пабачыцца з Бобам да майго ад'езду.

— Ах, праўда, вы ж спяшаецеся назад у Бардо!

— У Ліён.

— Ах, праўда, у Ліён! Слаўны горад! Я ўпэўнены, Боб вельмі засмуціцца, калі не пабачыць вас. Ён так любіць сваіх сяброў па калежу! Пастаўце сябе на яго месца. Школьны таварыш — гэта ж усе прыстойныя людзі. Ручаюся, што вы прыстойны чалавек... Як ты думаеш, Люсіль, чым васпан займаецца?

— Не ведаю.

— Падумай! Я, напрыклад, гатоў паклясціся, што разводзіць «цыпак».

Няўжо ён сапраўды прамовіў гэта слова? Чаму менавіта «цыпак» — гэтак жа сярод крымінальшчыны называюць паліцэйскіх! Што гэта — сігнал Дэдэ сваім сябрам?

— Я працую ў страхавым агенцтве, — прамармытаў Мегрэ; ён вырашыў іграць сваю ролю да канца, бо іншага выйсця не было.

Ім падалі закусь. На сталe з'явілася новая пляшка, якую знакам загазаў Дэдэ.

— Вось сапраўды ўжо, як кажуць, гара з гарой... Прыбываеш у Парыж, і раптам усплываюць цьмяныя ўспаміны пра даўняга школьнага таварыша, і адразу ж выпадкова натрапляеш на чалавека, які дае табе яго адрас. Іншым дзесяцігоддзе спатрэбілася б, каб адшу-

каць яго, асабліва калі ўлічыць, што ў квартале няма ні душы, хто б ведаў прозвішча д'Ансеваль. Гэтаксама як і маё. Запытайцеся ў патрона, у Ангеліно, які ўжо чортведама колькі знаёмы са мной. Вам усе скажуць — Дэдэ. Проста Дэдэ! Кінь румзаць, Люсіль! Джэнтльмен падумае, што ты не ўмееш паводзіць сябе за сталом.

Той, другі, з носам баксёра, увесь час насуплена маўчаў, толькі раз-пораз спатайка ўхмыляўся, нібыта «на выдатна» ацэньваў жарты гаспадара гаража.

Люсіль дастала з-за паяска маленькі залачоны гадзіннік, прытрымала яго за крыжападобны ланцужок, зверыла час.

— Не спознішся на свой цягнік, не бойся, — запэўніў яе Дэдэ.

І растлумачыў Мегрэ:

— Зараз мне трэба будзе пасадзіць яе на таратайку, каб яна не спазнілася на пахаванне. Не, вы толькі гляньце, што робіцца! Сёння яе патэр загнуўся, а я якраз выйграў на скачках! Грошай навалал. Вось і вырасьці адзначыць. А ўсё-такі шкада, што Боба няма, каб вышці з намі.

— Ён у ад'ездзе?

— Ты як у ваду глядзіш, Жуль. У ад'ездзе. Але ўсё-такі трэба цябе звесці з ім.

Люсіль зноў зарыдала.

— Пі, дзяўчынка! Толькі гэтым і можна заліць гора. Хто б падумаў, што яна такая чуллівая? Дзве гадзіны б'юся, каб супакоіць. Хоч не хоч, але ж настае час, калі бацькам трэба сысці са сцэны, праўда ж? Колькі гэта ты не бачылася з ім, Люсіль?

— Заткніся!

— Яшчэ пляшку гэткага ж, Ангеліно! А суфле? Скажы гаспадару, каб ён не сапсаваў суфле. За тваё здароўе, Жуль!

Мегрэ ўжо шмат вышці, ягоны фужэр увесь час быў

поўны, а Дэдэ падліваў і падліваў і амаль з пагрозай прымушаў піць яшчэ і яшчэ.

— Як завуць твайго сябра, што даў табе адрас?

— Бертран.

— Хлопец зух, відаць. Не толькі расказаў табе пра старыну Боба, а нават і ў гараж паслаў.

Значыць, ён ужо ведаў, што нехта швэндаўся па вуліцы Акацый і дапытваўся пра яго. Відаць ён з'яўляўся туды пасля абеду.

— У які гараж? — паспрабаваў Мегрэ прыкінуцца, што ён і ведаць нічога не ведае.

— Мне здалося, ты сам упамянуў пра гараж. Хіба ты не мяне пытаўся, калі прыйшоў сюды?

— Я ведаю, што Боб і вы — сябры.

— Якія ўсё ж разумнікі жывуць у Ліёне! За тваё здароўе, Жуль! Давай па-руску! Адным духам! Вось так! Табе не падабаецца гэта віно?

Баксёр ажно млеў ад асалоды ў сваім кутку. Люсьвіль жа, якая пакрысе забывалася пра сваё гора, наадварот, выглядала ўстрывожанай. Мегрэ і раз, і другі перахапіў яе запытальны позірк, які яна кідала на Дэдэ.

Што яны збіраюцца зрабіць з ім? Была сама відавочнасьць, што ўладальнік гаража нешта задумваў. Ён весяліўся ваўсю — праўда, даволі своеасабліва, без ценю ўсмешкі, з нейкім незразумелым ліхаманкавым бляскам у вачах. Час ад часу ён быццам шукаў адабрэння ў позірках астатніх двух, нібыта акцёр, які адчувае сябе ў цудоўнай форме.

«Перш за ўсё, трымацца спакойна!» — загадваў сабе Мегрэ, якога прымушалі спаражняць фужэр за фужэрам.

Зброі пры ім не было. Ён быў дужы, але што значыла яго сіла і спрыт супроць гэтай парачкі — Дэдэ з баксёрам? Ён усё больш і больш выразна ўсведамляў, як зацягваецца пятля вакол яго шыі.

Ці здагадваліся яны, што ён з паліцыі? Верагодна. Магчыма, Люсіль заходзіла на вуліцу Брэй і ёй там расказалі пра настойлівага візіцёра ў другой палове дня. Хто ведае, можа, яны менавіта яго і чакалі тут?

Як бы там ні было, станавілася ясна, што гэтая гульня мае свой сэнс. Дэдэ абвясціў, што грошай у яго навалам, і, відаць, гэтак яно і было: ён быў у той асаблівай узбуджанасці, якая заўжды авалодвае людзьмі яго кола, калі ў іх кішэнях неспадзявана заводзяцца вялікія грошы.

Скачкі? Ён, пэўна, быў там часты госць, але Мегрэ пакляўся б, што сёння і нагі яго там не было.

Што ж да слёз Люсі, то, відаць, зусім не доля бацькі прымушала яе праліваць іх з такой шчодрасцю. Чаму яна пачынала плакаць кожны раз, калі вымаўлялася імя Боба?

Было дзевяць гадзін вечара, а яны ўсё яшчэ сядзелі за сталом, і шампанскае ўсё пенілася ў іх келіхах. Мегрэ з усіх сіл змагаўся з хмелем, які апаноўваў яго.

— Жуль, ты нічога не маеш супраць, калі я пазваню па тэлефоне?

Тэлефонная будка знаходзілася ў зале, і Мегрэ са свайго месца мог бачыць яе. Дэдэ мусіў набраць два ці тры нумары, перш чым дазваніўся да таго, каго шукаў. Было відно, як варушыліся яго вусны, але ўгадаць словы было немагчыма. Люсіль выглядала яшчэ больш знервавана, яшчэ больш устрывожана. Што да баксёра, які закурыў агромністую цыгарэту, то ён ціхамірна ўсміхаўся, час ад часу коратка зыркаючы на Мегрэ.

З-за шыбы тэлефоннай будкі Дэдэ, здавалася, аддаваў нейкія распараджэнні, павольна вымаўляючы паасобныя словы. На яго твары не засталася ні следу весялосці.

— Прашу прабачэння, старына, але мне вельмі хацелася, каб ты не размінуўся са сваім другам Бобам.

Люсіль, нервы якой былі гранічна напаты, зноў разрыдалася, уткнуўшыся ў насоўку.

— Вы гэта Бобу званілі?

— Не зусім, але амаль. Я проста паклапаціўся, каб вы ўсё-такі сустрэліся. А гэта адно і тое ж, праўда? Табе ж не церпіцца пабачыцца з ім, праўда?

У гэтых словах, мусіць, мелася нешта выключна даціпнае, таму што баксёр прыйшоў у захапленне і аж закудахтаў ад асалоды.

Няўжо яны лічылі, што Мегрэ зусім не разумее таго, што так добра разумелі яны? Граф альбо быў мёртвы, альбо нічога не значыў, раз Дэдэ паабяцаў Мегрэ наладзіць іх сустрэчу...

— Мне таксама трэба пазваніць, — як мага абыякава сказаў ён.

Нягледзячы на папярэджанне Максіма Лё Брэ, ён вырашыў падняць па трывозе свой камісарыят: ён не смеў звярнуцца ў паліцыю іншага квартала. Сёння, здаецца, дзяжурыў Бесан альбо Каламбані з брыгадным Дзюф'ё. Дастаткова будзе толькі расцягнуць час, каб яны паспелі прыехаць і паставіць пост каля аўтамашыны.

Тут ніхто не пасмее нічога зрабіць яму. У рэстаране яшчэ сядзелі людзі, іх галасы даносіліся з-за пераборкі, і нават калі большасць з іх мелі дачыненне да таго ж свету, што і Дэдэ, то маглі ж быць і іншыя.

— Каму пазваніць?

— Жонцы.

— Дык і жонка твая з табою? Во буржуі! Чуеш, Люсіль? Жуль жанаты. Так што не спадзявайся! І няма чаго ціснуць яму нагу пад сталом! За тваё здароўе, Жуль! Не турбуйся. Ангеліно пазвоніць замест цябе. Ангеліно! У якім яна атэлі, твая палавіна?

Гарсон паслужліва чакаў і таксама, здавалася, цешыўся сітуацыяй.

— Гэта не тэрмінова.

— Ты ўпэўнены? Яна не будзе непакоіцца? А калі ёй няведама што прыйдзе ў галаву і яна падыме на ногі паліцыю? Бутлю, Ангеліно! Ці, бадай, не. Лепш каньяку. Самы час. У келіхі для дэгустацыі — падай іх. Я ўпэўнены, наш друг Жуль абажае каньяк.

У Мегрэ мільганула жаданне ўскочыць і кінуцца да выхада, але ён адразу ж цвяроза ўсвядоміў, што яму не дадуць і да дзвярэй дайсці. У зале напэўна сядзелі сябры Дэдэ, прынамсі, яго паслугачы, і першы ж Ангеліно, гарсон, без вагання падставіць яму падножку.

І тады Мегрэ стала нечакана спакойна, ён адчуў сябе абсалютна цвярозым, нягледзячы на тое што яго цэлы вечар напампоўвалі шампанскім і гарэлкай. Ён таксама раз-пораз паглядваў на гадзіннік. Не так даўно паліцыя прачэсвала вакзалы, і ён на памяць ведаў расклад руху ўсіх цягнікоў.

Дэдэ ж зусім не так сабе ўпамянуў пра цягнік. Яны сапраўды ўцякаюць, магчыма, усе трое. У іх, мабыць, і білеты ўжо на руках. Час ішоў, вераемных маршрутаў усё менела. Цягнік на Гаўр, які мог бы даставіць іх на які-небудзь пакетбот, ужо дзесяць хвілін як адправіўся з Сен-Лазарскага вакзала. З Усходняга вакзала праз дваццаць адправіцца цягнік на Страсбург.

Дэдэ не той чалавек, каб зашыцца ў нейкай глухані, дзе ўсё скончыцца тым, што яго ўсё-такі адшукваюць. Яго машына стаяла нападгатове ля тратуара вуліцы Тыльзіт.

Багажа ў іх няма. Яны і машыну кінуць, канешне.

— Не пі больш, Люсіль. Я цябе ведаю — скончыцца тым, што цябе званітуе проста на настольнік, а гэта не зусім прыстойна... Рахунак, Ангеліно!

І, прыкінуўшыся, нібыта ўбачыў, што Мегрэ палез у кішэню за сваім партманетам, — хоць той і не думаў рабіць гэтага, — горача запраэтэставаў:

— Век — суд! Я ж сказаў табе, што гэта наша маленькая сямейная ўрачыстасць.

Ён з гордасцю разгарнуў уласны партманет, напакаваны тысячафранковымі банкнотамі. Ён нават не глянуў на падрахунак, тыцнуў адну асігнацыю ў руку Ангеліно і нядбайна кінуў:

— Рэшты не трэба!

Ці не на тое было гэта разлічана, каб заручыцца яго падтрымкай?

— А цяпер, дзеткі, у дарогу. Спачатку праводзім Люсіль на вакзал, затым адправімся да Боба. Як ты глядзіш на гэта, Жуль? Ты яшчэ трымаешся на нагах? Наш друг Альберт паможа табе. Ды не пярэч, не пярэч!.. Вазьмі яго пад руку, Альберт. А я займуся Люсіль.

Было каля апоўначы. У гэтым канцы авеню дэ Ваграм толькі там-сям гарэлі ліхтары, яркае святло залівала адно ніжнюю частку вуліцы, каля плошчы Тэрн. Гаспадар рэстарана неяк дзікавата паглядзеў ім услед, і не паспелі яны зрабіць і дзесятка крокаў па тратуары, як ён кінуўся паспешліва зачыняць аканіцы, хоць у зале яшчэ сядзела двое ці трое кліентаў.

— Трымай яго мацней, Альберт. Не варта, каб ён прыпсаваў свой партрэт, а то яго друг Боб яшчэ не пазнае яго. Сюдой, мадам і месье!

Калі б на рагу вуліцы стаяў паліцэйскі, Мегрэ паклікаў бы яго на дапамогу, таму што ён выдатна ведаў, што яго чакае. Яму занадта яскрава казалі пра гэта, занадта яскрава паказалі. Ёнразумеў, што з той самай хвіліны, як ён зайшоў у італьянскі рэстаран, лёс яго быў вырашаны.

Але паставага нідзе не было відно. На процілеглым баку авеню ў паўзмроку прагульваліся нейкія дзязвулі. У верхняй частцы авеню на канцавым прыпынку тармазіў трамвай, але ён быў пусты, праз шыбы сачылася жаўтлявае, каламутнае святло.

Мегрэ мог спадзявацца, што яго «прыяцелі» не стануць страляць. Таму што ім спатрэбіцца час, каб уско-

чыць у машыну і знікнуць з квартала, перш чым уснецца трывога.

Нож? Верагодна. Цяпер гэта модна. І Альберт-баксёр пад выглядам падтрымання так ушчаміў яго руку, што Мегрэ не мог і варухнуць ёю.

Шкада, што Мегрэ не сумеў-такі пракалоць шыну. Калі б ён тады пачакаў, пакуль паставы адвернецца, сітуацыя цяпер была б зусім іншая.

Хутка праб'юць куранты поўнач. Заставалася ўсяго два цягнікі, адзін на Бельгію, з Паўночнага вакзала, і Вінцімійскі — з Ліёнскага. Але Вінцімій быў надта далёка.

Мадам Мегрэ, мусіць, чакае яго за шытвом, Жустэн Мінар іграе на кантрабасе ў рэстаране «Клішы», дзе на картонцы лічбаю адзначаецца чарговы нумар выступлення. Ці ўдалося яму адкараскацца ад Жэрмены? Мегрэ пабажыўся б, што яна сядзіць там, у рэстаране, і бедны музыкант ламае сабе галаву над тым, як яму быць далей.

На вуліцы Тыльзіт не відно было ні душы, аніводнага фіякра. Адзін шэры аўтамабіль стаяў ля тратуара, і Дэдэ, уладкаваўшы на заднім сядзенні Люсіль, сеў за руль і спрабаваў завесці матор.

Можа, яны надумаліся завесці яго куды-небудзь яшчэ далей, на бязлюдны бераг Сены ці на канал Сен-Мартэн, каб там прыкончыць і кінуць цела ў ваду?

Мегрэ не меў аніякага жадання паміраць, і, аднак, ён як бы змірыўся з непазбежнасцю. Канешне, ён будзе абараняцца, колькі хопіць сілы, але шанцаў на поспех у яго было вельмі мала. Левая рука яго сціскала ў кішэні вязку ключоў.

Хоць бы матор не завёўся!.. Але, чмыхнуўшы некалькі разоў, ён запрацаваў роўна, машына мерна затрымцела.

Тужурка ляжала на спінцы, Дэдэ не збіраўся апрацаваць яе. Няўжо гэта ён нанясе смяротны ўдар? Ці гэта

зробіть баксёр, які стаяў за спіной Мегрэ і не выпускаў яго правай рукі?

Развязка набліжалася, і... Хто ведае, ці не маліўся Мегрэ ў гэту страшную хвіліну: «Божа, зрабі так, каб...»

Раптам пачуліся гучныя галасы. На авеню дэ Ваграм з'явіліся двое мужчын, добра нападпітку, у фракках і чорных паліто, трымаючы ў руках трысціны з булдавешкамі і напяваючы модную кафэшантанную песеньку.

— Сядай, Жуль, сядай, дарагі,— прамовіў Дэдэ, відавочна спяшаючыся. Мегрэ яшчэ паспеў адзначыць гэта.

У той момант, калі ён падняў правую нагу, каб ступіць у машыну, страшэнны ўдар абрушыўся на яго галаву. Ён інтуітыўна прыгнуўся, што зменшыла сілу ўдару. Некалькі секунд ён яшчэ чуў набліжэнне крокаў, галасы, шум матора — і страціў прытомнасць...

Калі ён расплюшчыў вочы, то найперш пабачыў нечыя ногі, лакараваныя туфлі, а потым — твары, якія ў змроку здаваліся смяротна-бледнымі. Яму здалася, што людзей многа, цэлы натоўп, і толькі трошкі пазней ён са здзіўленнем адзначыў, што вакол яго стаяла ўсяго пяць чалавек.

Адзін з твараў належаў мажнай маладзіцы, спэставанай і ціхамірнай, якая, мабыць, якраз лавіла кліента на процілеглым баку авеню і была прываблена сюды шумам. Адвячоркам ён бачыў яе разы са тры на вуліцы, пэўна, яна не мела поспеху, калі дагэтуль усё яшчэ была на паляванні.

Абодва гулякі таксама былі тут, і адзін з іх, зусім «цёпленькі», схіліўшыся над Мегрэ, упарта дапытваўся:

— Ну, дружок, табе лепш? Скажы, дружок? Табе лепш?

Скуль тут узялася карзіна і чаму так пахла фіял-

камі? Ён паспрабаваў прыўзняцца на локаць. Гуляка дапамог яму. Цяпер Мегрэ ўгледзеў старую гандлярку кветкамі, якая голасна залямантавала:

— А божачкі ж мае! Зноў хуліганні! І дакуль жа гэта будзе працягвацца?!

— Я збегаю за шпегамі! — падахвоціўся падлетак, у чырвонай форме пасыльнага, і знік.

— Табе лепш, дружок?

— Якая гадзіна? — як лунатык, запытаў Мегрэ.

— Пяць першай.

— Мне неабходна пазваніць.

— Ну канешне, дружок! Адну хвіліначку. Зараз прынясуць тэлефон. Якраз пайшлі за ім.

Кацялка на галаве не было, валасы на макаўцы зліпліся. Падлюга Альберт умеў біць. Калі б не два гулякі, яго напэўна прыкончылі б. Ды яшчэ каб Мегрэ не прыгнуўся...

— Мне неабходна пазваніць, — паўтарыў ён.

Ён стаў паднімацца на карачкі, і кроў закапала з галавы на маставую, а адзін з гуляк усклікнуў:

— Ён п'яны, стары! А каб я так жыў, ён жа яшчэ і п'яны!

— Паверце, мне неабходна...

— ...пазваніць... Ну канешне, дарагі... Вы чуеце, Арман? Прынясіце яму тэлефон...

— Ды вам што, павылазіла, не бачыце, што ён з глузду з'ехаў?! — абурылася дзеўка. — Лепш бы доктара паклікалі!

— А вы ведаеце, дзе яго шукаць?

— Жыве тут адзін на вуліцы Этуаль.

Але ўжо вяртаўся пасыльны, жвава паказваючы дарогу двум паліцэйскім на веласіпедах. Усе расступіліся. Паліцэйскія схіліліся над Мегрэ.

— Мне трэба пазваніць... — не сунімаўся Мегрэ.

Якая недарэчнасць! Цэлы вечар ён не адчуваў сябе п'яным, а вось цяпер язык яго заплятаўся, думкі блы-

таліся. І толькі адна была ясная і ўладная: яму трэба пазваніць...

Ён злаваў на сябе самога, што ў смешнай позе валяецца тут і не можа ўстаць, і мармытаў праз зубы:

— Паліцыя... паглядзіце ў бумажніку... Квартал Сен-Жорж... Трэба неадкладна пазваніць на Паўночны вакзал... Цягнік на Брусель... Праз некалькі хвілін... У іх машына...

Адзін з паліцэйскіх падышоў да газавага ражка, стаў праглядаць змесціва бумажніка.

— Ён праўду кажа, Жэрмен.

— Паслухайце... Трэба як найхутчэй... У іх ужо ёсць білет... Жанчына ў чорнай сукенцы, на шчацэ рубец... Адзін з мужчын у клятчастым гарнітуры. У другога перабіты нос...

— Злётай туды, Жэрмен!

Паліцэйскі пост быў непадалёк, на вуліцы Этуаль. Адзін з паліцэйскіх ускочыў на веласіпед. Хлапчук не вельмі добра пачуў і запытаў:

— Ён шпег?

Мегрэ зноў упаў ніцма, а адзін з гулякаў, з цяжкасцю варочаючы языком, прагаварыў:

— А далібожачкі, ён п'яны ў дыміну!

Раздзел VII

СМЕХ МАДАМ МЕГРЭ

Ён усё намагаўся адпіхнуць іх, але рука яго была вялая, без сілы. Як упрасіць іх, каб яны пакінулі яго ў спакоі? Хіба ён не ўмольваў іх? Ён і сам ужо не ведаў. У галаве яго месцілася столькі думак, што ад гэтага яму было ажно нядобра.

Адно перакананне пераважала над усім: необход-

на, каб яму дазволілі ісці да канца. Да канца чаго? Божа мілы! Як цяжка людзям паразумецца! Да канца!

А з ім вось абыходзіліся, як з дзіцем ці як з хворым. І нават згоды яго не пыталіся. Яшчэ болей раздражняла тое, што яны вельмі голасна перагаворваліся наконт яго, нібыта былі няздольныя зразумець адзін аднаго. І ўсё гэта толькі таму, што ён ляжаў на зямлі, як вялікая раздаўленая кузурка? Вакол яго тапталіся ногі, — ну і што?! — Потым быў медпункт. Ён адразу сцяміў, што гэта медпункт, і стаў адбівацца. Хіба, калі цябе стукнуць па галаве, ужо нельга абысціся і без лякарні?

Ён пазнаў цёмныя абрысы Бажонскай бальніцы, пад'езд з такой яркай электрычнай лямпачкай, што ажно рэзала ў вочы; людзі спакойна прыходзілі і выходзілі, нейкі высокі малады чалавек у белым халаце выглядаў так, нібы насміхаўся над цэлым светам.

Хіба Мегрэ не ведаў, што гэта проста ардынатар? Пакуль медсястра выстрыгала Мегрэ на макаўцы вала-сы, практыкант плёў ёй усялякае глупства. Дзяўчыне надзвычай пасаваў белы халат. Па тым, як яны пераглядваліся, Мегрэ зразумеў, што медсястра і ардынатар былі закаханы адно ў аднаго.

Ён з усёй сілы стрымліваўся, аднак яго званітавала — ад эфіру.

«Гэта ёй навука», — падумаў Мегрэ.

Навошта яго прымушаюць піць? Ён не хоча піць. Яму неабходна падумаць. Хіба паліцэйскі-веласіпедыст не сказаў ім, што Мегрэ — дэтэктыў і яму даручана выключна сур'ёзная справа?

Ніхто не верыў яму. Вось у чым загана камісара паліцыі. Мегрэ сам, ён здольны ісці, ён не хоча, каб яго неслі! І мадам Мегрэ — не лепшая! Чаму гэта яна, похапкам сцелючы пасцель, разрагаталася?

Не пярэчце, не пярэчце, яна смяялася! Гэткага нервовага смеху ён яшчэ не чуў.

Хіба ён мог паводзіць сябе іначай? Дайце яму па-
думаць. Падайце аловак і паперу. Не мае значэння, які-
небудзь шматок паперы. Дзякуй.

Уявіце, што гэта лінія — вуліца Шапталъ... Яна
вельмі кароткая... Добрая... Трошкі за гадзіну ночы, і
анікога на вуліцы...

Выбачайце, ёсць Дэдэ, за рулём свайго шэрага аў-
тамабіля. Заўважце, Дэдэ не заглушыў матора. Чаму?
Мажлівы дзве прычыны гэтага. Першая: што ён спы-
ніўся толькі на некалькі хвілін. Другая, што ён намер-
ваўся рушыць з месца без ніякіх затрымак. Бо машы-
ну, асабліва калі халаднавата — а ў красавіку ночы
даволі золкія, — цяжка завесці з першага абароту.

Не перабівайце, калі ласка! Вось гэта лінія, зна-
чыць, вуліца Шапталъ. А маленькі квадрацік на ёй —
дом Бальтазараў. Так-так, Бальтазараў — гэтае проз-
вішча болей адпавядае ісціне, чым прозвішча Жандро.
Урэшце, усё гэта — сям'я Бальтазараў, грошы Бальта-
зараў, драма Бальтазараў.

Раз машына Дэдэ стаіць ля гэтага дома, значыць,
ёй трэба стаяць тут. Чаму? Хутчэй за ўсё, у ёй пры-
ехаў граф і павінен паехаць у ёй назад.

Справа дужа сур'ёзная. Не перабівайце... І ні да ча-
го класці яму на галаву немаведама што! Як і гатаваць
вар на кухні! Ён выдатна чуе, як на кухні кіпіць вада.
Няма чаго рабіць, дык кіпяцяць ваду, а гэта, урэшце,
раздражняе, замінае думаць.

Ці граф наведваўся да Эліз калі-небудзь у супра-
ваджэнні Дэдэ? Як важна было б ведаць гэта! У про-
цдлеглым выпадку, гэты візіт а гадзіне ночы быў візіт
спецыяльны, з нейкай акрэсленай мэтай.

Чаму мадам Мегрэ разрагаталася? Чым ён гэтакі
смешны? Ці і яна таксама думае, што ён бавіўся з дзе-
ванькамі?

Гэта Жустэн Мінар спаў з Жэрменай. Канешне, яна
не ўпусціла яго, і яшчэ доўга будзе пагульваць з ім.

А як жа Кармэн? Ён ніколі не бачыў яе. На свеце столькі людзей, якіх ён ніколі не бачыў.

Гэта несправядліва. Раз ён вядзе сакрэтнае следства, то павінен мець права сустракацца з усімі на свеце, каб як след зразумець іх учынкi.

Вярніце яму яго аловак. Вось гэты квадрат — пакой. Пакой Эліз, само сабой. Мэбля не мае значэння. ні да чаго маляваць мэблю. Яна толькі заблытае ўсё. Хіба толькі начны столік, таму што ў шуфлядцы ці наверху на століку ляжыць рэвальвер.

Цяпер усё залежыць адно ад аднаго. Эліз спала ці не спала. Чакала яна графа ці не чакала яго? Калі спала, то мусіла дастаць рэвальвер з шуфлядкі.

Ды не цісніце на галаву, чорт пабяры! Немагчыма ж думаць, калі на галаву ўскараскваюцца з бог ведае якім грузам!

Няўжо настаў дзень? Хто гэта! У пакой зайшоў нейкі чалавек, маленькі лысы мужчына. Такі знаёмы твар!.. Але Мегрэ не можа прыпомніць, як завуць гэтага чалавека. Мадам Мегрэ размаўляе шэптам. Потым яны запіхваюць Мегрэ ў рот нейкую халодную рэч.

Злітуйцеся, даражэнькія!.. Ён мусіць вывесці ўсіх на чыстую воду, бо, калі ён трапіць у нерат, Эліз Жандро першая захікае яму проста ў твар і ўпikне, што ён бяссільны зразумець іх свет, бо не з'яўляецца членам клуба Гоша.

Неабходна сканцэнтравана на лесвічнай пляцоўцы. Вось маленькі кружок — гэта Эліз. У іхняй сям'і толькі жанчыны наследуюць характар старога Бальтазара, пустэльніка з авеню дзю Буа. Стары сам так сцвярджаў, а хто ж лепей разбіраўся ў гэтым?

Дык вось: чаму яна кідаецца да акна, расхінае шторы і кліча на дапамогу?

Хвіліначку, хвіліначку, месье камісар... Не забывайце пра Мінара флейтыста, бо менавіта Мінар парушыць планы...

Ніхто не паспеў выйсці з дому, калі Мінар пазваніў у дзверы, а менавіта тады, як ён веў перагаворы з Луі, з лесвіцы данёся мужчынскі голас: «Не марнуйце часу, Луі!»

І легкавушка Дэдэ рванулася з месца. Увага! Яна знікла не назусім. Толькі зрабіла круг вакол квартала. Значыць, Дэдэ некага чакаў.

Але вось ён вярнуўся. І што, ён толькі праехаў па вуліцы? Нідзе не спыніўся? Ці сеў у машыну той чалавек, якога ён чакаў?

Чорт пабары, хай пакінуць яго ў спакоі! Ён не жадае болей піць. З яго даволі! Ён працуе. Чуеце? Я працую!

Я ўзнаўляю ўсё ў памяці!

Яму душна. Ён адбіваецца. Ён нікому не дазволіць здзекавацца з яго, нават уласнай жонцы. Проста да слёз крыўдна. Яму сапраўды хочацца плакаць, гэта жорстка — так прыніжаць яго. Нельга пагарджаць ім і смяцца з кожнага яго слова толькі таму, што ён сядзіць на тратуары.

Яму болей не давераць весці следства. Яму ж і гэту справу даручылі без асаблівай ахвоты. Хіба гэта яго віна, што, дзеля таго каб даведацца, што ў людзей наўме, ты часам вымушаны піць з імі?

— Жуль...

Ён адмоўна ківае галавой.

А вось ён возьме і не расплюшчыць вачэй — назло ім. Ён сціскае зубы. Ён хоча, каб твар яго меў злосны выгляд.

— Жуль, гэта...

— Ну, дружа Мегрэ? — чуецца яшчэ нечы голас.

Клятва імгненна забыта. Мегрэ адным рухам выпростаецца, і яго працінае такі боль, нібы ён урэзваецца ў столь. Ён інстынктыўна хапаецца рукой за галаву і здагадваецца, што яна ўся забінтавана.

— Выбачайце, месье камісар...

— Прашу прабачэння, што разбудзіў вас.

— Я не спаў.

Жонка таксама тут, яна ўсміхаецца яму і падае з-за спіны Лё Брэ нейкія незразумелыя знакі.

— Якая гадзіна?

— Палова адзінаццатай. Я толькі на рабоце даведаўся, што здарылася.

— Яны напісалі рапарт?

Рапарт на яго! Якая ганьба. Звычайна рапартаў пісаў ён, і ён выдатна ведае, як гэта робіцца.

«Сёння ноччу ў дваццаць тры гадзіны сорак пяць хвілін, будучы на пасту на авеню дэ Ваграм, мы былі пакліканы...»

Затым радкі накітавалі:

«...да нейкага суб'екта, які валяўся на тратуары і заявіў, што яго завуць Мегрэ, Жуль-Амедэ-Франсуа...»

Камісар быў, як заўсёды, бадзёры, свежы, апрачаны ва ўсё перламутрава-шэрае, з кветкай у пятліцы. Да Мегрэ данёсся пах партвейну — камісар часам браў зранку чарку гэтага віна.

— Паліцыя на Паўночным вакзале паспела арыштаваць іх.

Ты глядзі! А ён амаль забыўся пра іх! І яму раптам так захацелася паўтарыць любімы выраз флейтыста: «Гэта не мае значэння!»

І ён сказаў бы праўду. Таму што для яго цяпер не мае значэння ні Дэдэ, ні Люсіль, ні нават баксёр, які, як павінна быць сказана ў рапарце, ледзь не забіў яго «тупым прадметам».

Яму няёмка ляжаць у ложку ў прысутнасці свайго шэфа, і ён высунуў ногі з-пад коўдры.

— Ляжыце спакойна.

— Я добра адчуваю сябе, паверце.

— Доктар гэтаксама думае. І тым не менш, вам неабходны яшчэ некалькі дзён спакою.

— Нізавошта!

У яго хочуць свіснуць распачатую ім справу. Яму ўсё ясна. Не, ён не дапусціць гэтага!

— Супакойцеся, Мегрэ.

— Я спакойны, выключна спакойны. І ведаю, што кажу... Нішто не заміне мне пайсці куды трэба.

— Ды гэта ж не спешна. Я разумею вашу нецярплівасць, але што да вашай справы, паверце, будзе зроблена ўсё, што вы палічыце неабходным.

Ён сказаў «вашай справы», — ну канешне, ён жа пачцівы чалавек. Лё Брэ машынальна закурыў цыгарэту і збянтэжана паглядзеў на мадам Мегрэ.

— Не саромцеся, калі ласка. Мой муж з ранку да вечара смокча сваю люльку, нават у ложку.

— Дарэчы, падай мне люльку.

— А можна?..

— Хіба доктар сказаў, што мне няможна курыць?

— Не, пра гэта ён нічога не гаварыў.

— У такім разе?..

Яна расклала на туалетным століку ўсё, што знайшла ў яго кішэнях, і прынялася набіваць яму люльку, потым падала яе разам з запалкамі.

— Пакідаю вас, — сказала яна і падалася на кухню.

Мегрэ хацеў прыгадаць усё, пра што думаў усю ноч. Але ў галаве застаўся толькі цьмяны ўспамін, і, аднак, у яго было адчуванне, што ён наблізіўся да праўды. Максім Лё Брэ сеў на крэсла; адчувалася, што ён нечым заклапочаны. Ягоны сакратар павольна, паміж дзвюма зацяжкамі прамовіў:

— Граф д'Ансеваль мёртвы.

— Вы ўпэўнены? — спяхмурнеўшы, спытаў ён.

— Я не маю доказаў, але гатовы паклясціся...

— Мёртвы... па якой прычыне?

— Гэта ў яго стралялі з рэвальвера.

— На вуліцы Шапталь?

Мегрэ сцвярдзальна кіўнуў галавой

— Вы думаеце, што Рышар Жандро...

Пытанне зададзена ў лоб. Мегрэ яшчэ не мог адказаць з усёй пэўнасцю. Эліз Жандро праз акно крыкнула ратаваць. Потым яе нехта адцягнуў назад. І толькі потым раздаўся стрэл.

— А пры чым Дэдэ ва ўсёй гэтай гісторыі?

— Ён чакаў на вуліцы за рулём «дыён-бутона».

— Ён сам прызнаўся ў гэтым?

— А няма ніякай патрэбы ў яго прызнанні.

— А жанчына?

— Гэта палюбоўніца графа, якога завуць проста Бобам. Між іншым, вы ведаеце гэта не горш за мяне.

Мегрэ з радасцю садраў бы з галавы гэты недарэчны цюрбан павязкі, які толькі пераціскае скроні і лоб.

— Дзе яны цяпер? — запытаўся ён у сваю чаргу.

— Пакуль што пад следствам.

— Пакуль што?

— Зараз іх вінавацяць у вулічным узброеным замаху на жыццё. Відаць, ім можна было б інкрымінаваць і крадзеж.

— Чаму?

— У кішэнях памянёнага Дэдэ аказалася сорак дзевяць банкнотаў па тысячы франкаў кожная.

— Ён іх не ўкраў.

Камісар, відаць, зразумеў, што Мегрэ меў на ўвазе, тама што азмрочыўся яшчэ болей.

— Вы хочаце сказаць, яму іх далі?

— Далі.

— Каб маўчаў?

— Так. Дэдэ быў няўлоўны ўвесь учарашні дзень да самага вечара. А калі зноў усплыў на паверхню, то, калі можна так сказаць, увесь ажно ззяў, яму не цярпелася прамантачыць хоць часціну гэтых грошай, што распіралі яго кішэні. У той жа час як Люсіль аплаквала смерць свайго палюбоўніка, Дэдэ святкаваў неспадзяванае ўзбагачэнне. Я быў з імі.

Бедны Лё Брэ! Ён ніяк не мог асвойтацца з пераменай, якая адбылася з Мегрэ. Ён аказаўся падобны да тых бацькоў, якія прывыклі абыходзіцца са сваім дзіцем як з немаўляткам, і раптам выяўляюць, што перад імі даўно дарослы ўжо хлопец, які ўмее разважаць не горш за іх.

А можа?.. Мегрэ паглядзеў на камісара, і нечакана ў душы яго варухнулася цьмянае падазрэнне. Малапамалу гэтае падазрэнне перайшло ва ўпэўненасць.

Лё Брэ таму даверыў яму расследаванне, што разлічваў на няўдачу: дасць бог, яго сакратарык не знойдзе ніякіх канцоў.

І адбывалася ўсё такім чынам. Месье Лё Брэ-Курсэль, свецкі чалавек, не меў ніякага жадання, каб непакоілі другога свецкага чалавека, яго прыяцеля па клубу, тым больш — блізкую сяброўку яго жонкі, наступніцу ўсёй «Кавы Бальтазараў».

Пракляты флейтыст! Трэба ж было яму соваць нос у чужое проса!

Дзівосы, дый годзе, як усё, што мае адносіны да асабняка на вуліцы Шапталь, становіцца прадметам самай гарачай зацікаўленасці з боку прэсы, шырокай публікі, судовых засядацеляў — усіх гэтых дробных крамнікаў і банкаўскіх чыноўнікаў!

На жаль, камісар Лё Брэ не можа проста ўзяць і знішчыць рапарт на вачах свайго сакратара.

«Разумеце, дружа Мегрэ...»

Трэба захоўваць карэктнасць. Гранічную асцярожнасць. Ніякіх скандалаў. Самае лепшае, калі б Мегрэ ўвогуле нічога не высветліў. Тады, праз дзён колькі, калі ён з'явіцца ў камісарыяце, яго можна будзе сустраць і паблажлівай усмешкай.

«Ну, вось бачыце, нічога страшнага. Не трэба падаць духам. Вы зрабілі ўсё, што маглі. Не ваша віна, што гэты флейтыст аказаўся пусты фантазёр і прыняў уяўнае за яву. А цяпер — за працу, старына! Абцяю

вам, што першая ж чарговая сур'ёзная справа будзе даручана вам».

А цяпер камісар занепакоены, вядома. Хто ведае, ці не шкадуе ён, што Мегрэ тады прыгнуўся і гэтым змякчыў сілу таго ўдара? У такім разе ён бы залёг не на дзень і не на тыдзень...

Д'ябал! Якім толькі чынам гэты прайдзісвет і дазнаўся пра ўсё?!

Лё Брэ кашлянуў, нягучна, як толькі мог, абьякава перапытаў:

— Адным словам, вы абвінавачваеце ў забойстве Рышара Жандро?

— Не абавязкова яго. Магчыма, страляла яго сястра. А магчыма, Луі. Не забывайце, што флейтыст мусіў званіць, а потым доўга стукаць у дзверы, перш чым яму нарэшце адчынілі, і што дварэцкі быў пры поўным парадзе.

Прамень надзеі! Як цудоўна было б, калі б высветлілася, што стрэліў дварэцкі!

— А ці не здаецца вам найболей верагоднай гэта апошняя гіпотэза?

І ён пачырванеў, таму што Мегрэ міжволі дапытліва паглядзеў на яго. І скорагаворкай прадоўжыў:

— Што да мяне, дык я ахвотна ўявіў бы сабе такую сітуацыю...

Ён са смакам вымавіў слова «ахвотна» — Мегрэ мімаходзь адзначыў гэта.

— Бачыце, я сапраўды не разумею, што там трэба было графу...

— Ён бываў там і раней, як вам вядома.

— Так, вы мне ўжо казалі пра гэта. Я быў вельмі здзіўлены. Граф прапашчы чалавек. Яго бацька хоць і быў даведзены да галечы, але ўсё ж захоўваў яшчэ сякую-такую годнасць. Жыў ён у невялікай кватэры ў Лацінскім квартале і старанна пазбягаў людзей, з якімі сустракаўся ў юнацтве.

— Ён працаваў?

— Відаць, не. Дакладна не ведаю.

— А жыў з чаго?

— Прадаваў па меры магчымасці рэчы, якія засталіся: карціны, якую-небудзь старасвецкую табакерку, сямейныя рэліквіі. Мажліва, сёй-той з ягоных сяброў з ліку тых, што прыязджалі некалі ў замак на паляванне, час ад часу ананімна пасылалі яму грошы? Што ж да Боба, то ён махнуў рукой на ўсё, чым так даражыў яго бацька. Ён дэманстратыўна паяўляецца ў самых гнюсных прытонах. Неяк наняўся пасыльным у рэстаран «Вуазен» толькі дзеля таго, каб ставіць у няёмкае становішча сяброў сваёй сям'і, ад якіх браў чайныя. І ў рэшце рэшт дакаціўся да нейкай Люсіль і нейкага Дэдэ. Да чаго ўсё гэта я?

Мегрэ не пажадаў працягнуць яму выратавальны круг.

— А! Ну гэтак. Відаць, той ноччу ён прыходзіў да Жандро з малапрыстойнай мэтай.

— Чаму?

— Той факт, што яго суправаджаў Дэдэ, які чакаў яго на вуліцы і нават не выключыў матор, даволі паказальны.

— Аднак у доме яго чакалі.

— Адкуль вы ведаеце?

— Вы мяркуеце, што ў процілеглым выпадку яму дазволілі б падняцца ў пакой да дзяўчыны? І чаму Луі а гадзіне ночы быў пры поўным парадзе?

— Дапусцім, яго чакалі, але ж гэта яшчэ не даказвае, што ён быў там жаданы госць. Магчыма, ён сапраўды папярэдзіў іх пра свой візіт.

— Не забывайце, што ўсё адбылося ў спальні.

— Хай! Я нават гатовы дапусціць, што Эліз вяла сябе неасцярожна з імі. Мы не маем права судзіць яе.

— Ага! Вось як!

— Магчыма, між імі нешта і было. Нягледзячы на

ўсё, ён — граф д'Ансеваль, яго продкі былі саўладальнікамі замка, купленага старым Бальтазарам, адным з іх сялян.

— Гэта, канешне, магло зрабіць уражанне на ўнучку карабейніка.

— А чаму не? Але ж магло быць і другое: даведаўшыся, якое жыццё ён вядзе, ёй захацелася ўратаваць яго. Хіба гэта не верагодна?

Чаму Мегрэ раптам апанавала абурэнне? У яго было такое ўражанне, быццам яму паказвалі ўсё яго расследаванне ў крывым люстры. Не падабаўся і ліслівы тон камісара, які нібыта завучваў з ім урок.

— Існуе яшчэ адна верагоднасць, — ціха прамовіў ён.

— Якая?

— Што мадэмуазель Жандро-Бальтазар хацела б да свайго багацця дадаць яшчэ і тытул. Вельмі прыемна стаць наследніцай замка д'Ансеваль. Але, магчыма, яна пачувала сябе там самазванкай? Я таксама правёў дзяцінства ў замку, дзе мой бацька быў усяго толькі ўпраўляючым. І я прыпамінаю, як сёй-той з новаспечаных багаццяў ганяўся за гэтым.

— Вы намякаеце, што яна хацела б выйсці замуж...

— За Боба д'Ансеваля, чаму б не?

— Я не хачу абмяркоўваць гэтае пытанне, але сходнае меркаванне, здаецца мне, занадта смелае...

— Пакаёўка гэтак не думае.

— Вы дапытвалі пакаёўку, нягледзячы на...

Ён ледзь не дадаў: «...на мае парады». Што азначала б: «Нягледзячы на маю забарону!»

Але ён прамаўчаў, і Мегрэ прадаўжаў:

— Нават, так сказаць, выкраў яе. Зараз яна ў двух кроках адгэтуль.

— Яна вам што-небудзь расказала?

— Нічога пэўнага яна не ведае, апроч аднаго: што

мадэмуазель Жандро ўбіла сабе ў галаву стаць графіняй.

Лё Брэ пакорліва махнуў рукой. Яму было яўна не па сабе прызнаць пэўную страту годнасці сярод прыналежных да яго свету.

— Дапусцім. Гэта, зрэшты, нічога не мяняе ў ходзе падзей. Пагадзіцеся, што Боб мог весці сябе як хам.

— Мы не ведаем, што здарылася ў пакоі. Нам вядома толькі адно: нехта страляў.

— Аднак мы прыходзім да аднаго і таго ж вываду. Чалавек паводзіць сябе, ну, скажам... абуральна. Брат дзяўчыны ў тым жа доме, таксама як і стары слуга Луі. Дзяўчына кліча на помач. Адзін з мужчын чуе крык, паспешліва прыбягае і ў парыве абурэння хапае рэвальвер, які, як вы самі сцвярджаеце, ляжыць на туалетным століку.

Гледзячы на Мегрэ, можна было падумаць, што ён гатовы згадзіцца з камісарам. Але, выпускаючы са сваёй люлькі адно з прыгажэйшых у сваім жыцці кольцаў дыму, ён ціха запарэчыў:

— Што б вы зрабілі на месцы таго чалавека? Уявіце, што ў вашай руцэ рэвальвер, з якога яшчэ курыцца дымок, як гэта пішуць у газетах. А на падлозе ляжыць забіты ці сур'ёзна паранены чалавек.

— Прымаючы гіпотэзу, што чалавек паранены, я паклікаў бы доктара.

— Гэта не было зроблена.

— І адсюль вы робіце вывод, што чалавека забілі?

Мегрэ, нібыта сам спрабаваў разабрацца ва ўсім, цярпліва развіваў думку далей.

— Якраз у той момант чуецца стук ва ўваходныя дзверы. Гэта стукае праходы, які пачуў крыкі аб ратунку.

— Згадзіцеся, дружа Мегрэ, што мала прыемнасці ўблытваць у свае сямейныя справы першага лепшага.

— А з лесвічнай пляцоўкі гукаюць: «Не марнуйце часу, Луі!» Што ўсё гэта азначае?

Мегрэ з цяжкасцю ўсведамляў, што цяпер ён кіраваў ходам размовы, што ролі ў пэўнай ступені памянліся, што яго шэф усё часцей трапляў у даволі кепскае становішча.

— Тое, што чалавек быў яшчэ жывы, напэўна? А можа, у Эліз быў нервовы прыпадак? Дакладна не ведаю. Лічу, што ў сходных сітуацыях чалавекам апоўвае разгубленасць. Луі вышпурнуў няпрошанага госця, заехаўшы яму кулаком па фізіяноміі.

— Не надта высакародны ўчынак з яго боку.

— І ніхто не выглядаў занадта разгубленым. Відаць, яны адразу скемілі, што тып, якога дварэцкі толькі што аддубасіў, заявіць у паліцыю. І яна не забавіцца і запатрабуе тлумачэнняў.

— Што вы і зрабілі.

— У іх распараджэнні быў пэўны час. Яны маглі пазваніць па тэлефоне ўладам: «Вось, маўляў, што ў нас здарылася. Гэта не злачынства, а няшчасны выпадак. Мы вымушаны былі забіць вар'ята, які пагражаў нам». Думаю, менавіта і вы зрабілі б тое ж самае, месье камісар?

Як гэта мяняла сітуацыю — тое, што ён знаходзіўся тут, дома, ва ўласным ложку, у ложку, а не ў камісарыяце! За абабітымі дзвярыма ён не асмеліўся б сказаць і чвэрці з таго, што сказаў тут. Галава яго расколвалася на часткі, але якое гэта мела значэнне! Мадам Мегрэ на кухні, мабыць, прыходзіла ў жах, чуючы, з якой упэўненасцю ён размаўляе. А ён нават пераходзіў у наступленне.

— Дык вось, месье камісар, якраз гэтага яны і не зрабілі. А зрабілі вось што. Спачатку труп ці параненага некуды перанеслі. Магчыма, у адзін з пакояў панад стайняй — адзінае памяшканне, якое мне не паказалі.

— Гэта ўсяго толькі ваша меркаванне.

— Абгрунтаванае на тым факце, што, калі я прыйшоў, цела ў доме ўжо не было.

— А што, калі Боб пайшоў сам?

— Тады яго друг Дэдэ ўчора не паклаў бы ў кішэню пяцьдзесят тысяч франкаў, і тым больш не рашыўся б выехаць у Бельгію разам з Люсіль.

— Магчыма, вы маеце рацыю.

— Такім чынам, шаноўныя пестункі лёсу з вуліцы Шапталь мелі ў сваім распараджэнні ўсяго з паўгадзіны. Гэтага ім аказалася дастаткова, каб навесці парад, сцерці самыя нязначныя сляды таго, што адбылося. І ім прыйшла ў галаву амаль геніяльная думка. Найлепшы сродак звесці на нішто паказанне флейтыста, прымусіць паверыць, што ўсё гэта толькі трызненне п'янчужкі, пераканаць, што пакой, на які той паказваў, пусты. Гэта давала яшчэ адну перавагу. Мажліва, Эліз Жандро, нягледзячы на ўсё, была, груба кажучы, на мяжы істэрыкі. Паказаць яе ў ложку і запэўніваць, што яна спала? Прадставіць яе мне і сцвярджаць, што яна нічога не чула? І тое, і другое было б аднолькава рызыкоўна.

Яе запхнулі ў пакой служанкі, які, на шчасце, аказаўся не заняты. Хіба нейкі няшчасны паліцэйскі разбярэцца ў гэтых тонкасцях?

І дастаткова будзе сказаць, што яе няма дома, што яна ў сваім замку ў Ньеўры. Нічога не чулі! Нічога не бачылі! Стрэл? Які стрэл? Дзе? Калі?

Людзі, якія швэндаюцца па вуліцах а гадзіне ночы, часта бываюць занадта ўзбуджаныя.

А назаўтра настане дзень. І хто пасмее ў чым-небудзь абвінаваціць Жандро-Бальтазараў?

— Вы суровы, Мегрэ.— Лё Брэ ўздыхнуў, падняўся.— Але, магчыма, вы маеце рацыю. Ну што ж, я параюся з шэфам Вышукной.

— Вы лічыце, гэта неабходна?

— Калі сапраўды мела месца забойства, у што вы прымусілі мяне паверыць...

— Месье камісар! — прыціхла, амаль умольна аклікнуў Мегрэ.

— Слухаю вас.

— Вы не маглі б пачакаць трошкі, ну хоць суткі?

— Толькі што вы амаль папракалі мяне ў тым, што я не пачаў дзейнічаць раней.

— Паверце мне, я магу ўстаць. Зірніце.

І, нягледзячы на пратэст Лё Брэ, ён адкінуў коўдру. Яго трошкі павяло ўбок, але ён устояў, збянтэжаны, што стаіць перад сваім начальнікам у адных сподніках.

— Гэта мая першая справа...

— І я віншую вас з тым запалам, з якім...

— Калі вы сёння заявіце ў Вышукную, то справу давядзе да канца група шэфа.

— Магчыма. Перш за ўсё, калі Боб забіты, трэба адшукаць яго труп.

— А калі ён мёртвы, то можна ж і пачакаць, праўда?

Ролі памяняліся зноў, і цяпер ужо камісар хаваў усмешку, адварочваючы галаву ўбок.

Мегрэ, літаральна хвіліну назад гэтка з'едлівы і ўпэўнены Мегрэ, цяпер у сподняй кашулі з чырвонай вышыўкаю на каўняры набыў раптам выгляд вялікага дзіцяці, якое бачыць, што яго ашукалі ў паабяцанай радасці.

— Мне зусім ні да чаго гэтая заваруха.

Мегрэ памкнуўся сарваць з галавы павязку.

— Я магу хадзіць і закончыць расследаванне сам. Дазвольце мне толькі дапытаць Дэдэ і Люсіль, асабліва Люсіль. Што яны кажуць?

— Сёння раніцай, калі дзяжурны камісар дапытваў Дэдэ, той спытаў: «Жуль мёртвы?» Мяркую, ён меў на ўвазе вас.

— Калі да заўтра, да гэтай гадзіны я не спраўлюся, можаце перадаваць справу ў Вышукную.

Занепакоеная мадам Мегрэ прыадчыніла дзверы і стала як укопаная, убачыўшы мужа на нагах.

У гэты момант у кватэру пазванілі. Яна пайшла адчыняць. Мегрэ і камісар чулі, як яна з некім зашапталася на лесвіцы.

Калі яна вярнулася адна, Мегрэ запытаў:

— Хто гэта?

Яна падала яму нейкі знак, але ён не зразумеў, і, калі перапытаў, ёй прыйшлося прызнацца:

— Музыкант.

— Ну, я пайшоў,— сказаў Лё Брэ.— Лічу, што будзе непрыстойна адмовіць вам у вашай просьбе.

— Выбачайце, месье камісар. Я хацеў бы яшчэ... Калі будзе дадзены ход падзеям і калі, так сказаць, разварочваць іх прымецца Вышукная, ці дазволіце вы мне, калі ў гэтым узнікне неабходнасць, звярнуцца да мадэмуазель Жандро?

— Спадзяюся, вам не здрадзіць пачуццё такту? Будзьце, аднак, вельмі асцярожны.

Мегрэ свяціўся радасцю. Ён пачуў, як дзверы зачыніліся, і стаў апрагнацца. У пакой у суправаджэнні мадам Мегрэ ўвайшоў Жустэн Мінар. Музыкант быў збянтэжаны, занепакоены.

— Вы паранены?

— А, дробязь.

— У меня нядобрыя весткі.

— Кажыце.

— Яна ўцякла.

Мегрэ ледзь не разрагатаўся, настолькі разгублены быў флейтыст.

— Калі?

— Учора ўвечары ці, дакладней, сёння ноччу. Яна настаяла пайсці са мной у рэстаран «Клішы», даводзя-

чы, што проста задыхаецца без музыкі і хоча паслухаць маю ігру.

Прысутнасць мадам Мегрэ перашкаджала прызнанню. Тая зразумела і зноў знікла на кухні.

— Жэрмена сядзела на тым самым месцы, дзе і вы, калі прыходзілі да мяне. Мне было няёмка. Я не хадзіў абедаць, за цэлы дзень ні разу не заглянуў дадому, таму кожную хвіліну чакаў з'яўлення жонкі.

— І яна прыйшла?

— Прыйшла.

— І яны пачалі выясняць адносіны?

— Якраз у перапынку паміж выступленнямі. Я сядзеў за сталом. Жонка наляцела на Жэрмену, сарвала ў яе з галавы капялюшык і — у залобіцу.

— Іх папрасілі за дзверы?

— Абедзвюх. Я вярнуўся на эстраду. Самі разумеце, трэба было іграць, каб неяк згладзіць скандал. Але сварка працягвалася і на вуліцы. Да мяне потым падышоў гаспадар і папрасіў далучыцца, як ён сказаў, да свайго гарэма.

— Яны чакалі вас?

— Толькі жонка. Яна адвяла мяне дадому і зашкнула туплі, каб я не змог нікуды пайсці. Але гадзіну назад я ўсё-такі вырваўся, пазычыў туплі ў канс'ержкі. Жэрмены ў гасцініцы няма. Знікла разам са сваімі рэчамі. Што ж мы цяпер будзем рабіць? — закончыў ён.

Раздзел VIII

АДЗІН МАЎЧЫЦЬ, ДРУГІ ЗАШМАТ ГАВОРЫЦЬ

— Зрабі мне хоць гэтую ласку, апрані цёплы плашч, — папрасіла мадам Мегрэ.

Тады ў яго было два плашчы: адзін цёплы — чор-

ны, з аксамітавым каўняром, які ён насіў ужо тры гады, і другі прарызінены, кароценькі, які ён прыдбаў нядаўна і якога яму хацелася даўно, яшчэ з пары яго хлапецтва.

Мегрэ ж напэўна не здалося, што, калі яны выходзілі з кватэры, жонка шапнула Мінару: «Галоўнае, не пакідайце яго аднаго!»

Хоць яна, можа, трошкі і падсмейвалася над флейтыстам, але адчувала да яго шчырую прыязнасць, лічачы музыку выхаваным, сардэчным, сціплым. Шэрыя друзлыя хмары паволі зацягвалі неба. Было падобна на тое, што хлыне густы цёплы лівень — першы за апошнія два тыдні, — і цяжкі плашч Мегрэ гэтак набрынае, што ад яго адразу стане патыхаць вымаклай псінай.

Свой кацялок ён трымаў у руцэ — не мог надзець яго, таму што галава была па-ранейшаму забінтавана. Мінар правёў яго на бульвар Вальтэра да доктара, ад якога Мегрэ дамогся толькі аднаго: той наклаў больш лёгкую павязку.

— Вам сапраўды пазарэз трэба ў горад? — Доктар працягнуў яму кардонавы карабок з жоўтымі пілюлямі: — На выпадак, калі закружыцца галава.

— Па колькі штук прымаць?

— Па адной. Чатыры-пяць на сёння. Я ахвотней бачыў бы вас у пасцелі.

Мегрэ не ведаў, што рабіць з музыкантам, адправіць дадому цяпер, калі ён болей не меў у ім патрэбы, і гэтым засмуціць яго, — не хацелася.

Пераканаўшы Мінара, што яму даручаецца вельмі сур'ёзная справа, ён паслаў яго на вуліцу Шапталъ.

— Насупраць вядомага вам дома, трошкі ўбаку, маецца невялікі рэстаран «Стары Кальвадос». Мне б хацелася, каб вы адтуль паназіралі, што адбываецца ў Жандро.

— А калі вам стане кепска?

— Я буду не адзін.

Мінар развітаўся з ім толькі ля дзвярэй турмы на Набярэжнай Арлёж. У той момант Мегрэ яшчэ поўніўся верай у сябе. Нават пах змрочнага пад'езда ён удыхаў з задавальненнем. Усё тут было бруднае, агіднае. Менавіта сюды штоночы паліцэйскія зводзілі ўсё, што выклікала іх падазрэнне пры дзяжурствах на вуліцы, увесь зброд, падабраны «чорным воранам» у час аблаў.

Ён уваўшоў у каравульнае памяшканне, якое патыхала казармай, запытаўся, ці можа прыняць яго камісар. Яму здалася, што глядзелі на яго з нейкай дзіўнай цікаўнасцю. Але ён не надаў гэтаму ўвагі. Відаць, падумаў ён, сакратара з квартальнага камісарыята лічаць тут асобай даволі пасрэднай.

— Пасядзіце.

Паліцэйскіх было трое, адзін пісаў, двое сядзелі без справы. Кабінет камісара знаходзіўся побач, але ніхто і не падумаў пайсці папярэдзіць яго, ніхто не звяртаў аніякай увагі на Мегрэ; з ім паводзіліся так, нібыта ён не меў да гэтай установы ніякага дачынення. Становішча было настолькі няёмкае, што ён не пасмеў нават набіць сваю люльку.

Праз чвэрць гадзіны ён асмеліўся запытацца:

— А што, камісара няма?

— Заняты.

— Дзе знаходзяцца людзі, якіх забралі сёння ноччу?

Праходзячы па калідоры, ён нікога не пабачыў у прасторнай зале, дзе звычайна выгружаюць вылаўленую «дзічыну».

— Наверсе.

Ён не адважыўся папрасіць дазволу схадзіць туды. Наверсе — азначала пакой, дзе праводзілася антрапаметрыя. Усіх затрыманых выстройвалі ў рад, як у школе. Ім загадвалі распрануцца і стаць у ланцуг адзін за адным. Іх аглядвалі, занатоўвалі самыя нязначныя

характэрныя прыкметы, пасля чаго, дазволіўшы апра-
нуцца, з іх знімалі меркі, фатаграфавалі, бралі адбіт-
кі пальцаў.

Ці Дэдэ ўсё яшчэ фанабэрыцца, стоячы ў ланцугу
разам з жабракамі і бадзягамі?

Пазней, калі Мегрэ стане працаваць у групе шэфа,
ён набудзе права хадзіць усюды, куды трэба, па ўсёй
гэтай установе.

Што да жанчын, то іхні агляд рабіў медык у другім
пакоі, і хворыя адсылаліся ў Сен-Лазараўскую баль-
ніцу.

— Вы ўпэўнены, што камісар усё яшчэ заняты?

Ён чакаў ужо болей паўгадзіны. Яму падалося, што
ўсе трые весела пераглянуліся.

— Трэба пачакаць яго званка.

— Але ён не ведае, што я тут. А ў мяне важная
справа. Трэба папярэдзіць яго.

— Вы, здаецца, з квартала Сен-Жорж?

І адзін з паліцэйскіх, той, што пісаў, кінуў позірк
на нейкую паперку, што ляжала на яго сталe.

— Жуль Мегрэ?

— Ён самы.

— Прыйдзецца пачакаць, старына. Нічога не магу
парадзіць.

З суседняга пакоя, дзе мусіў быць камісар, не дано-
сілася ні гуку. І толькі яшчэ праз гадзіну, калі Мегрэ
ўжо знемагаў ад нецярпення, з'явіўся камісар, але не
з кабінета, а з вуліцы.

— Вы сакратар Лё Брэ?

Нарэшце дайшла чарга і да яго! А то сядзі тут на
краёчку лаўкі, як проська...

— Вы, здаецца, паранены?

— Дробязі. Я хацеў бы...

— Ведаю. Вам трэба дапытаць аднаго чалавека, так
званага Дэдэ. Я думаю, ён унізе. Будзьце ласкавы, Жэ-

рар, паглядзіце. Калі ён там, прывядзіце яго да мяне ў кабінет.

І да Мегрэ:

— Заходзьце, калі ласка. Мой кабінет — у вашым распараджэнні.

— Мне трэба дапытаць яшчэ і адну жанчыну.

— Дык у чым справа?! Скажыце брыгаднаму.

Хіба ва ўсім гэтым мелася што ненатуральнае? Мегрэ ўяўляў сабе трохкі іначай развіццё падзей, але пакуль што ён не трывожыўся. Проста ён не ведаў яшчэ тутэйшых парадкаў, і таму ўсё гэта рабіла на яго такое ўражанне.

Паліцэйскі прывёў Дэдэ і таксама, як і камісар, выйшаў і зачыніў за сабою дзверы.

— Як справы, Жуль?

Уладальнік гаража з вуліцы Акацый быў у тым жа клятчастым гарнітуры. У яго толькі забралі, згодна правілам, гальштук і шнуркі ад чаравікаў, што надавала яму трохкі неахайны выгляд. Мегрэ нерашуча сеў за стол камісара.

— Я рады, што вас не дужа пакалечылі, — сказаў Дэдэ. — Можце запытацца ў гэтых ажанаў: першае, што я спытаў, калі прыбыў сюды, што з вамі.

— Вы ведалі, хто я, так?

— Яшчэ б, не ведаў — чорт пабяры!

— І я таксама ведаў, што вы ведаеце, — кіўнуў Мегрэ.

— І вы што ж, не разумелі, што вам морду наб'юць? А калі б з вамі расправіліся па-сапраўднаму?

— Сядай.

— Добра. Мне падабаецца, што вы са мной на «ты».

Мегрэ ведаў, што тут прыняты менавіта гэтакія паводзіны з арыштантамі, але яшчэ не прывык да гэтага.

— Мне вядома і шмат што іншае, і, я думаю, мы здолеем паразумецца.

— Сумняваюся, — адказаў Дэдэ.

— Граф мёртвы.

— Вы так думаеце?

— Ноччу з 15 на 16 красавіка ты прывёз графа ў сваім «дыён-бутоне» на вуліцу Шапталь і чакаў яго там, не выключаючы матора.

— Не прыпамінаю.

— Потым у адным з пакояў расчынілася акно, жанчына закрычала, і раздаўся стрэл. Тады ты ўцёк на вуліцу Фантэн. Аб'ехаў вакол квартала. Прыпыніўся на вуліцы Віктор-Масэ, затым яшчэ раз праехаў па вуліцы Шапталь, каб паглядзець, ці не выйшаў Боб.

Дэдэ глядзеў на яго і спакойна ўсміхаўся.

— Прадаўжайце, — сказаў ён. — У вас не знойдзеца цыгарэты? Гэтыя свінні падчысцілі ўсё, што было ў маіх кішэнях.

— Я куру толькі люльку. Табе было вядома, навошта граф заявіўся ў той дом.

— Працягвайце, працягвайце.

— Ты зразумеў, што там адбылося нешта паганае. Назаўтра ты нічога не знайшоў у газетах. Граф не вяртаўся. На наступны дзень зноў нічога.

— Вельмі цікава.

— Ты зноў наведаўся на вуліцу Шапталь — нічога новага. Потым, здагадваючыся, што здарылася, ты адправіўся да Рышара Жандро. Не дадому, канешне, а ў офіс.

— І што ж я сказаў гэтаму субчыку?

— Што за пэўную суму, ну, тысяч так за пяцьдзесят, ты згодны маўчаць. Бо, ведаючы, што Боб меўся рабіць на вуліцы Шапталь, ты ведаеш, чаму яго забілі.

— Гэта ўсё?

— Усё.

— Што вы мне прапануеце?

— Нічога. Гаварыць.

— Што б вы хацелі, каб я сказаў?

— Граф ведаў Жандро. Ён неаднойчы наведваўся ў госці да дзяўчыны. Ён быў яе палюбоўнікам?

— Вы калі-небудзь бачылі яго?

— Не.

— Калі б вы бачылі яго, вы не задалі б мне гэтага пытання. Гэта не той хлопец, што ўпусціць сваё.

— Яны хацелі пажаніцца, праўда?

— А ведаеце, вы мне падабаецеся. Гэта ж самае я казаў і Люсіль: шкада, што ён паліцэйскі! І як толькі вам узбырыло ў галаву — стаць шпегам? Гэта пры вашай паставе і магчымасцях?

— Табе больш даспадобы турма?

— Чаму?

— Калі ты скажаш, то, магчыма, табе даруюць шантаж Рышара Жандро.

— Вы думаеце, ён паскардзіцца?

— Даруюць і спробу забойства, ахвярай якога я аказаўся.

— Паслухай, Жуль. Шанцы ў нас с табой няроўныя. Не распінайся дарэмна, мяне проста верне ад усяго гэтага. Ты слаўны хлопец. Магчыма, калі-небудзь мы сустрэнемся і раздавім разам пляшачку. Але тут — мы не на роўных. Ты проста харыст. Цябе абвядуць вакол пальца — і вокам не міргнуць.

— Хто?

— Няважна! Я хачу толькі вось што сказаць табе: Боб быў хлопец што трэба. Ён меў уласныя думкі на конт таго, як паводзіць сябе ў жыцці. Ён не мог без агіды глядзець на пэўныя мурлы. Але ён быў няздатны на подласць. Ушалопай гэта сваёй мазгаўнёй.

— Ён мёртвы.

— Магчыма. Я нічога не ведаю. А калі і ведаю нешта, то да гэтага нікому няма справы. І па-таварыску раю табе: «Кінь!» Разумееш? Кінь, Жуль. Мне няма чаго сказаць. Я нічога не скажу. Такія фокусы табе не пад сілу. Дапусцім, што гэта вышэй нашага разу-

мення — і твайго, і майго. Я нічога не ведаю, нічога не бачыў, нічога не чуў. Пяцьдзсят тысяч франкаў? Я паўтару гэта столькі разоў, колькі спатрэбіцца: я выйграў іх на скачках. Што да таго, як мне выбрацца адгэтуль, то — сляпы сказаў — пабачым! — Ён неяк шматзначна пасміхнуўся, кажучы гэта. — Цяпер, калі можаш, зрабі такую ласку, не дужа прыставай да небаракі Люсіль. Яна сапраўды кахала свайго Боба. Ты можаш зразумець гэта? Можна быць шлюшкай і паспраўднаму кахаць. Не муч яе, магчыма, калі-небудзь я аддзючу табе за гэта. Усё.

Ён устаў і рушыў да дзвярэй.

— Дэдэ! — аклікнуў яго Мегрэ, таксама ўстаючы.

— Баста! Я набіраю ў рот вады. Ты не пачуеш ад мяне болей ні слова.

І Дэдэ расчыніў дзверы, паклікаў паліцэйскіх.

— Мы скончылі, — сказаў ён са з'едлівай усмешкай.

— Прывесці жанчыну? — запытаў у Мегрэ брыгадны.

Люсіль адмовілася сесці, стала ля стала.

— Вы ведаеце, пры якіх абставінах памёр Боб?

Яна ўздыхнула.

— Я нічога не ведаю.

— Яго забілі ў адным доме на вуліцы Шапталь.

— Вы думаеце?

— Ён быў палюбоўнікам адной дзяўчыны.

— Я не раўнівая.

— Чаму вы не хочаце гаварыць?

— Таму, што мне няма чаго сказаць.

— Калі б вы ведалі, што Боб жывы, вы не паехалі б у Бельгію?

Яна маўчала.

— Чаму вы не хочаце адпомсціць за Боба?

Яна закусіла вусны і адварнула.

— Некалькі банкнотаў даражэй вам за яго за бойцу?

— Вы не маеце права казаць так.

— Тады кажыце вы.

— Я нічога не ведаю.

— А калі я дапамагу вам?

— Я нічога не скажу.

— Хто бачыўся з вамі, пасля таго як вы апынуліся тут?

Ён нарэшце ўсё зразумеў. Яго змусілі чакаць зусім не таму, што камісар быў заняты. Аддзелы Вышукной паліцыі, якія займаліся апазнаннем асоб злачынцаў і іх ахвяр, — тыя, «наверсе», — былі звязаны з Набярэжнай Арфеўр.

Ці прайшоў Дэдэ праз антрапаметрыю? Ці перанесла Люсіль медыцынскі агляд? Мала верагодна.

Амаль неабвержна было другое: што нехта ўжо дапытваў іх, нехта з Вышукной.

Калі Мегрэ прыйшоў сюды, прайшло не меней гадзіны, як Лё Брэ пакінуў бульвар Рышар-Ленуар.

Цяжка было даць веры, аднак хіба ці і не сам Дэдэ намякнуў Мегрэ, што яго проста абдурылі?

Ён выйшаў з кабінета, і яму здалося, што ён заспеў усмешкі на тварах паліцэйскіх. Нібыта выпадкова, якраз у гэты самы момант вярнуўся і камісар.

— Ну як, дружа? Можна павіншаваць з поспехам? Яны загаварылі?

— Што вы мяркуеце рабіць з імі?

— Яшчэ не ведаю. Чакаю распараджэнняў.

— Ад каго?

— Ад начальства, як звычайна.

— Дзякуй вам.

Калі ён апынуўся на Набярэжнай, хлынуў лівень. Мегрэ раптова ахапіў такі адчай, што ён гатовы быў занесці камісару заяву аб звальненні.

«Ты толькі харыст», — сказаў яму ўладальнік гаража з адценнем шкадавання.

Ён, каму так хацелася быць прыналежным да гэтага дома, адкуль ён выйшаў з апушчанай галавой і з камяком у горле!

Ён зайшоў у піўную «Дафін», дзе заўсёды можна было сустрэць аднаго-двух інспектароў з Набярэжнай Арфеўр, якія заходзілі сюды на куфаль піва. Ён ведаў іх у твар, але сам быў для іх нечым не вартым увагі.

Спачатку ён прыняў пілюлю, якую даў яму доктар, у надзеі, што яна падбадзёрыць яго. Затым выпіў вялікую чарку гарэлкі.

Вось яны. Нядбайна разваліўшыся ў крэслах, сядзяць за сталом і абменьваюцца навінамі, такія задаволеныя сабой! Яшчэ б! Яны маюць доступ усюды, куды спатрэбіцца, яны ў курсе ўсяго на свеце!

Ці Мегрэ ўсё яшчэ хацелася быць адным з іх? Ці не быў ён на шляху да адкрыцця, што погляд, які склаўся асабіста ў яго пра паліцыю, быў памылковы?

Пасля другой чаркі ён быў гатовы адправіцца да свайго высокага начальніка і заступніка Ксаўе Гішара і выказаць яму ўсё, што на душы набалела.

Яго пакінулі ў дурнях. Лё Брэ выведаў у яго ўсе звесткі. Ля дзвярэй яго чакаў экіпаж. Безумоўна, ён адразу ж адправіўся на Набярэжную Арфеўр, а Мегрэ прымуслі чакаць.

«Мой сакратар проста звар'яцеў. Ён можа натварыць бог ведае што і давесці справу да скандалу».

Хто ведае, ці не звярнуўся ён вышэй, да прэфекта, напрыклад, або да самога міністра ўнутраных спраў?

А можа — чаму б не? — міністр унутраных спраў таксама сутрапезнік тых буржуа з вуліцы Шапталь?

Цяпер Мегрэ быў перакананы: справу аддалі яму — ды яшчэ з гэткімі папярэджаннямі аб асцярожнасці! — толькі для таго, каб ён скруціў сабе шыю.

«Вы хочаце дапытаць Дэдэ? Чаму б не? Калі ласка, дружа!»

Толькі спачатку яны самі як след пагавораць з уладальнікамі гаража. Бог ведае што было паабяцана Дэдэ за тое, каб ён маўчаў. Купіць яго маўчанне было лёгка: арыштоўваўся ён не ўпершыню. Што да Люсіль, то, калі яна не будзе маўчаць, яе ў любы момант маглі на адпаведны час запраторыць у Сен-Лазараўскі вендыспансер.

«Ты толькі харыст».

Ён ухмыльнуўся, таму што некалі сапраўды быў харыстам, калі жыў у вёсцы.

Яны ўтапталі ў грязь яго веру, апаганілі яго паліцыю. Ён не меў злосці на тое, што яны ўкралі ў яго поспех. Пачуццё яго куды глыбей, яно хутчэй нагадвала расчараванне ў любві.

— Гарсон!

Ён хацеў загазаць трэцюю чарку, але перадумаў, расплаціўся і выйшаў з уражаннем, што тыя чацвёрта з-за свайго стала правялі яго іранічнымі позіркамі.

Ён разумее, што цяпер увесь час будзе натыкацца на падтасоўку. Што яму заставалася? Далучыцца да флейтыста. Таму што адзіным козырам, якім ён валодаў у сваёй гульні, быў флейтыст! Менавіта пра Жустэна Мінара Лё Брэ распарадзіўся ў першы ж дзень сабраць звесткі.

Хай сабе ён, Мегрэ, злуе, а калі што якое, то можна будзе сцвердзіць, што ад удару па галаве ў яго, беднага, цяпер проста не ўсе дома.

Ён ускочыў у папутны аўтобус і застаўся стаяць на пляцоўцы, насуплена ўдыхаючы пах мокрага сабакі, які зыходзіў ад плашча. Яму стала душна. А можа, ён трошкі тэмпературыў?

Дабраўшыся да вуліцы Шапталь, ён ледзьве не павярнуў назад, прыгадаўшы Памэля, гаспадара «Старо-

Avenue de Wagram

Bob!

Dédé Albert

Lucile

LE COQ

LE COQ

la gene Noret
de Bruxelles...

Maxime Le Bret de son

Richard
+ Bob ← Lise

га Кальвадоса», які таксама глядзеў на яго з пабжаліваасцю.

Хто ведае, можа, усе яны маюць рацыю? У рэшце рэшт, можа, ён проста перабольшыў свае магчымасці, можа, ён абсалютна няздатны да прафесіі паліцэйскага?

Аднак як слаўна адчуваў бы ён сябе, калі б яму развязаў рукі і ён давёў справу да канца! У гэтым доме, за якім Мегрэ назіраў з вуліцы, не засталася б ніводнага невядомага яму куточка, ніводнага яму насельніка — і ўсё стала б яму ясна, ён раскусіў бы іх усіх, ад нябожчыка старога Бальтазара да Лізы Жандро і Луі.

Тое, што адбылося ў ноч з 15 на 16, якраз не самае істотнае, бо гэта ўсяго толькі завяршальны этап. Калі б ён выведаў думкі кожнага, яму было б няцяжка выявіць праўду, тое, што прывяло да развязкі.

Але гэты дом, як і дом на авеню дзю Буа, — крэпасць з замкнёнымі для яго дзвярыма. Па самай нязначнай трывозе да яе адсюль спыталіся на помач. Дэдэ неспадзявана набіраў у рот вады, а Люсіль пакутліва працівілася жаданню адпомсціць за свайго Боба.

Ён злавіў сябе на тым, што на хаду размаўляў сам з сабою, пацепаўся плячыма і рэзка штурхнуў дзверы ў рэстаранчык.

Жустэн стаяў ля стойкі з чаркай у руцэ. Ён нібыта падмяніў Мегрэ пры сустрэчы з Памэлем. Апошні не выказаў аніякага здзіўлення, убачыўшы новага кліента.

— І мне гэтага ж, — загадаў Мегрэ.

Дзверы былі расчынены насцеж. Лівень сціхаў, праз рэдкую дажджавую сетку ззяла сонца. Маставая блішчала, адчувалася, што яна хутка прасохне.

— Я так і думаў, што вы яшчэ звiтаеце сюды, — сказаў гаспадар. — Мiane толькі дзiвіць, што вы не разам з тымi ветрагонамi.

Мегрэ рэзка павярнуўся да Жустэна Мінара, які нерашуча памуляўся, але ж усё прамовіў:

— У доме людна. Наехалі з паўгадзіны таму.

Машын на вуліцы не было. Значыць, госці прыбылі на рамізніках.

— Хто?

— Не ведаю, але, па-мойму, судзейскія. Там і нейкі белабароды месье, і малады службовец. Можна, пракурор з сакратаром?

Сутаргава сціскаючы чарку, Мегрэ запытаў:

— Яшчэ хто?

— Бог іх ведае. Мне не даводзілася сустракацца з гэтымі людзьмі.

Жустэн з далікатнасцю казаў не тое, што думаў.

— Калегі вашы, — буркнуў Памэль. — Не з камісарыята. З Набярэжнай. Я пазнаў аднаго.

Бедны Мінар! Ён не ведаў, куды падзець вочы. Выходзіла так, нібыта Мінар і яго падвёў пад дурнога хату. Мінар быў перакананы, што менавіта Мегрэ вядзе следства — флейтыст са шчырай душой намагаў яму.

І вось, аказваецца, Мегрэ нічога не варты, яго нават не папярэдзілі, што збіраюцца рабіць.

Яшчэ раз ён ледзь стрымаўся, каб не вярнуцца дадому, у ярасці скласці заяву аб адстаўцы і легчы ў пасцель. Галава яго гарэла, ажно расколвалася ад шчымлівага, тэргатлівага болю. Гаспадар трымаў пляшку кальвадосу. Мегрэ кіўнуў галавой, каб наліваў.

Напляваць! Яго абышлі па ўсіх швах. Яны маюць рацыю. Ён усяго толькі харыст!

— Жэрмена таксама там, — прамармытаў Мінар. — Я заўважыў яе ў акне.

Чорт бы іх забраў! І яна таксама. Ну што ж, усё натуральна. Яна, магчыма, не дужа вялікага розуму, затое, як усе жанчыны, мае нюх. Скеміла, што стала не на тым баку, на якім трэба, што Мегрэ са сваім флейтыстам усяго толькі пешкі ў чужой гульні.

— Я пайду туды! — вырашыў ён раптам і паставіў чарку на стойку.

Ён так баяўся перадумаць, што ледзь не падбегам перасек вуліцу. Апынуўшыся ля брамы, убачыў двух мужчын, якія капалі зямлю ў садзе. Злева, ля дзвярэй, што вялі ў хол, стаяў дзяжурны інспектар.

— Я супрацоўнік квартальнага камісарыята, — прадставіўся Мегрэ.

— Трэба пачакаць.

— Чаго?

— Пакуль там яны закончаць.

— Але ж я веў рассядаванне!

— Магчыма. Аднак так мне загадалі, старына.

Яшчэ адзін з Набярэжнай Арфеўр!

«Калі мне самому калі-небудзь давядзецца служыць у Вышукной, — падумаў Мегрэ, забываючыся пра свой цвёрды намер пакінуць паліцыю, — клянуса, што ніколі не буду выказваць пагарды да небаракаў з камісарыята!»

— І пракурор тут?

— Усе тут.

— Мой камісар таксама?

— Я не ведаю яго. Як ён выглядае?

— У шэрым гарнітуры. Высокі, хударлявы, з тонкімі светлымі вусікамі.

— Не бачыў.

— Хто прыехаў з Набярэжнай?

— Камісар Барадэ.

Мусіць, той Барадэ, пра якога найчасцей пісалі ў газетах. Гэты чалавек са старанна паголеным тварам швейцара, з маленькімі дапытлівымі вочкамі, якія вечна глядзелі некуды ўбок, у вачах Мегрэ быў, бадай, самай значнай асобай у свеце.

— Што шукаюць у садзе?

— Труп.

Паліцэйскі не дужа ахвотна адказваў на пытанні, рабіў гэта толькі як бы з паблажлівасці.

— Рышар Жандро дома?

— Які ён?

— Смуглявы, з доўгім крывым носам.

— Ёсць такі.

Значыць, Жандро альбо не пайшоў, як звычайна, у свой офіс, альбо паспешліва вярнуўся адтуль.

У гэты момант ля дома спыніўся фіякр. З яго выскачыла дзяўчына, таропка рушыла да дзвярэй, ля якіх перагаворваліся Мегрэ і інспектар.

— Мадэмуазель Жандро, — холадна, ледзь разнімаючы вусны, прадставілася яна.

Інспектар услужліва расчыніў перад ёю дзверы.

— Так загадана, — даверліва прызнаўся ён Мегрэ.

— Яе чакалі?

— Мяне проста папярэдзілі, каб я прапусціў яе.

— Вы бачылі дварэцкага?

— Менавіта яго якраз і дапытваюць зараз. Вы ў курсе справы?

— Збольшага, — адказаў Мегрэ.

— Як відно, мязотны тыпус.

— Хто?

— Ды той, каго прыкончыў слуга.

Мегрэ ўтаропіўся на свайго субяседніка, разявіўшы рот ад здзіўлення.

— Вы ўпэўнены?

— У чым?

— Што Луі...

— Ведаеце, я нават не знаю, хто такі Луі. Я чуў толькі абрыўкі размовы. Адзінае, што я ведаю, — не дапускаць тут людской зборні.

Адзін з далакопаў, які, відаць, таксама быў з паліцыі, падышоў да параднага; той, хто застаўся ў садзе, быў, мусіць, камердынер. У першага рукі былі запэц-

каны, на чаравікі таксама наліплі камякі зямлі, твар выказваў грэблівасць і агіду.

— Лепш бы не бачыць! — на хаду прагаварыў ён.

Яму адчынілі дзверы, і ён знік у доме. За той міг, пакуль дзверы былі прыадчынены, Мегрэ паспеў заўважыць Эліз Жандро і яе брата, якія стаялі ў холе і размаўлялі. Астатнія, з пракуратуры, відаць, знаходзіліся ў адным з салонаў. Дзверы туды былі зачынены.

— У вас тут прызначана спатканне, ці што? — запытаўся паліцэйскі ў Мегрэ, які ад нецярплівасці не мог стаяць на месцы.

— І сам не ведаю.

У яго нават выступілі слёзы на вачах. Яшчэ ніколі не апынаўся ён у гэтакім прыніжэнні.

— Па-мойму, яны больш за ўсё баяцца журналістаў. З-за гэтага і перасцярог столькі. Самае смешнае, што ўсе мы п'ем каву «Бальтазар». Вось ужо не думаў, што аднойчы...

З дому, відаць, часта некуды званілі — да іх разпораз даносіліся тэлефонныя званкі, адбоі.

— Калі вас паслаў ваш камісар, то я магу пайсці сказаць ім, што вы чакаеце.

— Не варта турбавацца.

Інспектар паціснуў плячыма. І зусім збіўся з тропу, калі пабачыў, што Мегрэ глытае пілюлю.

— Вам нядобра?

— Вы не ведаеце, як усё гэта пачалося?

— Што пачалося?

— Вы былі сёння на Набярэжнай Арфеўр?

— Быў. Якраз збіраўся на аблаву ў квартале Ляві-ет. Камісар Барадэ дапытваў аднаго тыпа.

— Невысокі, у клятчастым гарнітуры?

— Так. Арол-хлопец.

— Барадэ званіў камісару?

— Не. Яго выклікаў да сябе галоўны. На той час

мне нават прыйшлося пасцерагчы хлопца. Блазен. Па-
прасіў цыгарэту, а ў мяне якраз не было.

— А потым?

— Калі месце Барадэ вярнуўся, то на хвілю яшчэ
раз зачыніўся з тым субчыкам у клятчастым гарніту-
ры, а нам загадаў быць напагатове.

— Каму?

— Ну, з опергрупы. Нас было трое, апрача каміса-
ра. Двое іншых зараз у доме. Гэты, што капаў,— Ба-
рор, месяц назад быў паранены пры арышце аднаго
паляка з вуліцы Каленкур.

Кожнае вымаўленае інспектарам слова ўваскраша-
ла ва ўяўленні Мегрэ пакой інспектароў на Набярэж-
най Арфеўр, прыязную ўладнасць Барадэ, які ўсіх
сваіх падначаленых называў «хлопчыкамі».

Чаму яны гэтак абышліся з ім? Хіба ён дапусціў
які промах? Хіба ён сам не справіўся б тут? Хіба сам
ён не быў гранічна шчыры?

Камісар Лё Брэ, развітаўшыся з ім на бульвары Ры-
шар-Ленуар, пакінуў яго ва ўпэўненасці, што яму прад-
стаўлена поўная свабода дзеяння. А сам кінуўся на
Набярэжную Арфеўр! А пасля, мажліва, явіўся яшчэ
і сюды?

— Адным словам, абвінавачваецца дварэцкі?

— Калі я правільна зразумеў. Ва ўсякім выпадку,
мурло ў яго гніоснае.

— Анічога ўжо не разумею.

— Вы яшчэ намагаецеся нешта зразумець?

Гэта быў, бадай, першы сапраўдны ўрок сціпласці,
пададзены Мегрэ. Інспектар быў шмат старэй за яго.
Яму, відаць, пераваліла за трыццаць. Ён валодаў тым
спакоем, той абыякавасцю, што ўласціва людзям, якія
шмат пабачылі на сваім вяку. Ён нетаропка папыхваў
люлькай, нават не спрабуючы падслухаць, што адбы-
валася ў доме.

Ва ўсякім выпадку, гэта куды лепш, чым аблава на

ўчастку Лявіет. Бог ведае, колькі часу яна забрала б...

Ля тратуара спыніўся аўтамабіль. З яго лёгка выскачыў малады доктар з цёмнай бародкай і з баульчыкам ў руцэ, і Мегрэ адразу пазнаў яго, прыгадаўшы здымкі, якія часта з'яўляліся ў газетах. Гэта быў доктар Польш, судова-медыцынскі эксперт, амаль славукасць.

— Дзе нашы следчыя?

— Тут, доктар. А труп у садзе. Але вы, мусіць, хацелі б спачатку пабачыцца з пракурорам?

Усе мелі доступ у святая святых, за выключэннем аднаго Мегрэ, прыгаворанага скрыгатаць зубамі ў парадным.

— Вось пабачыце,— не сунімаўся яго субяседнік,— уся гэта гісторыя не зойме ў газетах і трох радкоў.

— Чаму?

— Таму!

І сапраўды, вечарам у газеце «Ля Прэс» можна было прачытаць наступнае:

«Ноччу з 15 на 16 гэтага месяца ў асабняк сям'і Жандро-Бальтазараў на вуліцы Шапталь уварваўся грабежнік. Дварэцкі Луі Віё, пяцідзесяці шасці год, уражэнец Ансэваля, Ньеўр, забіў яго напавал стрэлам з рэвальвера, трапіўшы проста ў сэрца».

Мегрэ ў гэты час ляжаў у пасцелі з трыццацідзесяціградуснай гарачкай, а мадам Мегрэ не ведала, як збавіцца ад флейтыста, які не хацеў ісці дадому і, як ніколі, меў выгляд прыблуднага цюцкі.

Раздзел IX

СНЕДАННЕ ЗА ГОРАДАМ

Так працягвалася тры дні. Спачатку ён меў надзею, што сапраўды захварэе і што гэта надзейнічае на іх сумленне. Аднак, калі на чацвёрты суткі ён уранні

асцярожна расплюшчыў вочы, то выявіў у сябе ўсяго толькі моцны насмарк.

І тады ён пайшоў на хітрасць. Нават перад жонкай было смешна валяцца з насмаркам, і ён застагнаў, закашляў, стаў скардзіцца на боль у грудзях.

— Давай пастаўлю гарчычнікі. Каб хоць бранхіт не прычапіўся.

Бадзёрасць ніколі не пакідала яе. Яна з пяшчотай даглядала яго. Можна сказаць, проста песціла. І ўсё ж, ён адчуваў, што яе не ашукаеш.

— Заходзьце, месце Мінар,— данёсся да яго яе голас з прыхожай.— Не, яму ўжо не кепска. Толькі прашу вас не дужа стамляць яго.

Гэта азначала, што яна таксама ўступала ў гульню.

— Якая тэмпература? — занепакоена запытаўся флейтыст.

— Не дужа пагрозлівая.

Ёй страшэнна падабалася гатаваць усялякае зелле, прыпаркі, булёны і рогалі-могалі. Падабалася старанна зашторваць вокны і хадзіць на пальчыках, час ад часу прыадчыніць дзверы і правяраць, ці спіць ён.

Бедны Мінар, тут было не да яго! Мегрэ нават дакараў сябе за гэта. Ён вельмі палюбіў яго. І быў бы рады зрабіць яму прыемнасць.

Жустэн з'яўляўся штораніцы, гадзін ў дзевяць-дзесяць; ён не званіў, а сціпла шкрабаўся ў дзверы, каб часам не патрывожыць Мегрэ, калі той раптам яшчэ спіць. Потым шэптам пытаўся пра яго самаадчуванне ці хутка прашмыгваў у пакой, падыходзіў да ложка.

— Не, не, не падымайцеся! Я толькі праведаць прыйшоў. У вас няма для мяне ніякіх паручэнняў? Для мяне было б вялікім шчасцем...

Гаворка была ўжо не пра тое, каб высочваць злачынцаў. Ён гатовы быў да любой паслугі. Ён прапаноўваў сваю дапамогу і мадам Мегрэ:

— Дазвольце мне схадзіць вам за пакупкамі. Я выдатна спраўлюся, вось пабачыце!

У рэшце рэшт, ён «усяго на адну хвілінку» прысаджваўся ля акна — і заставаўся на гадзіны. Калі ў яго пыталіся, як маецца яго жонка, ён жвава адказваў:

— Якое гэта мае значэнне!

Надвячоркам, перад работай, ён прыходзіў зноў, ужо ў фрак, таму што ён іграў цяпер на баях дзесьці на бульвары Сен-Мішэль. Іграў ён ужо не на кантрабасе, а на карнет-а-пістоне, што, мусіць, было цяжжавата для яго, бо вакол рота ў яго доўга трымаўся ружовы след.

Лё Брэ таксама штораніцы прысылаў з камісарыята дзяжурнага правадаць Мегрэ. Гэтая акалічнасць прывяла канс'ержку ў вялікае расчараванне. Яна, канешне, ведала, што яе кватарант службовец, але яна ніколі не падумала б, што ён служыць у паліцыі.

— Камісар загадаў перадаць, каб вы папраўляліся і не хваляваліся. Усё будзе добра.

Мегрэ з галавой зарываўся ў падушку. Гэта дапамагала мысленна засяродзіцца. Тады ён яшчэ не ведаў, што гэта ўвойдзе ў прывычку, што ён даволі часта будзе карыстацца ёй ў хвіліны адчаю ці скрутнага становішча.

Усё пачыналася, як па камандзе. Замест таго каб думкі ўдакладняліся, святлелі, яны блыталіся, як у гарачцы. Ён паступова правальваўся ў нападзабыццё, і ява мянялася, набывала новыя формы, пераблыталася з успамінамі дзяцінства. Усё спрыяла гэтаму: і асвятленне ў пакоі, і кветкі на шпалерах, нават пахі з кухні і мяккія, каціныя крокі мадам Мегрэ...

Ён узнаўляў усе падзеі з самага пачатку, расстаўляў усіх удзельнікаў, як шахматныя фігуркі на дошцы — стары Бальтазар, Жандро-бацька, Эліз і Рышар, Луі, Жэрмена, маленькая пакаёўка Мары.

Ён ажыўляў іх, прымушаў рухацца. Затым наста-

вала чарга Лё Брэ: ён выходзіў з кватэры на бульвары Рышар-Ленуар, садзіўся ў свой экіпаж, коратка загадваў фурману: «Набярэжная Арфеўр!»

Ці быў ён на «ты» з вышэйшым начальствам — з Ксаўе Гішарам? З гэтай хвіліны ўсё набывала асаблівую вастрыню. Што казаў Лё Брэ Гішару там, у пра-сторным кабінэце шэфа, куды Мегрэ заходзіў толькі двойчы і які быў для яго самым свяшчэнным кутком на зямлі?

«Мой сакратар, — той малады чалавек, якога вы мне рэкамендавалі, — займаецца зараз адным расследаваннем. Я не змог зрабіць інакш і вымушаны быў даверыць справу яму. Цяпер, здаецца, ён наламае нам дроў».

Ці гэтак казаў ён? Зусім верагодна. Лё Брэ — свецкі чалавек, перш за ўсё. Ён штораніцы займаецца фехтаваннем у клубе Гоша, бывае на прыёмах, прысутнічае на ўсіх прэм'ерах і з'яўляецца на скачках у светла-шэрым парадным гарнітуры.

А Ксаўе Гішар? Ён быў сябар бацькі Мегрэ і паходзіў з аднаго з ім асяроддзя. І жыў ён не ў даліне Мансо, а ў цеснай кватэры ў Лацінскім квартале, праводзячы свой вольны час хутчэй са сваімі талмудамі, чым з шыкоўнымі дамамі. Не, ён не здольны ні на свінства, ні на кампраміс.

Аднак ён выклікаў да сябе Барадэ. Што ён яму загадаў?

Ну а калі ўсё было менавіта так — хіба гэта сведчыць пра тое, што Мегрэ дапусціў нейкую памылку? Ён не давёў да канца сваё расследаванне, хай! Ён не ведае, хто стрэліў у графа. Як не ведае і таго, чаму стрэліў. Але ён дазнаўся б!

Ён адчуваў, што і хутка, і добра справіцца са сваім заданнем. Нездарма ж гэтак перапужаўся камісар!

Тады — чаму?

Газеты болей не ўсчыналі гаворкі пра здарэнне.

Справу замялі. Труп Боба, мабыць, адправілі ў морг, будуць ускрываць.

Мегрэ зноў уявіў сябе ў двары дома на вуліцы Шалталь, у баку ад усіх гэтых месце, якія не звярталі на яго ўвагі. Барадэ, які не ведаў яго ў твар, мабыць, прыняў яго за каго-небудзь са слуг. Пракурор, суддзя і сакратар суда думалі, што ён з групы Барадэ.

Адзін Луі кінуў на яго насмешлівы позірк. Безумоўна, ён ад Жэрмены ведаў пра яго дзейнасць.

Усё гэта зневажала, прыводзіла ў роспач. Часам ён з заплюшчанымі вачыма, расслаблены ўтульнасцю пасцелі, маляваў сабе план ідэальна праведзенага расследавання.

«У наступны раз я зраблю вось так і вось гэтак...»

І вось нечакана на чацвёрты дзень яму збрыдла хварэць, і ён яшчэ да прыходу флейтыста падняўся, вымыўся, не шкадуючы вады, старанна пагаліўся, зняў павязку, якая ўсё яшчэ была на галаве.

— Ты на работу?

Ён адчуў патрэбу зноў дыхаць паветрам камісарыята, сесці за свой чорны пісьмовы стол, агледзець вартых жалю кліентаў на лаўцы ля беленай сцяны.

— Што мне сказаць Жустэну?

Цяпер флейтыста яны звалі проста Жустэнам, як сябра сям'і, як далёкага сваяка.

— Калі хоча, то хай падыдзе да мяне ў гадзіну дня, паснедаем разам.

Ён не надзяваў нанач навуснікі і вымушаны быў падкруціць кончыкі вусоў гарачымі шчыпчыкамі для завіўкі валасоў. Большую частку дарогі прайшоў пешкам, каб падыхаць свежым паветрам бульвара, і яго зласлівасць раставала ў ранішняй веснавой свежасці. «Навошта здаліся мне гэтыя людцы?»

Навошта яму думаць пра ўсіх гэтых Жандро ў іхнай крэпасці? Пра старога, характар якога перадаецца ў спадчыну ў яго родзе толькі жанчынам? Пра іх вы-

крутасы з завяшчаннем? Пра тое, каму дастанецца ў спадчыну «Кава Бальтазара?»

Таму што ён разумеў, што справа не толькі ў грошак. На пэўным узроўні багацця значэнне набываюць ужо не грошы, а ўлада.

Справа тычылася таго, у чыіх руках апынецца тоўсты жмут акцый, хто стане заправілам адміністрацыйнага савета. Эліз? Рышар?

Як жа ўелася ўсё гэта ў іх скуру, калі дзяўчына забылася на свае дваццаць адзін год і сніла толькі пра дырэктарскі кабінет, як некалі сніла пра яго яе матка!

Стаць галоўным патронам ці галоўнай патранесай!
«Хай сабе грызуцца!»

Чорт іх бяры! Менавіта гэта яны і ўчынілі. А ў выніку — забіты чалавек, якога ніхто не аплакаў, за выключэннем, праўда, адной дзеўкі з авеню дэ Ваграм.

Мегрэ зайшоў у камісарыят, паціснуў рукі калегам.
— А Бертран паехаў праведваць вас.

Ён не паказаўся камісару, адразу моўчкі заняў сваё месца, і толькі а палове адзінаццатай Лё Брэ прыадчыніў дзверы і заўважыў яго.

— Вы тут, Мегрэ? Зайдзіце ж да мяне. — Ён стараўся трымацца проста і нязмушана.

— Сядайце. Я вось думаю, ці разумна вы зрабілі, што так хутка падняліся з пасцелі? Магу прапанаваць вам водпуск, пакуль зусім не акрыяеце. Як па-вашаму, не пашкодзіла б адпачыць некалькі дзён у вёсцы?

— Я выдатна адчуваю сябе.

— Тым лепш! Тым лепш! Дарэчы, самі бачыце, уся гэта гісторыя ўладжана. Між іншым, віншую вас, вы былі недалёка ад ісціны. Якраз у той дзень, калі я быў у вас, Луі пазваніў у паліцыю.

— Па ўласнай ініцыятыве?

— Прызнацца, я нічога толкам не ведаю. Ды яно і не важна. Галоўнае, што ён сам прызнае сваю віну.

Ён, мабыць, пранюхаў пра ваша расследаванне, зразу меў, што вы дакапаецеся да праўды.

Мегрэ не ўзнімаў вачэй ад стала, а на яго твары не адбілася аніякага пачуцця. Камісар ніякавата прадаўжаў:

— Ён мінуў нас і звярнуўся проста ў прэфектуру. Вы чыталі газеты?

— Так.

— Канешне, сутнасць трэшкі падмалёвана. Даніна неабходнасці, некалі вы зразумеете гэта. Бываюць выпадкі, калі скандал проста ні да чаго, калі суровая праўда прыносіць болей зла, чым добра. Зразумейце мяне правільна. Мы абодва ведаем, што граф прыйшоў туды зусім не як грабежнік. Магчыма, яго там чакалі? Эліз Жандро зрабіла нямала паслуг яму. У самым лепшым сэнсе слова.

Не забывайце, што яна нарадзілася ў замку д'Ансенваль, што існуюць повязі паміж іх сем'ямі.

Боб быў прапашчы чалавек. Ён з нейкім шаленствам скочваўся ўсё ніжэй і ніжэй. Чаму б ёй было не паспрабаваць паставіць яго на правільны шлях?

Гэта думка маёй жонкі, а яна добра ведае характар Эліз.

Але не ў гэтым справа. Ці не быў ён п'яны той ноччу, як гэта часта з ім здаралася? Ці не паводзіў ён сябе абуральна?

Луі даволі скупы на падрабязнасці. Ён прыбег на крыкі. Калі ўбег у пакой, Боб і Рышар Жандро біліся, і яму здалося, што ў руцэ графа бліснуў нож.

— Нож знайшлі? — ціха запытаў Мегрэ, не ўзнімаючы вачэй ад стала.

Здавалася, ён упарта разглядае нейкую плямку на паліраванай настольніцы.

— Не ведаю. Расследаванне вёў Барадэ. Пацверджана, што на начным століку ляжаў рэвальвер і што

Луі, баючыся за жыццё свайго гаспадара, схапіў рэвальвер і стрэліў.

Цяпер самі памяркуйце, мой юны друг, каму быў выгадны скандал? НАТОўп не прыняў бы праўды. Мы жывём у такі час, калі пэўныя класы грамадства ўзяты на мушку. На карту быў пастаўлены гонар мадэмуазель Жандро. Таму што менавіта яе гонар аказаўся б на языках.

Як бы там ні было, перад намі тыповы выпадак самаабароны.

— Вы верыце, што стрэліў дварэцкі?

— У справе маецца яго прызнанне. Паразважайце над гэтым, Мегрэ. Падумайце, якою была б рэакцыя пэўнай прэсы і якія былі б вынікі гэтай справы для дзяўчыны, абвінавачваць якую нішто не дае нам права. Ні ў чым, хіба толькі ў пэўнай... гм... экспансіўнасці.

— Разумею.

— Мадэмуазель Жандро паехала ў Швейцарыю, у яе зусім развінчаны нервы, і яна, відаць, прабудзе за мяжой некалькі месяцаў. Луі пакуль на волі і, верагодна, адсвяткуе спыненне следства. Яго адзіная віна ў тым, што, будучы ў замяшанні, ён, замест таго каб неадкладна прызнацца ва ўсім, закапаў труп у садзе.

— Ён сам закапаў яго?

— Пастаўце сябе на месца Рышара Жандро. Я бачу, вы ўсё яшчэ ніяк не можаце зразумець, але некалі вам усё стане ясна. Ёсць выпадкі, калі мы не маем права...

Ён замяўся, падбіраючы словы, і тады Мегрэ падняў галаву і роўна, абьякава, амаль наіўна закончыў:

— ...паступаць так, як загадвае нам наша сумленне?

Голас Лё Брэ адразу ж загучаў суха і высакамерна, высакамерна, як ніколі.

— Маё сумленне не мае ў чым папракнуць мяне, — абрэзаў камісар, — і я лічу, што яно ў мяне гэткае ж далікатнае, як і ў любога іншага. Вы юнак, Мегрэ, і толькі пагэтаму я не магу крыўдзіцца на вас.

Роўна апоўдні ў службовым памяшканні зазваніў тэлефон. Інспектар Бесан зняў трубку і аклікнуў Мегрэ:

— Гэта вас. Усё той жа тып. Трэці дзень ужо звоніць, і заўсёды ў адзін і той жа час.

Мегрэ схапіў тэлефонную трубку.

— Алё! Жуль?

Ён пазнаў голас Дэдэ.

— Як у вас — парадак? Вы ўжо зноў упрэглися? Скажыце, вы збіраецеся снедаць?

— А што?

— Ды мне тут цюкнула ў галаву адна ідэя. Я даўно — з пэўнага часу — прагну выцягнуць вас снедаць за горад. Не бойцеся. Я прыеду за вамі на сваёй тара-тайцы. Не да камісарыята, разумеецца, я не дужа люблю падобныя мясцінкі. Буду чакаць вас на рагу вуліцы Фантэн. Згода?

Небарака-флейтыст, зноў яму не пашанцавала!

— Перадайце яму, што я вымушаны быў адлучыцца па важнай справе і абавязкова пабачуся з ім сёння ўвечары ці заўтра раніцай.

Праз чвэрць гадзіны ён ужо сядаў у шэры «дыён-бутон». Дэдэ быў адзін.

— Як вам — усё роўна куды? Вы любіце смаж-ных печкуроў? Толькі найперш трэба забегчы да Маё, прамачыць горла.

Яны сапраўды спыніліся каля бара, зайшлі туды, і Дэдэ ўладна загадаў дзве чаркі густога абсенту.

Настрой у яго быў вясёлы, але ўглыбіні вочы пры-тойвалі сур'ёзнасць. На ім быў усё той жа клятчасты гарнітур, туфлі колеру гусінага памёту і крыкліва яркі, пунсовы гальштук.

— Кульнём яшчэ па адной? Не? Воля ваша. Сёння ў мяне няма прычын спойваць вас.

Выехалі з горада, потым дарога пайшла берагамі Сены, на якой пагойдваліся рыбацкія лодачкі, і, нарэшце, спыніліся ля невялікага шынка ля самай ракі, з садамі з альтанкамі.

— Ану, Густаў, скумекай нам абед на славу! Пачнём са смажаных печуроў.

І растлумачыў Мегрэ:

— Ён зараз закіне сетку, і мы атрымаем іх проста жывенечкімі.

Затым зноў да гаспадара:

— А што падасі нам потым?

— Як наконт пеўня ў віне, у ружовым бажале?

— Давай пеўня!

Дэдэ пачуваўся тут як дома — пайшоў на кухню, потым спусціўся ў склеп і вярнуўся адтуль з пляшкай белага луарскага віна.

— Гэта зацьміць усё пітво свету. А цяпер, пакуль прычакаем смажанку, можаце набіваць люльку. Можна і пабалаболіць.

Ён, відаць, адчуў, што трэба растлумачыць свае паводзіны:

— Ведаеце, чаму мне захацелася пабачыцца з вамі? Таму, што ў глыбіні душы вы мне дужа даспадобы. Вы яшчэ не струхлі, як большасць вашых калег.

Ён таксама будзе трохкі падмалёўваць праўду — Мегрэ выдатна разумеў гэта. Людзі такога гатунку, як Дэдэ, — страшэнныя балбатуны, і гэта часта губіць іх. Яны настолькі ганарацца сваёй персонай, што амаль заўсёды адчуваюць патрэбу расказаць пра свае ўчынкi.

— Дзе Люсіль? — запытаў Мегрэ, які чакаў, што ўбачыць тут і яе.

— Хочаце верце, хочаце не, але яна сапраўды захварэла. Ці ведаеце, гэтае дзяўчо па вушы ўліпла ў Боба. Дзеля яго яна разбілася б на друзачкі. Уся гэта

гісторыя проста даканала яе. Спачатку яна і слухаць не хацела пра тое, каб пакінуць вуліцу Брэй: там, ці бачыце, усё напамінае ёй пра яго. Учора я нарэшце ўгаварыў яе паехаць у вёску. І адвёз яе туды. Потым я паеду да яе. Але досыць! Можна, яшчэ калі-небудзь вернемся да гэтага.

Ён закурыў цыгарэту, павольна выпусціў дым праз нос. Віно іскрылася ў чарках, пад свежым ветрыкам трымцела маладая лістота альтанак, было відно, як гаспадар, стоячы ў яліку, пільна ўзіраўся ў ваду, гатовы закінуць сець.

— Думаю, вы з цікаўнасці кінулі вокам у заведзенае на мяне дасье і змаглі пераканацца, што я ніколі не ўліпаў у сур'ёзную справу. Усё па дробязях. Мне двойчы давялося адседзець на паўгода, і я пакляўся, што ўсё, завяжу, з мяне досыць!

Ён выпіў і працягваў:

— Газеты чыталі?

Мегрэ сцвярджала кінуў галавой.

— Для ўсемагутных і яны ўсемагутныя. Калі б вы толькі бачылі Люсіль. Яна збялела як палатно. Памкнулася ляцець туды і выдаць хаўруснікаў. Я ледзь супакоіў яе.

«Што гэта дасць?» — даводзіў я.

Трэба было загадзіць яго, вось яны і загадзілі, ці ж не так? Калі б мне давялося сустрэць дзе-небудзь у цёмным кутку гэтага крываносага Рышара, ці як яго там, ох, з якой асалодай я натоўк бы яму лыч!

Гэта ж трэба, харкнуў мне пяцьдзесят тысяч канцоў — і не лыс. Ну што ж! Між намі, хоць гэта і ваш хлеб, запомніце, нашы дарожкі з ім яшчэ сыдуцца. Рана ці позна. Падла ёсць падла. А гэтакіх асабіста я за вярсту нюхам пазнаю.

А што ў вас?

— Мне не дазволілі прадаўжаць расследаванне, — прамармытаў Мегрэ.

— Ведаю. І мне плоцяць за тое, што я гэта ведаю.

— Яны і вам загадалі маўчаць?

— Мне сказалі, каб я не соваў свой нос — тады квіты. Яны тады скрозь пальцы будуць глядзець на маю дзейнасць.

І азначала гэта, што яны заплюшчваюць вочы на ўсе дробныя грашкі Дэдэ, што яму даруюць удар, які ледзь не адправіў Мегрэ на той свет, і не стануць дапытвацца, адкуль узяліся сорак дзевяць тысяч франкаў, знойдзеных у ягонім партманеце.

— Але ад каленца з дварэцкім я проста вочы вылучіў. Вы верыце ў гэта?

— Не.

— Разумна! Іначай я перастаў бы паважаць вас. Трэба ж было знайсці некага, хто стрэліў, — дык хай ім акажацца лізаблюд. Як па-вашаму, хто згуляў у «піфпаф»? Тут можна быць шчырымі, праўда? Толькі ўлічыце, што калі вам узбрыдзе ў галаву пакарыстацца тым, што я вам тут наказаў, я прысягну, што ні пра што падобнае я і не заікаўся. Па-мойму, гэта — дзеўка.

— Я таксама так думаю...

— З той розніцай, што ў мяне няма падстаў думаць ненавіта так. Дадам, што калі яна і кокнула Боба, дык зусім памылкова. Бо ўгробіць яна хацела свайго мілага браточка. Бо яны так ненавідзяць адно аднаго, як толькі могуць ненавідзець у падобных сямейках.

Шкада, што вы не былі знаёмы з Бобам. Шыкоўнейшы хлопец! Ці ж дзіва, што яны не пераварвалі яго!

Але ён не быў злы, скажу я вам. Ён не меў ні кропелькі зласлівасці. Ён быў вышэй гэтага. Ён настолькі пагарджаў імі, што яму было проста смешна.

Калі гэтая дзеўка пачала круціцца вакол яго...

— Калі гэта пачалося?

— Восенню. Бог ведае, хто навёў яе на розум. Кожны знаў, што Боба можна знайсці пасля скачак а палове шостаў у бары на авеню дэ Ваграм.

— І яна пайшла туды?

— Яшчэ б! Нават без вуалеткі. Яна прадставілася яму, сказала, што жыве ў замку д'Ансеваль, што цікавіцца ім і палічыць за шчасце прымаць яго ў сваім доме.

— Ён спаў з ёю?

— Дзіва што! За ім прысылалі. Ён нават прыводзіў яе ў вядомую вам гасцініцу на вуліцу Брэй. Каб паглядзець, да чаго яна можа дайсці, разумееце? Слаўны хлопец. Але яна зусім не тая лялька, каб пайсці ў гасцініцу дзеля адных любошчаў.

Тэмпераменту ў яе не болей, чым у бетоннай сцяны. Ад Люсіль ён нічога не ўтойваў. У яе не хапіла б рэўнасці да ўсіх, што прайшлі праз яго рукі! А вось і печкуры! Цікава, ці спадабаюцца яны вам?

Ён умеў і есці, і гаварыць адначасова, і не прамінаў ні таго, ні другога, у дадатак не забываючы прылашчыць другую пляшку, пастаўленую на стол.

— Не спрабуйце зразумець. Самому Бобу, не ў крыўду будзь вам сказана, які быў хітрэй нас абодвух разам, спатрэбіўся час на гэта. Што яго найбольш здзіўляла, дык гэта яе прага выйсці за яго замуж.

Яна выклала яму свае ўмовы. Працаваць, зразумела, ён не будзе мець патрэбы, кожны месяц яму будзе выдавацца пэўная сума на кішэнныя выдаткі — і ўсё. Боб і вухам не павёў. Ён разумеў, што яна проста шалее стаць графіняй д'Ансеваль. Ёсць такія людзі. Спачатку яны купляюць замак. А потым іх бярэ сквапнасць насіць яго імя, купіць і продкаў былога ўладальніка замка. Гэтак Боб мне растлумачыў.

Ён паглядзеў Мегрэ ў вочы і, задаволены зробленым уражаннем, сказаў, як адрэзаў:

— Дык вось, справа была зусім не ў гэтым!

Ён грыз хрумскія печкуры, раз-пораз паглядваў на Сену, дзе марудна праплывалі баржы, якія пачыналі гусці яшчэ за некалькі соцень метраў ад шлюза.

— І не спрабуйце звесці канцы з канцамі. Не звядзяце. Боб, калі дазнаўся пра гэта, аж задыхнуўся ад ярасці. Хоць і ведаў назубок гісторыю гэтай сямейкі. Ведаеце, ад каго зыходзіла думка пра шлюб? Ад старога!

Ён трыумфаваў.

— Прызнайцеся, што дзеля такой навіны варта паехаць снедаць ажно ў Божываль. Вы чулі пра старую мумію, якая завяшчала свой дом і карціны пад музей? Калі хочаце ад душы нарагатацца, дык слухайце, што было далей. Заўважце, я таксама не ўсё ведаю. Дый Боб ведаў не ўсё да канца. Аказваецца, стары, які пачаў з таго, што валэндаўся са сваім карабам па вёсках, марыў пра ўнукаў і праўнукаў высакароднага паходжання. Хочаце ведаць, што я пра ўсё гэта думаю? Гэта было б ягонай помстай. Бо, здаецца, Ансевалі не дужа цырымоніліся з ім. Яны прадалі яму свой замак і фермы. Сціпла выбраліся. Аднак ні разу не запрасілі яго ні на абед, ні хоць на снеданне. І тады ён у сваім завяшчанні паставіў умовы, якія ўсхвалявалі ўсю сям'ю. Яшчэ была жывая яго дачка, калі ён памёр, але мільянеры — не дурні, яны загодзь распараджаюцца сваімі мільёнамі. Стары ўсё прадугледзеў. Пасля смерці дачкі акцыі павінны былі быць падзелены на дзве часткі: пяцьдзсят адзін працэнт — паненцы, сорак дзевяць працэнтаў — крываносаму. Відаць, такі падзел мае вельмі вялікае значэнне, бо ён, як яны кажуць, забяспечвае большасць галасоў дзяўчыне. Асабіста я не надта разбіраюся ў гэтым. Ды ліха з ім. Завяшчанне павінна ўвайсці ў сілу, калі ёй споўніцца дваццаць адзін год.

— У наступным месяцы, — заўважыў Мегрэ.

— Далей... Тым горш калі ўжо няма куды лезці пеўню ў віне!.. Дык пра што гэта мы гаварылі? Ага!.. Ды тут ёсць адна закавыка. Калі цыпулька выйдзе замуж за каго-небудзь з Ансевалей, яна атрымае абса-

лютна ўсе акцыі, з абавязацельствам выплочваць браціку штотомсячную дапамогу з яго долі спадчыны.

Гэта азначае, што тады яму не бачыць як сваіх вушэй ні офіса, ні замка — нічагусенькі. Бальтазары, Жандро зробяцца тады д'Ансевалямі, і род іх заўзыходзіў бы ад крыжаносцаў.

Боб быў вельмі дасведчаны ва ўсіх гэтых штукенцыях. І вы не можаце сабе ўявіць, як ён рагатаў!

— Ён даў згоду?

— За каго вы яго лічыце?

— Якім жа чынам ён даведаўся пра ўсё гэта?

— Ад браточка. І вы толькі гляньце, як па-дурному чалавек можа страціць сваю скуру. Крываносы Жандро таксама не ёлупень. У яго няма жадання марнаваць час у клубах ды ўлягаць за служанкамі з вуліцы Міра, як яго бацька. Яму таксама хочацца быць патронам.

— Я пачынаю разумець.

— Быць не можа! Нават Боб — і той не адразу зразумеў. Крываносы запрасіў яго да сябе ў офіс. Яго кабінет — што рызніца: усе сцены ў драўляных барэльефах, гатычная мэбля, а на адной сцяне — партрэт старога ад падлогі да столі. Ён глядзіць з яго, як жывы, а ў вачах — насмешка.

Калі папраўдзе, то з усёй сям'і я, можа, аднаго гэтага старога змог бы выцерпець. Боб казаў, што гэта была самая хітрая бестыя, якую ён сустракаў калі-небудзь. Гэта, канешне, было сказана дзеля прыгожага слоўца. Боб і не бачыў яго, стары даўно памёр... Далей — болей. Браточак выкладвае ўсё як ёсць. Пытае ў Боба, ці збіраецца той жаніцца на яго сястры. Боб адказвае яму, што ніколі не меў такога намеру.

Той пярэчыць яму, што ён не мае рацыі, што гэта будзе выгадна для ўсіх. А чаму выгадна? Таму, што ён, Рышар Жандро, раскашэліцца для мужа сваёй сястры. Падсыпле столькі грошай, колькі той пажадае. Пры ад-

ной умове: што ён будзе смыкаць яго сястру па белым свеце, будзе прыдумляць ёй усялякія забавы, каб адбіць ахвоту ад камерцыі.

Цяпер цяміце? Боб адказвае, што не адчувае сябе здатным да гэтай работы. Тады гэты крываносы гад заяўляе, што ён рызыкуе вельмі дорага заплаціць за гэта. Як успомню, што вы гатовы былі запраторыць мяне за краты за пяцьдзсят канцоў, якімі я разжыўся ў гэтай поскудзі!.. Але я не злую на вас. Што вы маглі ведаць?!

Іх агарнуў цудоўны водар, які зыходзіў ад пададзенага пеўня ў віне. Дэдэ, хоць толькі што скардзіўся на сытасць, усё ж з салідным апетытам прыступіў да яго.

— Ану, паспытайце гэта бажале і прызнайцеся, што ўсё-такі было б шкада пазбавіць мяне такога снедання і пасадзіць на турэмную цуру! Ведаеце, што песціў у сваёй мазгаўні гэты лыч? Я казаў вам, што Боб быў шыкоўны хлопец, але я не хачу сказаць, што ён быў анэльчык. Яму, як усім людзям, здаралася сядзець без капейкі ў кішэні. Ён з маленства быў знаёмы з усялякімі багаццямі. І часам дзеля смеху ён падрабляў іх подпісы на вэксялях і іншых паперках. І ў гэтым няма нічога паганага. Докажам тое, што ніхто нават не скардзіўся на яго, і ўсё ўладкоўвалася самым найлепшым чынам. Дык вось, прыяцэле Жуль! Гэтая гадзіна богведама як скупіла цэлы жмут такіх паперак. «Калі вы не жэніцеся на маёй сястры, я пасаджу вас за краты. Калі вы жэніцеся на ёй, але не будзеце цаца, я зноў-такі пасаджу вас за краты». Звер! Люты звер! Яшчэ больш люты, чым стары! Магу пабажыцца, Боб ужо шкадаваў, што паквапіўся на курачку і ўліп у гэту гісторыю. Што да кралі, то яна страшэнна спяшалася. Ёй карцела ісці пад вянец неадкладна, не чакаючы, калі споўніцца дваццаць адзін год. Яна закідала яго лістамі, дэпешамі. Прызначала яму спатканне за спат-

каннем. Ён калі хадзіў, калі не хадзіў. Часцей за ўсё не хадзіў. Тады яна сама ішла за ім на вуліцу Брэй і чакала яго на рагу авеню, зусім не хвалючыся, што яе могуць прыняць не за тую... Люсіль добра ведала яе...

— Калі вы адвезлі на вуліцу Шанталь, пятнацца-тага ноччу...

— Ён вырашыў пакласці гэтаму канец, выкласці ёй усё, сказаць, што ён не купляецца і не прадаецца, ані ёй, ані яе браточку.

— Ён прасіў вас пачакаць яго?

— Не тое каб прасіў, але ён не збіраўся бавіцца там. Вам крыльца ці лапку? Абавязкова паспытайце грыбкоў: Густаў сам і збірае, і смажыць іх.

У Мегрэ быў выдатны настрой, і прычынай яго, мусіць, трошкі было і бажале, выпітае пасля белага сухага віна.

— Вы не ламаеце сабе галаву над тым, чаму я вам усё гэта раскажваю?

— Не.

— Самі ведаеце?

— Ведаю.

Прынамсі, ён здагадваўся. Дэдэ было цяжка на душы — ён павесіў нос на квінту, як сказаў бы ён сам. Ён не мог маўчаць. З Мегрэ ён нічым не рызыкаваў. А з другога боку, ён меў і пэўны «дазвол».

Але якраз гэтым ён не ганарыўся. Сённяшні сняданак ён прыдумаў для таго, каб самому прадставіцца ў лепшым святле.

Не раз потым гэты сняданак у Божывалі будзе прыходзіць на памяць Мегрэ, і, магчыма, менавіта гэты ўспамін неаднойчы засцеражэ яго ад безразважных рашэнняў і раптоўных вывадаў.

— Што адбылося там, наўерсе, я не ведаю.

Мегрэ таксама не ведаў, але ўстанавіць ісціну было лёгка. Ён толькі хацеў бы ведаць, ці сапраўды Ры-

шар Жандро збіраўся правесці гэты вечар дома. Можа, ён павінен быў застацца ў клубе ці яшчэ дзе-небудзь?

А магчыма — і гэта было ў яго характары — сам Боб папрасіў Рышара падняцца да сястры? Чаму ж не?

Хоць бы для таго, каб выказаць ім абаім усё, што ён пра іх думае.

«Па-першае, я не збіраюся жаніцца...»

У Мегрэ, якому ніколі не даводзілася сустракацца з Бобам, ужо складвалася выразнае ўяўленне пра яго характар і нават пра аблічча.

«Па-другое, я не маю аніякага жадання прадаваць сваё імя, якое няцяжка мне насіць і самому».

Бо калі ў раёне плошчы Тэрн і на бегавых дарожках скачак сёй-той і называў яго графам, то большасць з іх была пераканана, што гэта проста мянушка, і яны не мелі нават ўяўлення пра яго сапраўднае прозвішча.

Як паводзіла Эліза Жандро? Ускіпела, напаміла пра свой гонар? А брат? Прыйшоў у ярасць?

«А вы ўвогуле заткніцеся! Дарэчы, зараз я раскажу вашай сястры, што за камбінацыю вы прыдумалі».

Ён меў час на гэта? Ці Рышар адразу кінуўся на яго?

Сотні тысяч людзей, якія пілі каву «Бальтазар» і, як мадам Мегрэ, наклеявалі ў альбомы малюнкі разнастайных кветак, не маглі і ўявіць сабе, што іх ранишняя філіжанка кавы аказалася стаўкай у бойцы ў адным з пакояў асабняка на вуліцы Шапталь.

У подлай бойцы, якую, можа, падцікоўваў за дзвярыма лёкай.

Мужчыны, відаць, кінуліся адзін на аднаго з кулакамі. Магчыма, абодва пападалі.

Ці быў узброены Рышар Жандро? Ён, несумненна, здольны нанесці ўдар спатайка.

— Па-мойму, стрэліла шлюшка. Не са зла. Яна проста ашалела. Інакш бы яна не кінулася ў распачы да акна і не стала б клікаць на помач. А можа, акно

было расчынена і раней? Прызнацца, я не заўважыў... Ці бачыце, мне здаецца, яна ў рэшце рэшт па-сапраўд-наму падлюбоньвалася да Боба. Па ўсім відаць, што так. Пачатак паклалі яе інтарэсы. Але ён быў гэтакі непадобны да марожаных судакоў, якія звычайна акружалі яе... Мне здаецца, што, калі яна пабачыла, што Боб бярэ верх ці што брат зрабіў спробу нанесці ёй подлы ўдар у спіну, яна проста ашалела. І стрэліла. На няшчасце, яна не ўмела цэліцца. І патрапіла ў Бо-ба, ды яшчэ ў самае сэрца... А што, калі нам загазаць яшчэ пляшачку? Яно ж зусім лёгкае, гэта вінцо. Вось так, прыцель Жуль!

Калі я ўбачыў, як нейкі дзівак стаў ламацца ў дзверы, каб яго ўпусцілі, я змыўся, потым зноў вяр-нуўся, але ўсё было ўжо ціха. Я палічыў за лепшае даць драпака. Потым мы з Люсіль сталі раіцца, што рабіць. Мы ўвесь час спадзяваліся, што Боб вернецца, ці што хоць даведаемся, што ён у бальніцы. Урэшце я адправіўся да Жандро ў офіс. Вось адкуль я і ведаю, як выглядае стары. Хіба было б лепей, калі б з гэтага ніхто не пакарыстаўся?

Ён раскашэліўся амаль адразу ж, так што я нават пашкадваў, што не запатрабаваў сто тысяч замест паў-сотні. Мярзотнікі! Вы зваліліся нам на галаву якраз у той момант, калі мы збіраліся змыцца. Пагадзіцеся, было б занадта па-дурному дапусціцца да таго, каб нас накрылі.

Ваша здароўе, старына!

Яны ўсё ўладкавалі як нельга лепей для сябе. Я па-чынаю ўжо трохкі звыкаць з гэтай думкай. Але мяне проста верне, калі я сустракаю на вуліцы іх выязны экіпаж, дзе на конях такая шыкоўная зброя, а возны з такой пыхай красуецца на козлах!..

— Гаспадар! Кавы нам, толькі не «Бальтазар».

Прышлося, аднак, выпіць менавіта бальтазараў-скую, таму што іншай у доме проста не знайшлося.

— Якое паскудства! — вылаяўся Дэдэ праз зубы. —
Адно шчасце, што можна зашыцца ў вёску.

— З Люсіль?

— Яна нібыта не супраць. У нас ёсць пяцьдзсят тысяч, ці каля гэтага. Я заўсёды марыў адкрыць «бістро» на беразе ракі, такое, да прыкладу, як гэта, і дзе кліенты будуць мае дружкі-таварышы. Але даволі цяжка знайсці такую мясціну, таму што трэба, каб яна была не дужа далёка ад іпадрома. Заўтра пашвэндаюся ў ваколіцах Мэзон-Лафіта. Якраз там я прыстроіў Люсіль.

Ён раптам збянтэжыўся і паспешліва дадаў:

— Не думайце, аднак, што мы адразу ж заживём як нявінныя анёлачкі?!

* * *

Так прайшоў цэлы тыдзень. Кожнай раніцы Мегрэ па званку заходзіў у кабінет камісара і падаваў яму дзённы рапарт. Кожнай раніцы Лё Брэ памыкаўся нешта сказаць, але так і не рашаўся, адварочваўся.

Яны не заводзілі ніякіх іншых размоў, апрача службовых. Мегрэ пасур'ёзнеў, рухі яго сталі больш спакойныя, хоць ён яшчэ і не атлусцеў. Ён нават перастаў усміхацца і выдатна ўсведамляў, што быў жывым дакорам для Лё Брэ.

— Скажыце, даражэнькі...

Гэта было на пачатку мая.

— ...калі ў вас экзамены?

Экзамены па таму самаму прадмету, які ён вывучаў у тую ноч, калі флейтыст убег у паліцэйскі камісарыят, уварваўся ў жыццё Мегрэ.

— На наступным тыдні.

— Мяркуеце здаць?

— Спадзяюся.

Адказваў Мегрэ холадна, амаль суха.

— Гішар казаў мне, што вы марылі паступіць у Вышукную.

— Марыў некалі.

— А цяпер?

— Не ведаю.

— Думаю, ваша месца якраз там, і хоць я вельмі цаню вас тут, аднак пастараюся памагчы вам у гэтай справе.

Спазм перахапіў горла Мегрэ, і ён не вымавіў ні слова. Ён усё яшчэ злаваў. Ён ніяк не мог дараваць ім, усім разам — і камісару, і Жандро, і службоўцам з Вышукной, і, можа, нават самому Гішару, якога ён у глыбіні душы паважаў амаль так, як паважаў свайго бацьку.

Калі Гішар, аднак...

Яны неабвержна мелі рацыю, Мегрэ збянтэжана ўсведамляў гэта. Скандал нічога не даў бы. У любым выпадку Эліз Жандро была б апраўдана.

У такім разе?..

Ці не на само жыццё злаваў ён, і ці не памыляўся ён сам, не жадаючы ўразумець гэта?

Ён не чакаў, што будзе куплены. Ён не хацеў прымаць ад камісара Лё Брэ аніякай ласкі.

— Пачакаю сваёй чаргі, — буркнуў ён ціха.

Назаўтра ж яго выклікалі на Набярэжную.

— Усё яшчэ злупце, мой хлопчык? — запытаўся шэф, кладучы руку яму на плячо.

Ён не змог утрымацца і амаль гнеўна, сапраўды як хлапчук, кінуў:

— Гэта Эліз Жандро забіла Боба.

— Можа.

— Вы ведалі гэта?

— Не сумняваўся. Калі б гэта зрабіў яе брат, Луі не стаў бы ахвяраваць сабой.

Вокны кабінета выходзілі на Сену. Буксіры цягну-

лі за сабой цэлую нанізку баржаў і, перад тым як прайсці пад мостам, уключалі свае сірэны і апускалі трубы. Трамваі, аўтобусы, фіякры, таксі бесперапынна рухаліся па мосце Сен-Мішэль, на тратуарах ажыўлена снавалі жанчыны ў яркіх апратках.

— Сядайце, старына.

Урока, пададзенага яму ў той дзень бацькоўскім тонам, нельга знайсці ні ў адным падручніку па навуковай крыміналістыцы.

— Вы зразумелі? Наша задача — наносіць як мага меней шкоды. Чаму магло паслужыць гэта выкрыццё?

— Праўдзе.

— Якой праўдзе?

І шэф заключыў:

— Можаце закурыць люльку. З панядзелка вы — інспектар у групе камісара Барадэ.

Мегрэ і не падазраваў, што некалі, праз дваццаць два гады, ён зноў спаткаецца з Эліз, якая тады будзе насіць ужо інакшае — арыстакратычнае італьянскае прозвішча мужа.

Не ведаў ён і таго, што яна прыме яго ў тым жа нязменным офісе Бальтазараў — у кабінце, які ён уяўляў толькі дзякуючы нейкаму Дэдэ, — дзе ён нарэшце ўбачыць партрэт старога, які па-ранейшаму будзе вісець на сваім месцы.

«Месье камісар...»

Камісар — гэта ён, Мегрэ.

«Лічу не лішнім прасіць вас пра захаванне тайны...»

І справа будзе тычыцца таго, што на адміністрацыйнай мове вызначаецца як «следства ў сямейных інтарэсах».

«У маёй дачкі, на няшчасце, характар бацькі...»

Што да яе самой, то яна будзе спакойная і халодная, як стары Бальтазар, чый партрэт ва ўвесь рост будзе вісець за яе крэслам.

«Яна дазволіла сабе захапіцца адной бессаромнай

асобай, ён павёз яе ў Англію, дзе дамогся дазволу на шлюб. Трэба любой цаной...»

Не, ён яшчэ не ведаў, што яму яшчэ раз давядзецца трымаць у сваіх руках гонар сям'і Бальтазараў.

Пакуль яму было ўсяго дваццаць шэсць гадоў. І яму рупіла хутчэй падзяліцца сваёй радасцю з жонкай: «Я паступаю ў опергруппу шэфа!»

Але яму не ўдалося адразу ж спраўдзіць сваё жаданне. На вуліцы яго чакаў Жустэн Мінар.

— Кепскія навіны?

— Добрыя! Мяне прасваталі!

Флейтыст расхваляваўся, здаецца, яшчэ болей, чым Мегрэ.

— Вы пакідаеце камісарыят?

— З заўтрашняга дня.

— Замочым такую падзею?

І яны адправіліся ў піўную «Дафін», у двух кроках ад Набарэжнай. Інспектары з Вышукной, якія сядзелі тут і пілі піва, зусім не звярталі ўвагі на двух незнаёмцаў, што ўсё чокаліся і аж святліліся радасцю.

Міне колькі дзён, і адзін з гэтых мужчын перастане быць для іх незнаёмцам. Мегрэ стане ім раўня. Ён будзе заходзіць сюды, як дадому, гарсон пачне вітаць яго па імені і будзе ведаць, што яму падаць.

Дадому ён вярнуўся толькі ўвечары і — п'яны. Сто разоў — то флейтыст Мегрэ, то Мегрэ флейтыста — праводзілі адзін аднаго з аднаго канца вуліцы ў другі.

— Твая жонка... — пярэчыў Мегрэ.

— Якое гэта мае значэнне?!

— Ты не спознішся на свае танцулькі?

— Якія танцулькі?!

Паднімаючыся па лесвіцы, Мегрэ нарабіў грукату. Ён расчыніў дзверы і сур'ёзна абвясціў:

— Вітай новага інспектара з групы шэфа!

— А дзе ж твой кацялок?

Ён правёў рукой па галаве і пераканаўся, што сапраўды дзесьці згубіў свой кацялок.

— Вось яны, жанчыны! Але заўваж... ты толькі заўваж, бо гэта вельмі важна... вельмі важна, чуюеш?.. І камісар тут ні пры чым... Яны даўно ўжо сачылі за мной, а я і не ведаў... Ведаеш, хто мне пра гэта сказаў?.. Сам шэф... Ён мне сказаў... Я не магу паўтарыць табе ўсё, што ён сказаў мне, але ён зусім як бацька... Бацька, разумеш?

Яна прынесла яму пантофлі і згатавала моцную каву.

З М Е С Т

Раздзел I. Флейтыст дае паказанні	3
Раздзел II. Рышар хлусіў	21
Раздзел III. Пачостка татулі Памэля	39
Раздзел IV. Стары пан з авеню дзю Буа	56
Раздзел V. Першыя славалюбныя думкі Мегрэ	75
Раздзел VI. Маленькая сямейная ўрачыстасць	92
Раздзел VII. Смех мадам Мегрэ	109
Раздзел VIII. Адзін маўчыць, другі зашмат гаворыць	126
Раздзел IX. Снеданне за горадам	143

Сімянон Ж.

С 37 Першая справа Мегрэ: Раман. [Для ст. школ. узросту/Пер. з фр. Н. Мацяш; Пад рэд. Я. Семяжона; Маст. Ул. Піменаў]. — Мн.: Юнацтва, 1982. — 167 с., 4 л. іл.

40 к.

У рамане Сімянона чытачоў вабіць рэалізм і верагоднасць у адлюстраванні жыцця простых людзей Францыі, глыбокае пранікненне ў іх псіхалогію, майстэрства востра-сюжэтнага апавядання.

4803020000-084
С М 307(05)—82 109—82

ББК 84.4Фр
И(Фр)

ЖОРЖ СИМЕНОН
ПЕРВОЕ ДЕЛО МЕГРЕ

Роман

Для старшаго школьнаго возраста

Минск, издательство «Юнацтва»

На белорусском языке

Рэдактар У. Б. Ідэльсон

Мастак Ул. С. Піменаў

Мастацкі рэдактар В. І. Кліменка

Тэхнічны рэдактар Н. П. Дасаева

Карэктар Л. І. Саўчанка

ІВ № 96

Здадзена ў набор 30.12.81. Падп. да друку 17.05.82. Фармат 70×108¹/₃₂. Папера друк. № 1. Гарнітура школьная. Высокі друк. Ум. друк. арк. 7,35+0,35 укл. Ум. фарб.-адб. 8,05. Ул.-выд. арк. 7,98. Тыраж 60 000 экз. Зак. 2266. Цана 40 к. Выдавецтва «Юнацтва» Дзяржаўнага камітэта БССР па справах выдавецтваў, паліграфіі і кніжнага гандлю. 220600, Мінск, праспект Машэрава, 11.

Мінскае вытворчае паліграфічнае аб'яднанне імя Я. Коласа. 220005, Мінск, Чырвоная, 23.

40 к.

